

ΕΚΚΛΗΣΙΑ

ΕΠΙΣΗΜΟΝ ΔΕΛΤΙΟΝ ΤΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

ΕΤΟΣ ΕΞ'

ΤΕΥΧ. Α'

ΙΔΙΩΝ ΓΕΝΝΑΔΙΟΥ 14 - 115 21 ΑΘΗΝΑΙ ΤΗΛ. 72.18.308

1 ΟΚΤΩΒΡΙΟΥ 1988

ΑΡΙΘ. 14

Η ΕΚΚΛΗΣΙΑ ΤΗΣ ΡΩΣΙΑΣ ΕΝΤΟΣ ΤΗΣ ΣΟΒΙΕΤΙΚΗΣ ΕΝΩΣΕΩΣ*

Πάντα ὅσα ὑπεμνήσαμεν εἰς τὰ δύο προηγούμενα ἄρθρα μας, ἀνακαλούμενα ὀλονὲν καὶ περισσότερον εἰς τὴν μνήμην τῶν Ρώσων, ἐξηγοῦν διατὶ σήμερον ὑπὸ τὴν ὄθησιν τοῦ πνεύματος τῆς «διαφανείας» (γκλάζνοστ) ἀναγνωρίζεται ὀλονὲν καὶ περισσότερον ὁ στενὸς σύνδεσμος τῆς Ἐκκλησίας καὶ τοῦ ρωσικοῦ ἔθνους, ὁ ὁποῖος ἤδη εἶχεν ἐκδηλωθῆ κατὰ τὴν διάρκειαν τοῦ Β' παγκοσμίου πολέμου. Τότε ὁ μὲν τοποτηρητῆς τοῦ πατριαρχικοῦ θρόνου Σέργιος εἶχε διακηρύξει, ὅτι «ἡ Ἐκκλησία τοῦ Χριστοῦ εὐλογεῖ πάντα τὰ ὀρθόδοξα τέκνα, τὰ ὁποῖα ὑπερασπίζουσιν τὰ ἱερά ἐδάφη τῆς πατρικῆς ἡμῶν κληρονομίας»⁴¹, ὁ δὲ μητροπολίτης Λένινγκραντ (ὁ μετέπειτα Πατριάρχης) Ἀλέξιος «κατὰ τὴν μακρὰν περίοδον τῆς ὑπὸ τῶν Γερμανῶν πολιορκίας τῆς ἡρωϊκῆς πόλεως ταύτης δὲν ἐγκατέλειπεν οὐδ' ἐπὶ μίαν ἡμέραν τὸ ποίμνιόν του. Ἐν μέσῳ ἀληθοῦς κολάσεως πυρὸς καὶ βομβαρδισμῶν διενήργει ἐράνους διὰ τὴν κατασκευὴν τάνκς, διὰ τὴν διατροφήν τῶν παιδίων, τῶν τραυματιῶν καὶ τῶν ὀρφανῶν, ὡς καὶ διὰ τὸν θερμὸν ἱματισμὸν τῶν πολεμούντων. Νυχθημερὸν ἔζη προσευχόμενος καὶ ἱεουργῶν ἐντὸς τοῦ μητροπολιτικοῦ ναοῦ, ἐν τῷ ὁποίῳ συνεκεντροῦντο χιλιάδες ρώσων, διὰ νὰ λάβουν παρηγορίαν καὶ ἐνίσχυσιν. Τοιοῦτοτρόπως ὁ τότε μητροπολίτης Ἀλέξιος ἐθέρμαινε τὸ πατριωτικὸν συναισθημα καὶ ἀνεζωογονεῖ τὴν βαθεῖαν εὐ-

σέβειαν τοῦ ρωσικοῦ λαοῦ. Ὁ Στάλιν αὐτοπροσώπως ἀπένευμεν εἰς αὐτὸν ὡς ἥρωα τῶν 900 ἡμερῶν πολιορκίας τῆς πόλεως Λένινγκραντ' τὸ ἀνώτατον παράσημον τῆς στρατιωτικῆς ἀξίας»⁴².

Ἦδη ἡ ὑπὸ τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ρωσίας ἐνίσχυσις τοῦ ἀγωνιζομένου ρωσικοῦ λαοῦ κατὰ τὸν Β' παγκόσμιον πόλεμον συνετέλεσεν, ὥστε ὁ ἀθεϊστικὸς ζῆλος τῶν φορέων τῆς σοβιετικῆς ἐξουσίας συχνάκις νὰ ἐξατμίζεται καὶ μάλιστα νὰ γίνωνται ἀπὸ καιροῦ εἰς καιρὸν διακηρύξεις ἐκ μέρους μερικῶν ἐξ αὐτῶν, συμφῶνως πρὸς τὰς ὁποίας καὶ οἱ πιστοὶ συμβάλλονται εἰς τὴν πρόοδον τῆς σοβιετικῆς κοινωνίας. Ὁ γράφων, τὸ 1964, εἶχεν ἀκούσει ἐν Μόσχᾳ τὸν ἐκπρόσωπον τῆς Κυβερνήσεως εἰς τὸ παρά τῷ Ὑπουργικῷ Συμβουλίῳ τῆς Σοβιετικῆς Ἐνώσεως Συμβούλιον διὰ τὰς θρησκευτικὰς ὑποθέσεις Π. Β. Makartsev νὰ διακηρύττη, ὅτι οἱ Χριστιανοὶ ἐν Ρωσίᾳ «εἶναι πολλάκις πρωτοπόροι εἰς τὴν παραγωγὴν. Ἐν τῇ Σοβιετικῇ Ἐνώσει ὑπάρχουν πολῖται, οἱ ὁποῖοι εἶναι ἀφωσιωμένοι τόσον εἰς τὴν Βίβλον, ὅσον καὶ εἰς τὴν πραγματοποίησιν τοῦ προγράμματος τῆς ἀνοικοδομήσεως τῆς κοινωνίας»⁴³.

Τὸ ἔτος 1965 εἶχομεν ἐπισημάνει, ὅτι ἐν — προσφάτῳ τότε — ἄρθρῳ του τὸ ἐπίσημον περιοδικὸν τοῦ κομμουνιστικοῦ κόμματος «Κομμουνιστῆς» εἶχε γράψει, ὅτι «πολύ

* Συνέχεια ἐκ τῆς σελ. 435 τοῦ ὑπ' ἀριθ. 12 τεύχους.
41. Περιόδ. «Ἐκκλησία», ἔτος 1958, σ. 383.

42. Εὐαγγέλου Δ. Θεοδώρου, Ἐντυπώσεις ἐκ τῆς Σοβιετικῆς Ἐνώσεως, ἐν Ἀθήναις 1965, σ. 59-60.

43. Ἐνθ' ἄνωτ., σ. 99-101.

εὐνοϊκότεραι συνθῆκαι διὰ τὴν συνεργασίαν μεταξὺ κομμουνιστῶν καὶ χριστιανῶν ἔχουν δημιουργηθῆ ἔνεκα τῆς μεταβολῆς τῆς πολιτικῆς καὶ κοινωνικῆς καταστάσεως. Τὸ νὰ ἀποκρούη τις ἐπαφὰς διὰ μίαν κοινὴν ἐνέργειαν πρὸς τὸ συμφέρον τῶν ἐργαζομένων μόνον καὶ μόνον διότι πρόκειται περὶ 'αἰχμαλώτων ἐνὸς ξένου (πρὸς τὸν κομμουνισμὸν) ἰδεολογικοῦ συστήματος' ἰσοδυναμεῖ πρὸς τὴν παρεμπόδισιν τῆς προόδου... Ἡ ἔλλειψις 'ἐπαναστατικῆς ἰδεολογίας' δὲν δύναται νὰ ἀποτελέσῃ ἐπιχείρημα ἐναντίον τῆς στενῆς συνεργασίας μεταξὺ κομμουνισμοῦ καὶ θρησκευομένων καὶ τοῦ κοινοῦ ἀγῶνός των πρὸς ἐπίτευξιν τῶν ἰδίων προοδευτικῶν καὶ ἀνθρωπιστικῶν σκοπῶν»⁴⁴. Αἱ διακηρύξεις αὗται ἀπετέλουν ἀναμφιβόλως λυκαυγές μιᾶς νέας ἀξιολογήσεως τῆς Ἐκκλησίας καὶ εἶχον μεγάλην σημασίαν, διότι μόλις ὀλίγους μῆνας πρὸ τῆς δημοσιεύσεώς των ἄρθρον ἐν τῷ αὐτῷ περιοδικῷ συνίστα «τὴν κινητοποίησιν ὄλων τῶν ἰδεολογικῶν δυνάμεων εἰς τὸν ἀγῶνα ἐναντίον τῶν θρησκευτικῶν ἰδεῶν καὶ δεισιδαιμονιῶν»⁴⁵.

Αἱ διακηρύξεις περὶ ἀρμονικῆς συνεργασίας ἀθεϊστικοῦ κράτους καὶ Χριστιανῶν, αἱ ὁποῖοι συχνάκις κατὰ τοὺς μετέπειτα χρόνους ἐλησμονοῦντο ἐν τῇ πράξει, ἀνεδύοντο ἀπὸ καιροῦ εἰς καιρὸν πάντοτε ἐκ νέου μέχρις ὅτου σήμερον ὑπὸ τὴν διακυβέρνησιν τοῦ κράτους ὑπὸ τοῦ Μιχαὴλ Γκορμπατσῶφ, παρὰ τὴν ἐπίσημον ἐμμονὴν τοῦ σοβιετικοῦ κράτους εἰς τὸν ἀθεϊστικὸν προσανατολισμὸν, προβάλλονται ἐπισήμως ὁλονὲν καὶ περισσότερον. Οὕτως οἱ ἑορτασμοὶ τῆς χιλιετηρίδος τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ρωσίας ἔδωκαν ἀφορμὴν ἀφ' ἐνὸς εἰς τὸ νὰ ἐξαιρέται, ὡς ἤδη εἴπομεν, ἡ συμβολὴ αὐτῆς εἰς τὴν ἀνάπτυξιν τοῦ ρωσικοῦ κράτους καὶ πολιτισμοῦ, ἀφ' ἑτέρου εἰς τὸ νὰ ἀναγνωρίζεται ἡ σημερινὴ προοδευτικὴ καὶ ἐκπολιτιστικὴ δραστηριότης τῆς καὶ τρίτον εἰς τὸ νὰ ζητῆται ἡ συνέχισις τῆς δραστηριότητος αὐτῆς εἰς ὄφελος τοῦ ρωσικοῦ λαοῦ καὶ τῆς ἀνθρωπότητος. Αὐτὸς ὁ Γενικὸς Γραμματεὺς τοῦ κομμουνιστικοῦ κόμματος τῆς Σοβιετικῆς Ἐνώσεως

Μιχαὴλ Γκορμπατσῶφ, ὅταν τὴν 29ην Ἀπριλίου ἐ.ἔ. ἐδέχθη ἐπισήμως εἰς τὴν αἴθουσαν τῆς Μεγάλης Αἰκατερίνης τοῦ Κρεμλίνου τὸν Μακαριώτατον Πατριάρχην Μόσχας καὶ πάσης Ρωσίας κ. Ποιμένα καὶ τὰ διακεκριμένα ἡγετικά στελέχη τῆς Ρωσικῆς Ἐκκλησίας καὶ μέλη τῆς Ἱ. Συνόδου αὐτῆς, ἐζήτησεν ἐξ αὐτῶν νὰ συνεχίσουν νὰ προσφέρουν τὰς ὑπερσεσίας των εἰς τὸν σοβιετικὸν λαὸν καὶ νὰ ἐργάζωνται διὰ τὴν ἐνότητά του, «ἐντὸς τῶν πλαισίων τῆς ὁποίας πιστοὶ καὶ ἐργατικὴ τάξις συνεργάζονται ἀρμονικὰ γιὰ τὴν νέα πολιτικὴ ἀναδομήσεως (perestroika) τῆς σοβιετικῆς κοινωνίας... Ὑπάρχουν — προσέθεσε — διαφορετικὲς ὀπτικὲς γωνίες θεωρήσεως τοῦ κόσμου, ὅμως τὸ κόμμα ἀναγνωρίζει τὴν πραγματικότητα ὅτι οἱ θρησκευτικῶς ἐνεργοὶ σοβιετικοὶ πολῖτες εἶναι καὶ αὐτοὶ ἐργάτες καὶ πατριῶτες»⁴⁶.

Αἱ πρὸς τὸν σοβιετικὸν λαὸν ὑπηρεσίαι τῆς Ρωσικῆς Ἐκκλησίας, τὰς ὁποίας ὑπέμνησεν ὁ ἀρχηγὸς τοῦ Σοβιετικοῦ κράτους κατὰ τὴν χαρακτηρισθεῖσαν ὑπὸ τοῦ εἰδησεογραφικοῦ πρακτορείου Τὰς ὡς «ἱστορικῆς σημασίας»⁴⁷ συνάντησιν του μετὰ τῶν ἡγετῶν τῆς Ρωσικῆς Ἐκκλησίας, ὠδήγησαν τὴν σοβιετικὴν κυβέρνησιν εἰς τὸ νὰ τιμήσῃ ἐν συνεχείᾳ τούτους, ὡς καὶ ἄλλα ἀνώτατα ἐκκλησιαστικὰ στελέχη, διὰ τῆς ἀπονομῆς εἰς αὐτοὺς ἀνωτάτων παρασῆμων, τὰ ὁποῖα δίδονται ὡς ἐπιβράβευσις προσφορᾶς ἐξαιρέτων ὑπηρεσιῶν πρὸς τὴν σοβιετικὴν κοινωνίαν καὶ τὴν ἀνθρωπότητα⁴⁸.

Ἐξ ἄλλου ἡ σοβιετικὴ κυβέρνησις ἤρchiσε νὰ ἐπιστρέφῃ εἰς τὴν Ἐκκλησίαν Ρωσίας ἱεροὺς ναοὺς καὶ ὀνομαστάς μεγάλας ἱεράς μονάς. Ἡ σοβιετικὴ τηλεόρασις καὶ τὸ ραδιόφωνον δὲν θεωροῦν πλέον ἀπαράδεκτον νὰ μεταδίδουν εἰδήσεις διὰ μεγάλας θρησκευτικὰς τελετάς, ὡς λ.χ. διὰ τὴν Ἀνάστασιν ἢ διὰ τοὺς ἑορτασμοὺς τῆς χιλιετηρίδος τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ρωσίας. Κατὰ τὴν δι' αὐτοὺς σχετικὴν ἐναρκτήριον Θεία Λειτουργίαν ὁ Μακαριώτατος Πατριάρχης κ. Ποιμὴν, ἐνώπιον αὐτοῦ τοῦ Προέδρου τῆς Διευθύνσεως

44. Αὐτόθι, σ. 105-106.

45. Ἐνθ' ἄνωτ.

46. Δελτίον «Ἐπίσεψις», ἀρ. 398, Chambésy-Γενεύη, 10 Μαΐου 1988, σ. 7-8.

47. Αὐτόθι.

48. Ἐφημ. «Τὰ Νέα», 4 Μαΐου 1988.

τῶν θρησκευτικῶν ὑποθέσεων καὶ μέλους τοῦ Ὑπουργικοῦ Συμβουλίου τῆς Σοβιετικῆς Ἐνώσεως κ. Κονσταντίν Kartsev, διεκήρυξεν: «Ἐφθασεν ἡ ὥρα τοῦ μεγάλου θριάμβου τῆς Ρωσικῆς Ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας»⁴⁹.

Χαρακτηριστικὸν εἶναι καὶ τὸ μήνυμα τῆς Σοβιετικῆς κυβερνήσεως, ὅπερ ἐστάλη εἰς τὴν Ἱερὰν Σύνοδον τῆς Ἱεραρχίας τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ρωσίας, ἥτις Σύνοδος συνῆλθε κατὰ τὰς ἡμέρας τῶν ἑορτασμῶν ἐν Ζαγκόρσκ, παρευρισκομένων ἑκατοντάδων ἐκπροσώπων ἄλλων Ἐκκλησιῶν. Τὸ μήνυμα τοῦτο δὲν περιορίζεται εἰς τὸ νὰ ὁμολογήσῃ ἐπισημότατα, ὅτι ὁ ἐκχριστιανισμὸς τῆς Ρωσίας εἶναι «μεῖζον γεγονός εἰς τὴν ἱστορίαν τῆς χώρας καὶ εἰς τὴν ἀνάπτυξιν τοῦ ρωσικοῦ πολιτισμοῦ καὶ κράτους». Ἐπὶ πλέον διὰ τοῦ μηνύματος τούτου καλεῖται ἡ Ἐκκλησία «νὰ συνεχίσῃ νὰ ἐργάζεται διὰ τὴν εἰρήνην καὶ τὴν ἐνδυνάμωσιν τοῦ ἀνθρωπιστικοῦ καὶ ἠθικοῦ δυναμικοῦ τῆς χώρας»⁵⁰.

Πᾶσαι αἱ ὑπὲρ τῆς Ἐκκλησίας ἐκδηλώσεις αὗται ἐκ μέρους τῆς ἡγεσίας ἢ ἐπιφανῶν ἐκπροσώπων τοῦ σοβιετικοῦ κράτους εἶναι ἕμμεσος ὁμολογία τὸσον γενικώτερον τοῦ ὅτι «καὶ πύλαι ἄδου οὐ κατισχύσουσι τῆς Ἐκκλησίας» (Ματθ. ιστ'. 18), ὅσον εἰδικώτερον τοῦ θριάμβου τῆς ἐπὶ δεκαετίας διωκομένης ἢ υποτιμωμένης Ἐκκλησίας τῆς Ρωσίας. Ἡ Ἐκκλησία αὕτη θριαμβεῖ, ἐμπνέουσα ἑκατομμύρια πιστῶν, βαπτίζουσα καθημερινῶς νέα συνειδητὰ μέλη πάσης ἡλικίας, παρουσιάζουσα μεγαλειώδεις λατρευτικὰς συνάξεις καὶ ἐκκλησιάσματα, ἐντὸς τῶν ὁποίων εἶναι ἐπιβλητικὴ ἡ παρουσία τῶν νέων, προβάλλουσα πλήθη ἁγίων, εἰς τὰς τάξεις τῶν ὁποίων ἀνήκουν οὐ μόνον οἱ ὑπὸ τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ρωσίας προσφάτως ἀνακηρυχθέντες ἐν Ζαγκόρσκ ἑννέα ἅγιοι⁵¹, ἀλλὰ καὶ φάλαγγες ὀλοκλήρωι νεομαρτύρων, οἵτινες λ.χ. ἐπὶ σταλινισμοῦ ὑπέστησαν βασανιστήρια καὶ μαρτυρικὸν θάνατον. Τοῦτο ὑπέμνησεν ἐμμέσως καὶ αὐτὸς ὁ Μιχαὴλ Γκορ-

49. Ἐφημ. «Τὰ Νέα», 6 Ἰουνίου 1988.

50. Ἐφημ. «Τὰ Νέα», 7 Ἰουνίου 1988. Πρβλ. Ἐφημ. «Ἔθνος», 7 Ἰουνίου 1988.

51. Ἀνεξαρτήτως τοῦ ζητήματος τῆς διαδικασίας τῆς ἀνακηρύξεως τῶν νέων ἁγίων, αὕτη ἐγένετο ὑπὸ τῆς Ἱ. Τοπικῆς Συνόδου τῆς Ρωσικῆς Ἐκκλησίας, ἥτις συνῆλθεν ἐν τῇ Λαύρα τῆς Ἁγίας Τριάδος καὶ τοῦ Ἁγίου Σεργίου ἐν Ζαγκόρσκ ἀπὸ 6ης μέχρι 9ης Ἰουνίου ἐ.ξ.

μπατσῶφ, ὅταν οὗτος κατὰ τὴν ἀνωτέρω μνημονευθεῖσαν ἱστορικὴν συνάντησίν του μετὰ τῶν Ἡγετῶν τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ρωσίας «ἀνέφερε τὶς μεγάλες διώξεις ποὺ ἔγιναν εἰς βάρος τῆς Ἐκκλησίας κατὰ τὴν ἐποχὴ τοῦ Λένιν καὶ τοῦ Στάλιν πρὶν ὁ τελευταῖος, κατὰ τὴν διάρκειαν τοῦ πολέμου (Σεπτέμβριος 1942), καλέσῃ τὴν Ἐκκλησίαν νὰ συνεργασθῇ γιὰ τὴν ἀπόκρουση τοῦ γερμανικοῦ εἰσβολέως»⁵².

Ὁ γράφων προτείνει εὐλαβῶς καὶ εὐχεταί, ὅπως ἡ Ἐκκλησία τῆς Ρωσίας ὑπὸ τὴν προστατευτικὴν αἰγίδα τοῦ αἰτήματος περὶ «διαφανείας» (γκλάζνοστ) ὀργανώσῃ τὸ τεράστιον ἔργον τῆς συγκεντρώσεως, μετὰ τὸν ἀναγκαῖον ἱστορικὸν ἔλεγχον πάντων τῶν αὐθεντικῶν στοιχείων, ἅτινα ἀναφέρονται εἰς τὸ νέφος τῶν ρώσων νεομαρτύρων, ἵνα ἡ Ἱ. Σύνοδος τῆς Ρωσικῆς Ἱεραρχίας εἰς μελλοντικὰς συνεδρίας αὐτῆς προβάλλῃ τούτους, ἐπιδιώκουσα — κατὰ τρόπον σύμφωνον πρὸς τὴν ὑπὸ τῆς μακραίωνος κανονικῆς παραδόσεως καὶ πράξεως τῆς Ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας προβλεπομένην τάξιν καὶ διαδικασίαν — τὴν ἐπίσημον ἀνακήρυξιν τῶν ρώσων νεομαρτύρων ὡς ἁγίων καὶ τὴν καθιέρωσιν πρὸς τιμὴν αὐτῶν εἴτε ἐπὶ μέρους ἑορτῶν διὰ τοὺς πλέον γνωστοὺς ἐξ αὐτῶν, εἴτε γενικῆς τινος ἑορτῆς. Οὕτως εἰς τὸ διηγετικὸν θὰ ἀνεξωπυρεῖτο ἡ μνήμη τοῦ γεγονότος, ὅτι καὶ ἐν τῇ Σοβιετικῇ Ἐνώσει συνεχίσθη ὁ θρίαμβος τῆς Ἐκκλησίας τοῦ Χριστοῦ, ἥτις πολεμουμένη νικᾷ. Ἡ προοπτικὴ μιᾶς τοιαύτης ἐνεργείας τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ρωσίας θὰ ἦτο σύμφωνος τὸσον πρὸς τὸ ὑπὸ τῆς πολιτικῆς τῆς «περεστρόϊκα» προβαλλόμενον γενικὸν σύνθημα περὶ διαφανείας, ὅσον καὶ πρὸς τὰ πληθυνόμενα ἐν ὀλοκλήρῳ τῇ Σοβιετικῇ Ἐνώσει εἰδικὰ αἰτήματα περὶ ἀνεγέρσεως μνημείων τῶν θυμάτων τοῦ Σταλινισμοῦ.

Εἰς τὸ ἐπόμενο τεύχος θὰ ὀλοκληρώσωμεν τὴν σειρὰν τῶν περὶ τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ρωσίας ἀρθρῶν μας, ὑπομιμνήσκοντες τὰς προοπτικὰς καὶ τὴν ἀποστολὴν αὐτῆς τὸσον ἐν τῇ σημερινῇ Σοβιετικῇ Ἐνώσει, ὅσον καὶ ἐν τῇ καθ' ὅλου Ὀρθοδοξίᾳ.

ΕΥΑΓΓΕΛΟΣ Δ. ΘΕΟΔΩΡΟΥ

Ὁμοτίμος Καθηγητῆς τοῦ Παν/μίου Ἀθηνῶν

52. Δελτίον «Ἐπίσκεψις», ἀρ. 398, 10 Μαΐου 1988, σ. 8.

ΑΙ ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΑΙ ΙΔΕΑΙ ΤΟΥ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥ ΟΙΚΟΝΟΜΟΥ ΤΟΥ ΕΞ ΟΙΚΟΝΟΜΩΝ *

Ἡ παιδομάθεια εἰς τὰ Γυμνάσια καὶ δὴ εἰς τὸ Ἐκκλησιαστικὸν Γυμνάσιον, καὶ τὰ διδασκόμενα μαθήματα. Δευτέρα βαθμὶς τῆς προπαρασκευαστικῆς ἐκπαιδεύσεως τῶν μελλόντων νὰ φοιτήσουν εἰς τὴν Ἐκκλησιαστικὴν Ἀκαδημίαν πρέπει νὰ γίνεταί εἰς τὰ Λύκεια ἢ Γυμνάσια, ὅπου θὰ διδάσκωνται τὰ ἐγκύκλια μαθήματα, ἢ ὡς τότε ἐκαλοῦντο, τὰ «Γραμματικά», δηλαδὴ ἡ Ἑλληνικὴ γλῶσσα καὶ φιλολογία καὶ τὰ ἄλλα ἀνθρωπικὰ μαθήματα καὶ πρὸς τούτοις ἢ Λατινικὴ φιλολογία. Τὸ Ἐκκλησιαστικὸν Γυμνάσιον, ὅπως καὶ τὸ κοινὸν Σχολεῖον, πρέπει νὰ ἰδρυθῆ ἢ πλησίον τῆς Ἐκκλησιαστικῆς Ἀκαδημίας καὶ μάλιστα νὰ λειτουργῆ ὡς «Συσσίτιον Γυμνάσιον» δηλαδὴ Γυμνάσιον μετ' Οἰκοτροφείου, διὰ τοὺς ἐξῆς παιδαγωγικοὺς λόγους, ἐναγομένους εἰς τοὺς διὰ τοῦ Ἐκκλησιαστικοῦ Γυμνασίου ἐπιδιωκόμενους σκοποὺς.

α) Εἰς αὐτό, κατὰ τὴν συνδιαίτησιν ἀπὸ παιδικῆς ἡλικίας, θὰ διακρίνωνται αἱ ψυχικαὶ δυνάμεις καὶ διαθέσεις τῶν προοριζομένων διὰ τὴν ἱερωσύνην, καὶ εἰς περιπτώσεις ἀνεπιτηδεϊότητος διὰ τὸ «ἱερὸν ἐπάγγελμα» θὰ ἀποβάλλεται ἐγκαίρως ὁ μαθητὴς ἵνα εὕρη ἄλλο βιοποριστικὸν ἐπάγγελμα.

Ἡ ἀνατροφή τῶν παίδων εἰς τὸ Γυμνάσιον διατηρεῖ αὐτοὺς μακρὰν τῶν ἐν τῇ οἰκίᾳ ἀσχολιῶν, ἀλλὰ καὶ ἐπικινδύνων συναναστροφῶν τῆς ἀθῶας ἡλικίας.

γ) Ἀσκοῦνται οἱ ἐν αὐτῷ φοιτῶντες παῖδες πρὸς ἐγκράτειαν εὐκολώτερον παρὰ εἰς τὰς οἰκίας αὐτῶν.

δ) Δεδομένου ὅτι βῆσις τῆς ἀγωγῆς τῶν παιδαγωγουμένων, γενικῶς, πρέπει νὰ εἶναι «ἢ θεοσέβεια καὶ ἢ πρὸς πάντα τὰ τῆς πίστεως καθήκοντα λιπαρὰ χειραγωγία» (Ε, 151), οἱ ἐν αὐτῷ συσσιτούμενοι παῖδες θὰ ἐξασκῶνται διαρκέστερον εἰς τὰς προσευχὰς καὶ εἰς πάσας τὰς Ἐκκλησιαστικὰς Ἀκολουθίας, διότι «ὁ στρατιώτης πρέπει νὰ ἀνατραφῆ στρατιωτικῶς, ὁ ναύτης ναυτικῶς καὶ ἄλλος τις ἄλλως πως, καὶ ὁ ἱερεὺς ἱερατικῶς» (Ε, 149-152).

Ἡ φοίτησις τῶν παίδων εἰς τὸ Ἐκκλησιαστικὸν Γυμνάσιον εἶναι πενταετής, διὰ τὰ «Γραμματικά» ἢ «Ἐγκύκλια καὶ ἀνθρωπικὰ» μαθήματα, ἢ Β' βαθμοῦ μαθήματα, ἐν συγκρίσει πρὸς τὰ μαθήματα Α' βαθμοῦ τὰ διδασκόμενα εἰς τὰ κοινὰ Σχολεῖα, περὶ ὧν ἀνωτέρω ἐγένετο ἀνάπτυξις. Τὰ μαθήματα τοῦ Β' βαθμοῦ, κατ' ἔτος εἶναι τὰ ἐξῆς:

Πρῶτον ἔτος. α) Οἱ τύποι τῆς Γραμματικῆς. β) Κατήχησις. γ) Γεωγραφία νέα καὶ νέα ἱστορία σύντομος. δ) Ἀλγεβρα σύντομος.

Δεύτερον ἔτος. α) Τὸ τεχνολογικὸν τῆς Γραμματικῆς ἀκριβέστερον καὶ τὸ ὀρθογραφικόν, καὶ γυ-

μασις εἰς τὸ Συντακτικόν, ὡς καὶ ἐρμηνεῖα λόγων τοῦ Χρυσοστόμου, ἐκ δὲ τῶν τοῦ Λουκιανοῦ ὀλίγοι καὶ μάλιστα «οἱ σεμνότατοι» διάλογοι καὶ κείμενα Πλουτάρχου, Ἱεροκλέους, Ἐπικτήτου καὶ Ἰσοκράτους καὶ ὁ πίναξ τοῦ Κέβητος κτλ. β) Γεωγραφία τῆς ἁγίας Γραφῆς καὶ τῆς Ἑλλάδος, μετέπειτα δὲ καὶ ἄλλων ἐπικρατειῶν. γ) Παγκόσμιος ἱστορία τῶν παλαιῶν ἔθνῶν. δ) Φυσικὴ ἱστορία σύντομος. ε) Κατήχησις ἐκτενεστέρα.

Τρίτον ἔτος. α) Ἐρμηνεῖα τοῦ Συντακτικοῦ μετὰ τῆς Γραμματικῆς μετὰ πλείονος ἐπεξεργασίας, ὡς καὶ ἐρμηνεῖα κειμένων τοῦ Ξενοφῶντος, τοῦ Πλουτάρχου, καὶ τοῦ Θεοφράστου, ὡσαύτως καὶ Σύνοψις τῆς Ἑλληνικῆς Μυθολογίας καὶ ἀρχαιολογίας καὶ ἱστορίας ἐκ τῶν Ἑλλήνων συγγραφέων, καὶ εἰδικοί λόγοι τοῦ Μεγάλου Βασιλείου καὶ Γρηγορίου τοῦ Θεολόγου. β) Πειραματικὴ Φυσικὴ. γ) «Χρονολογία μετ' ἀσκήσεως εἰς τὸ συνάπτειν συγκριτικῶς τὰς ἐποχὰς τῆς ἱερᾶς ἱστορίας μετὰ τῶν τῆς κοσμικῆς» (Ε, 156). δ) Ἀρχαὶ τῆς Ἐκκλησιαστικῆς Μουσικῆς.

Τέταρτον ἔτος. α) Ἐρμηνεῖα λόγων ρητορικῶν ἐκ τῶν τοῦ Ἰσοκράτους, Αἰσχίνου, Δημοσθένους, καὶ ἐκ τῶν τοῦ Πλάτωνος καὶ τοῦ Ἀριστοτέλους ἔργων, ὡς καὶ ἐκ τῶν τοῦ Θουκυδίδου καὶ Ἡροδότου. β) Ἡ καθόλου Γραμματικὴ καὶ μικρὰ Λογικὴ. γ) Ἡ Ρητορικὴ τέχνη. δ) Ἀρχαιολογία καὶ ἢ Συμβολικὴ τῆς Μυθολογίας («γεγραμμένη ὑπὸ καλάμου σοφοῦ καὶ χριστιανικοῦ» (Ε, 157). ε) Ἡ Λατινικὴ γλῶσσα. ς) Ἐξακολουθήσις τῆς Μουσικῆς ἐν τῇ ψαλμῶδιᾳ.

Πέμπτον ἔτος. α) Διδασκαλία ποιητῶν καὶ δὴ ἐξεχόντων χωρίων τῆς Ἰλιάδος καὶ Ὀδυσσεΐας τοῦ Ὀμήρου, τῶν Ἔργων τοῦ Ἡσιόδου, ποιημάτων Γρηγορίου τοῦ Θεολόγου, ἐπισημοτάτων τραγωδιῶν τοῦ Αἰσχύλου καὶ Σοφοκλέους καὶ Εὐριπίδου. Διδάσκονται προσέτι «καὶ κωμῶδιαι τινὰς τοῦ Ἀριστοφάνους κεκαθαυμένας τῶν αἰσχρολογιῶν, καὶ ἐκ τῶν τοῦ Θεοκρίτου Εἰδυλλίων δύο ἢ τρία τὰ κοσμιώτατα, καὶ ὀλίγα ἐπιγράμματα τὰ κομψότατα καὶ τελευταῖον τοὺς καλλίστους ἐκ τῶν ὕμνων τοῦ Πινδάρου» (Ε, 157-158). β) Διδασκαλία Ποιητικῆς καὶ Μετρικῆς. γ) Τελειοποίησις εἰς τὴν Λατινικὴν γλῶσσαν. δ) Σύντομος Ἐκκλησιαστικὴ ἱστορία. ε) Σύντομος ἐκθεσις τῆς Δογματικῆς Θεολογίας (Ε, 154-159).

Μετὰ τὴν πενταετῆ ὡς ἄνω φοίτησιν διὰ τὰ μαθήματα τοῦ Β' βαθμοῦ, τὰ «Γραμματικά» ἢ «Ἐγκύκλια καὶ ἀνθρωπικὰ», γίνεταί τριετής εἰσέτι φοίτησις εἰς τὸ Ἐκκλησιαστικὸν Γυμνάσιον, διὰ τὰ Γ' βαθμοῦ ὑψηλότερα μαθήματα, τὰ Φιλοσοφικά, ἢτοι τῶν ἐπιστημῶν, ὡς ἐξῆς:

Πρῶτον ἔτος. α) Καθαρὰ Μαθηματικὴ ἦτοι, Ἀριθμητικὴ, Ἀλγεβρα ἢ Συμβολικὸς λογισμὸς, Γεωμετρία, Τριγωνομετρία, Κωνικαὶ τομαί, ἀρχαί

* Συνέχεια ἐκ τῆς σελ. 475 τοῦ ὑπ' ἀρ. 13 τεύχους.

τοῦ λογισμοῦ τῆς ὡς ἀπείρου θεωρουμένης ποσότητος. β) Θεωρητικὴ φιλοσοφία, ἥτοι Ἐμπειρικὴ Ψυχολογία, Λογικὴ, Μεταφυσικὴ, Αἰσθηματικὴ. γ) Φυσικὴ ἱστορία.

Δεύτερον ἔτος. α) Ἐφηρμοσμένη Μαθηματικὴ, ἥτοι Ὑδροστατικὴ, Ἀεροστατικὴ, Ὑδραυλικὴ, Ὀπτικὰ, Στοιχεῖα τῆς Ἀστρονομίας. β) Πειραματικὴ Φυσικὴ. γ) Πρακτικὴ φιλοσοφία, ἥτοι Ἠθικὴ, Ἠθικὴ Θεολογία, Περὶ δικαίων μετὰ τῆς θεωρίας τῶν διαφορῶν πολιτειῶν, καὶ ἡ Παιδαγωγικὴ, ἡ πραγματεία περὶ παιδῶν ἀγωγῆς.

Τρίτον ἔτος. α) Ἱστορία τῆς Φιλοσοφίας. β) Ἱστορία τῆς Φιλολογίας μετὰ τῶν ἀρχῶν τῆς Κριτικῆς καὶ τῶν ταύτης κανόνων περὶ τῆς Ἐομηνευτικῆς, συντάγματα κατ' ἐπιτομήν. γ) Θεωρία ὑψηλότερα εἰς τὴν Ἑλληνικὴν καὶ Λατινικὴν φιλολογίαν. δ) Ἡ Γαλλικὴ γλῶσσα (Ε, 159).

Ἡ ἐκπαίδευσις εἰς τὴν Ἐκκλησιαστικὴν Ἀκαδημίαν. Ἡ Ἐκκλησιαστικὴ Ἀκαδημία κρίνεται ὑπὸ τοῦ Οἰκονόμου ὡς καλὸν καὶ ἀναγκαῖον νὰ ἰδρυθῆ εἰς πόλιν καὶ μάλιστα πόλιν μεγάλην, «εἰς αὐτὴν τὴν τῆς Διοικήσεως Μητροπόλιν» (Ε, 164), δηλαδὴ εἰς τὴν πρωτεύουσαν. Ἡ σύστασις καὶ λειτουργία τῆς Ἐκκλησιαστικῆς Ἀκαδημίας εἰς ἱερὸν μοναστήριον, μακρὰν τῆς πόλεως, παρέχει μὲν καλὰς προϋποθέσεις ὥστε μαθηταὶ καὶ διδάσκαλοι, μακρὰν τῶν θορύβων, νὰ ἔχουν ἀτάραχον καὶ ἀτύρβαστον ἄνεσιν διὰ βαθείας μελέτας καὶ ἐκπλήρωσιν τῶν καθηκόντων αὐτῶν. «Ἀλλὰ, παρατηρεῖ ὁ Οἰκονόμος, τὸ καλὸν τῆς ἡσυχίας ἀρμόζει μᾶλλον εἰς ἀνθρώπους παιδευομένους διὰ νὰ ζήσωσι ζωὴν ἀναχωρητῶν, ἢ εἰς μαθητὰς πρὸς ἱερατεῖαν προπαρασκευαζομένους, οἵτινες μέλλουσι νὰ γίνωσι πρῶτον καὶ πατέρες λαοῦ πνευματικοί, διδάσκοντες τοὺς ἰδίους συμπολίτας τὰ χριστιανικὰ καθήκοντα τοῦ κοινωνικοῦ βίου, καὶ συμπάσχοντες μετ' αὐτῶν ὑπὲρ τοῦ κοινοῦ συμφέροντος, καὶ συμμεριζόμενοι ἐγκαρδίως τὰς ἐκάστου τῶν πλησίον παντοδαπὰς περιστάσεις, χαίροντες μετὰ τῶν χαιρόντων, κλαίοντες μετὰ τῶν κλαίωντων, γινόμενοι τοῖς πᾶσι τὰ πάντα, κατὰ τὸν θεῖον Ἀπόστολον, ἵνα πάντως ἕκαστός τις αὐτῶν σώσῃ» τούτων, λέγω, τῶν ἀνδρῶν τὸ πρῶτον ἀγωνιστήριον, τὸ Σχολεῖον, εἰς ὅπερ ἐκ νεαρᾶς αὐτῶν ἡλικίας θέλουσι γυμνασθῆ τὴν ἀρετὴν, πρέπει, νομίζω, νὰ ἦναι εἰς τοὺς κόλπους τῆς πολιτικῆς κοινωνίας, καὶ οὐχὶ μακρὰν τοῦ πολυανθρώπου θεάτρου τοῦ κόσμου, διὰ νὰ βλέπωσιν ἔτι νέοι καὶ κατ' ἀρχὰς ὡς ἀπλοῖ θεωροὶ τὰς τοῦ βίου σκηνάς, εἰς ἃς θέλουσιν ἀναλάβει καὶ αὐτοὶ μετ' ὀλίγον τὰ προσήκοντα πρόσωπα. Πᾶς νέος καθόλου, ὅστις ἐκβαίνει τὸ πρῶτον ἐκ τοῦ Σχολείου εἰς τὸν βίον, εἶναι τὰς πλείστας ἰδέας καθαρὸς σχολαστικὸς· διότι μαθητὴν τὰς ἠθικὰς καὶ πολιτικὰς ἀληθείας εἰς τὰ ἄψυχα βιβλία καὶ μόνον θεωρητικῶς· ἀλλὰ πόση εἶναι ἡ μετὰ τὴν θεωρίαν καὶ πράξεως διαφορὰ, καὶ πόσας μορφὰς ἀλλάσσουν εἰς τὸν κοινωνικὸν βίον αἱ ἀλήθειαι, ἅστινας μαθητὸν παῖδες ὄντες εἰς τὰ διδασκαλεῖα, γνωρίζουσιν ἀκριβῶς οἱ πειραθέντες καὶ καθ' ἡμέραν δοκιμάζοντες τὰ τοῦ

κόσμου βάσανα. «Ὅταν δὲ ὁ νέος οὗτος παιδευθῆ καὶ εἰς Σχολεῖον ἐρημικόν, ὅπου δὲν βλέπει πόλιν ἄλλην εἰ μὴ τὸ διδασκαλεῖον, οὐδὲ πολίτας ἄλλους εἰ μὴ τοὺς συσχολαστὰς αὐτοῦ, τότε ἐξέρχεται εἰς τὸν κόσμον πάντη ἄπρακτος καὶ ἀβέλτερος καὶ ἀπειρος τῆς τέχνης τοῦ ζῆν» (Ε, 163).

Πλὴν ἄλλων προϋποθέσεων τοῦ κτιρίου τῆς Ἐκκλησιαστικῆς Ἀκαδημίας καὶ τοῦ περὶ αὐτοῦ χώρου διὰ τὴν διαμονὴν τῶν μαθητῶν, τῶν ἐπιστατῶν καὶ ὑπηρετῶν, ἀλλὰ καὶ τῶν διδασκάλων ἂν οὗτοι κατοικοῦν εἰς τὴν Ἀκαδημίαν, ὡς ἐπίσης καὶ διὰ τὴν ἀποδοτικὴν λειτουργίαν αὐτῆς, πρέπει νὰ ἔχη καὶ «παρ-εκκλήσιον εὐρύχωρον, ἵνα ἀκροῶνται οἱ ἐν τῇ Ἀκαδημίᾳ ἐσπέρας καὶ πρωὶ τὴν Ἐκκλησιαστικὴν Ἀκολουθίαν καὶ τὴν θείαν Μυσταγωγίαν». Ὡσαύτως καὶ «Βιβλιοθήκην περιεκτικὴν τῶν συγγραμμάτων ὅλων τῶν ἁγίων τῆς καθ' ἡμᾶς Ἐκκλησίας Πατέρων, ἔτι δὲ καὶ τῶν πρὸ τοῦ σχίσματος τῆς Δυτικῆς ἐκκλησίας, καὶ τῶν νεωτέρων ἐπισήμων σοφῶν, ὅσοι ἡσχολήθησαν περὶ τὴν θεολογικὴν φιλολογίαν. Ἐκ τούτων δὲ τῶν νεωτέρων συνταγμάτων ἐννοῶ, διευκρινίζει ὁ Οἰκονόμος, μόνον ὅσα καθαρεύουσι τῆς ἐνυπολαβηνοῦσης πολλάκις εἰς θεολογικὰ τάχα σχόλια ζύμης τῆς ἀσεβείας, ἢν συνήθως ἤδη πολλοὶ τῶν καθ' ἡμᾶς συγγραφέων ὑποκρύπτουσι δολίως εἰς τὰς φαινομένας ἐκκλησιαστικὰς αὐτῶν συγγραφάς. Ὡσαύτως νὰ περιέχη ἡ Βιβλιοθήκη καὶ τὰ τῶν Ἑλλήνων συγγράμματα καὶ ποιήματα, τὰ πάντα, ἂν ἦναι δυνατόν, ἀπὸ τοῦ Ὁμήρου μέχρι καὶ ἡμῶν συνταχθέντα καὶ εἰς τὴν παλαιὰν καὶ εἰς τὴν νεωτέραν γλῶσσαν. Ἀλλὰ καὶ τῶν παλαιῶν Λατίνων τὰ δοκιμώτατα, καὶ τῶν ἐνδόξων Ἑλληνιστῶν τὰ φιλολογικὰ, καὶ πᾶν εἴ τι ἄλλο ἀπαρατίξει δημοσίαν βιβλιοθήκην Ἀκαδημίας Θεολογικῆς καὶ Φιλολογικῆς» (Ε, 161-162)²¹.

Τὰ διδασκόμενα μαθήματα ἐν τῇ Ἐκκλησιαστικῇ Ἀκαδημίᾳ. Ἡ φοίτησις εἰς τὴν Ἐκκλησιαστικὴν Ἀκαδημίαν καθορίζεται τριετής, τὰ δὲ ἐν αὐτῇ μαθήματα συσχετίζονται πρὸς τὰς ὑπηρεσίας τὰς ὁποίας θὰ ἀνελάμβανον οἱ ἀπόφοιτοι αὐτῆς καὶ συγκεκριμένως: α) Διδάσκαλοι τῆς Θεολογίας καὶ φιλόλογοι καὶ ἱεροκλήρυκες. β) Ποιμένες, ἥτοι Ἀρχιερεῖς καὶ Ἱερεῖς ἀξιοματικοὶ εἰς πόλεις μεγάλας καὶ μικροτέρας. γ) Πνευματικοὶ προσεστώτες κωμῶν καὶ χωρίων καὶ διδάσκαλοι Σχολείων κοινῶν.

Τὰ κατ' ἔτος διδασκόμενα μαθήματα εἶναι τὰ ἑξῆς:

Πρῶτον ἔτος.

α). «Ἡ Ἐκκλησιαστικὴ ἱστορία, συντεταγμένη

21. Σημειωτέον, ὅτι διὰ τὰ ἀφορῶντα εἰς τὴν δαπάνην συντηρήσεως τῆς Ἐκκλησιαστικῆς Ἀκαδημίας καὶ τὴν διατροφήν τῶν ἐν αὐτῇ συσσιτουμένων μαθητῶν, καὶ εἰς τὴν ἐξ-εῦρεσιν τῶν πόρων πρὸς λειτουργίαν αὐτῆς, ὡς ἐπίσης καὶ διὰ τὰ ἀφορῶντα εἰς τὸν ἀριθμὸν τῶν μαθητῶν αὐτῆς, καὶ εἰς ἄλλας λεπτομερείας τῆς λειτουργίας τῆς, ὡς λεπτομερῶς ἀναγράφονται ταῦτα εἰς τὸ «Σχέδιον Ἐκκλησιαστικῆς Ἀκαδημίας διὰ τοὺς Ἑλληνας», δὲν γίνεται ἐνταῦθα εἰδικὸς λόγος, ὡς ἀναφερομένων, πάντων τούτων, οὐχὶ ἀποκλειστικῶς εἰς τὰς παιδαγωγικὰς ἰδέας τοῦ Οἰκονόμου, ἀλλ' εἰς λειτουργικὰς λεπτομερείας τῆς Ἐκκλησιαστικῆς Ἀκαδημίας.

ὑπὸ Ἑλληνοσ ὀρθοδόξου. Ὅσον ἀπλοῦν καὶ ἱστορικὸν φαίνεται τοῦτο τὸ μάθημα, τοσοῦτον ἀκριβῶς καὶ μεθοδικῶς πρέπει νὰ διδάσκηται, ἵνα θησαυρίζωσιν οἱ μαθηταὶ εἰς τὰς ἰδίας ψυχὰς τὸν καρπὸν τὸν ἐκ τῆς ἱστορίας τῶν συμβεβηκότων εἰς τὴν Ἐκκλησίαν καθόλου, καὶ μάλιστα τὴν Ὀρθόδοξον, τὴν ὄντως μίαν καὶ ἅγιαν καὶ ἀποστολικήν. Παρατηροῦντες τὰς ἀπ' ἀρχῆς μέχρι σήμερον παντοδαπὰς αὐτῆς περιστάσεις καὶ τοὺς κινδύνους καὶ διωγμοὺς καὶ τοὺς δι' αἱμάτων θριάμβους αὐτῆς (ἐξ ὧν μαρτυρεῖται τρανῶς ἡ θεϊότης τῆς χριστιανικῆς πίστεως), θέλουσι στηρίζειν τὴν καρδίαν αὐτῶν μετὰ πεποιθήσεως ἀδιστακτοῦ εἰς τὴν ἀψευδεστάτην ἐκείνην ὑπόσχεσιν τοῦ Νυμφίου τῆς Ἐκκλησίας, ὅτι «πύλαι ἄδου οὐ κατισχύουσιν αὐτῆς» (E, 170). Πρὸς τοῦτοις, «ἐκ τῆς Ἐκκλησιαστικῆς ἱστορίας πηγάζει τὸ πλεῖστον μέρος καὶ τῆς δογματικῆς καὶ ἠθικῆς καὶ ποιμενικῆς θεολογίας, ὡσαύτως καὶ ἡ τῶν τῆς Ἐκκλησίας δικαίων διδασκαλία, καὶ καθόλου δὲ τῆς ὅλης θεολογικῆς παιδεύσεως ὑποβάλλεται κρηπίς καὶ βᾶσις ἡ Ἐκκλησιαστικὴ ἱστορία» (E, 171).

β) «Ἡ Πατρολογία, ἥτοι πραγματεία διαλαμβάνουσα περὶ τοῦ, τίνες καὶ ὅποιοι οἱ θεῖοι Πατέρες καὶ Διδάσκαλοι τῆς Ἐκκλησίας, καὶ πόσον ἄξια εἶναι τούτων αἱ γνώμαι πρὸς βεβαίωσιν τῆς πίστεως. Ἔτι δὲ καὶ πῶς πρέπει νὰ ἦναι τις κατηρητισμένος πρὸς κατανόησιν καὶ ἐρμηνείαν τῶν Πατερικῶν συγγραμμάτων, καὶ περὶ τῆς ἐν αὐτοῖς ἀσχολουμένης ἱερᾶς κριτικῆς κτλ» (E, 171).

γ) «Ἡ ἐρμηνεία τῆς Παλαιᾶς Διαθήκης, καὶ μετ' αὐτὴν ἡ τῆς Νέας διαθήκης ἐξήγησις, προηγουμένης μὲν τῆς Εἰσαγωγῆς εἰς τὰς ἁγίας Γραφάς, ὑποσυναπτομένης δὲ καὶ τῆς Βιβλιακῆς ἀρχαιολογίας» (E, 171).

δ) Τὰ στοιχεῖα τῆς Ἑβραϊκῆς γλώσσης ἀδιότι γνωρίζοντες οἱ τῆς θεολογίας τρόφιμοι τὰ ιδιώματα ταύτης τῆς γλώσσης, κατανοοῦσιν εὐκολώτερον τὰ τῆς Παλαιᾶς Γραφῆς, καὶ τοὺς ἐξ αὐτῆς Ἑβραϊσμοὺς εἰς τὴν τῶν Ὁ, μάλιστα μετὰφρασιν» (E, 172).

Δεύτερον ἔτος.

α) Ἡ Δογματικὴ Θεολογία. Εἰς τὸ μάθημα αὐτὸ ἀναπτύσσονται μεθοδικῶς πρῶτον τὰ ἱερὰ δόγματα τῆς Ὀρθοδοξίας, καὶ δεύτερον αἱ ἀπόψεις τῶν Ἑτεροδόξων μετὰ τῆς ἀναίρεσεως αὐτῶν. Ἐπὶ τοῦ δευτέρου μέρους τῆς Δογματικῆς ὁ Οἰκονόμος παρατηρεῖ τὰ ἐξῆς: «Τοῦτο τὸ δεύτερον μέρος ὑπὸ τῶν Δυτικῶν θεολογία πολεμικῆ ὀνομάζεται, ἀλλ' εἰς ἡμᾶς καλὸν μοι φαίνεται νὰ λείψῃ τοῦτο τὸ ὄνομα, καὶ νὰ διαιρηθῇ ἡ Θεολογία εἰς δογματικὴν καὶ ἐλεγκτικὴν. Πολέμους καὶ μάχας καὶ κροτοθουρῶνους ἀγρίους δὲν ἐδίδαξεν ἡμᾶς ὁ Διδάσκαλος τῆς εἰρήνης, ὅστις ἦλθεν εἰς τὸν κόσμον ἵνα σώσῃ οὐχ ἵνα ἀποκτείνῃ, καὶ πάλιν ἀναχωρῶν ἐκ τοῦ κόσμου ἀφῆκεν εἰς τοὺς ἰδίους αὐτοῦ μαθητὰς ἱερὰν κληρονομίαν τὸν θησαυρὸν τῆς εἰρήνης. Εἶθε ποτὲ μὴ συνέβαινον διαφοραὶ δογμάτων εἰς τὴν Ἐκκλησίαν τοῦ Χριστοῦ! Ἄλλ' ἐπειδὴ ἀνένδεκτον μὴ ἔλθειν τὰ σκάνδαλα καὶ ὁ ἔχθρὸς σπεῖρει τὰ ζιζάνια μετὰξὺ τοῦ

σίτου, ἱκανὸν εἶναι εἰς ἡμᾶς τοὺς ὀρθοδόξους νὰ προφυλάττωμεν ἀμόλυντον τὴν ποιμήνην τοῦ Χριστοῦ ἀπὸ τῆς λύμης τῶν αἱρέσεων, ἐξελέγχοντες τὸ πνεῦμα τῆς πλάνης μετὰ ζήλου μὲν, ἀλλὰ κατ' ἐπίγνωσιν, ἀλλ' ὄλως θείου καὶ ἀποστολικοῦ, μετὰ πραότητος εὐαγγελικῆς, οὐχὶ διὰ κραυγῶν ἀρειμανίων καὶ βαρβαρικῶν, οὐδὲ διὰ διαπληκτισμῶν καὶ μαχῶν καὶ πεισμάτων πικροχόλου ἐχθροπαθείας· ὅτι οἶδαμεν οἶον πνευματὸς ἐσμεν ἡμεῖς» (E, 172-173).

β) Ἡ Ἠθικὴ Θεολογία, μάθημα εἰς τὸ ὅποιον ἐρμηνεύονται πλατύτερον πρῶτον μὲν αἱ ἀρχαὶ τῆς ἠθικῆς ἐν γένει, καὶ ἔπειτα αἱ τῆς τῶν χριστιανῶν ἠθικῆς κατὰ μέρος. Ἡ δὲ τούτων ἀκριβὴς διδασκαλία εἶναι ἀναγκαιοτάτη, ἐὰν μέλλουσιν οἱ πρὸς ἱερατεῖαν παιδευόμενοι νὰ πείσωσιν αὐτοὶ ἑαυτοὺς πρῶτον περὶ τῆς ἀληθείας τούτων τῶν διδασκαλιῶν· ὥστε μορφωθέντες δι' αὐτῶν νὰ γείνωσιν ἱκανοὶ νὰ διδάσκωσι καὶ ἄλλους τὰ χριστιανικὰ καὶ πολιτικὰ καθήκοντα, διαλύοντες τὰς πλάνας τῶν ψευδοσόφων καὶ πᾶν ὕψωμα σοφιστικῶν λογισμῶν κατεπαιρόμενον κατὰ τῆς ἀληθείας» (E, 173).

γ) «Τὰ στοιχεῖα τῆς τουρκικῆς γλώσσης, ἵνα προπαρασκευάζωνται δι' αὐτῆς, ὅσοι μέλλουσιν, σὺν Θεῷ, νὰ κηρύξωσι τὸ Εὐαγγέλιον τῆς ἀληθείας εἰς τοὺς Μωαμεθανοὺς» (E, 173).

Τρίτον ἔτος.

α) «Τὰ δίκαια τῆς Ἐκκλησίας. Ἡ πραγματεία αὕτη, διαλαμβάνει περὶ τοῦ ἐκκλησιαστικοῦ πολιτευματος ἰδίως θεωρουμένου ὡς ἐκκλησιαστικοῦ, ἥτοι περὶ τῆς σχέσεως τῆς Ἐκκλησίας πρὸς τὴν πολιτικὴν διοίκησιν, περὶ τῆς ἱεραρχίας καὶ τῶν κατ' αὐτὴν δικαιωμάτων, περὶ τῶν Ἐκκλησιαστικῶν νόμων καὶ κανόνων καὶ τῶν κατὰ τὰς διαταγὰς καὶ τοὺς ἄρθρους τῶν ἁγίων Συνόδων τῆς Ὀρθοδόξου Ἀνατολικῆς καὶ Ἀποστολικῆς Ἐκκλησίας. Πάντων τούτων καὶ τῶν περὶ ταῦτα θεωρουμένων πρέπει νὰ ἦναι ἀκριβῶς εἰδήμων ὁ τῆς Ἐκκλησίας προστάτης καὶ λειτουργός, ἵνα κατὰ τὰς προσπιπτούσας περιστάσεις καὶ αὐτὸς πράττῃ καὶ τοὺς ἄλλους διδάσκῃ, καὶ ἀποφασίσῃ δ' ἀπταιστως τὰ καθήκοντα κατὰ τοὺς ἱεροὺς νόμους καὶ κανόνας καὶ τὰ ἔθιμα καὶ τὰς ἀνέκαθεν παραδεδεγμένους παραδόσεις τῆς Ἐκκλησίας» (E, 173-174). Διὰ τὴν συγγραφὴν δὲ ἔργου ἀναφερομένου εἰς τὸ Ἐκκλησιαστικὸν Δίκαιον ἀπαιτεῖται πολλὴ προσοχή, διότι ὁ μέλλων νὰ συντάξῃ τοιοῦτο ἔργον ὀφείλει νὰ μὴ παρασυρθῇ ἀπὸ παράλληλα βιβλία τῆς Δυτικῆς ἢ ἄλλης τινος Ἐκκλησίας καὶ παρενεῖρη ἐξ αὐτῶν εἰς τὸ διὰ τὴν Ὀρθόδοξον Ἐκκλησίαν συντασσόμενον σύγγραμμα διδάγματα παντάπασιν ὀθνεῖα καὶ ἀσύμφυλα καὶ ἐπιβλαβῆ εἰς τὴν πατροπαράδοτον εὐσέβειαν τῶν Ἑλλήνων· διότι οὐχὶ μόνον εἶναι μεγίστη διαφορά μετὰξὺ τῆς Ὀρθοδόξου καὶ τῆς Δυτικῆς ἢ ἄλλης ὁποιασδήποτε Ἐκκλησίας περὶ τε τοὺς κυριωτάτους κανόνας καὶ περὶ πλεῖστα ἄλλα νόμιμα καὶ ἔθιμα τῶν νεωτερισάντων, ἀλλὰ καὶ παρ' αὐτοῖς τοῖς Δυτικοῖς καὶ τοῖς λοιποῖς ἑτεροδόξοις κατὰ τόπους καὶ χώρας εἶναι διάφορα τὰ ἐκκλησιαστικὰ νόμιμα, καθὼς φαίνεται ἐκ

τῶν περὶ τούτου συγγραμμάτων αὐτῶν» (Ε, 174). Ἐκτὸς δὲ τούτων ὁ συγγραφεὺς τοῦ Ὁρθοδόξου Ἐκκλησιαστικοῦ Δικαίου πρέπει νὰ ὑποβάλλῃ τὸ ἔργον του «ἐξ ἄπαντος εἰς τὴν κρίσιν τῆς ἁγίας Συνόδου» (Ε, 175).

β) Ἡ «Ποιμενικὴ ἢ Πρακτικὴ Θεολογία, ἥτις διδάσκει κατ' ἐξοχὴν, πῶς ὁ πνευματικὸς ποιμὴν μέλλει νὰ ἐκτελέσῃ τὸν κυριώτατον τῆς Ἐκκλησίας, εἰς ἣν ὑπηρετεῖ, σκοπὸν, ὅστις εἶναι ἡ διάπλασις τῶν ποιμνινομένων χριστιανῶν διὰ κατηγήσεως καὶ λιπαρᾶς διδασκαλίας καὶ παραινέσεως ἐν παντὶ καιρῷ καὶ ἐν πάσαις περιστάσεσιν, ἐν εὐπραγίαις, ἐν δυστυχίαις, ἐν εἰρήνῃ, ἐν πολέμῳ, ἐν ζωῇ, ἐν θανάτῳ, καὶ κατὰ μόνους καὶ δημοσίως, καὶ εἰς οἰκίας καὶ εἰς τὴν Ἐκκλησίαν, καὶ πρὸς ἄρχοντας καὶ πρὸς ἀρχομένους, καὶ πρὸς πάσης τάξεως καὶ ἡλικίας χριστιανούς, ἵνα μορφωθῇ ἐν αὐτοῖς ὁ Χριστός» (Ε, 175).

γ) Ἡ «Ρητορικὴ τοῦ Ἀμβωνος, τοῦτ' ἔστιν οἱ κανόνες τῆς καθόλου Ρητορικῆς τέχνης ἐφηρμοσμένοι εἰς τὴν τοῦ Ἱεροκλήρου, καθ' οὗς οὗτος μέλλει νὰ φιλοτεχνῇ τὰς Διδαχάς, ἀποφεύγων ἐπὶ τοῦ Ἱεροῦ Ἀμβωνος πᾶσαν βέβηλον καὶ λέξιν καὶ φράσιν καὶ ἔνοιαν καὶ χειρονομίαν, καὶ πάντα ὅσα σμικραίνουσι καὶ καταστῶσι τὸ ὕψος τῶν θεῶν ἔνοιῶν, ὡς ἀκράτως κοσμικὰ καὶ χαμαίζηλα καὶ πρέποντα μᾶλλον εἰς τὸ δικανικὸν βῆμα ἢ καὶ εἰς τὴν θυμέλην τοῦ θεάτρου» (Ε, 175).

δ) Κατηχητικὴ καὶ Παιδαγωγικὴ, μάθημα κατὰ τὸ ὁποῖον «μυθάνουσι οἱ πρὸς ἱερωσύνην ἐκτρεφόμενοι πῶς νὰ κατηχῶσι τὰ ἑαυτῶν ποιμνία εἰς τὴν πίστιν τοῦ Χριστοῦ, καὶ πῶς νὰ ἐπιστατῶσιν εἰς τὴν ὀρθὴν καὶ χριστιανικὴν ἀνατροφὴν τῶν τέκνων τῆς ἐνορίας αὐτῶν καὶ μάλιστα τῶν ὀρφανῶν καὶ πτωχῶν, ἐπισκεπτόμενοι καὶ ταῦτα καὶ τὰ τῶν πλουσίων συνεχῶς, καὶ μανθάνοντες ἀκριβῶς πῶς διάγουσιν εἰς τὰς οἰκίας, καὶ πῶς ἐκπαιδεύονται εἰς τὰ κατὰ τόπους Σχολεῖα» (Ε, 176).

Ὁ Κυβερνήτης ἢ Ἀρχηγέτης τῆς Ἐκκλησιαστικῆς Ἀκαδημίας. Διὰ τὴν ἐσωτερικὴν διοίκησιν τῆς Ἐκκλησιαστικῆς Ἀκαδημίας ἀπαιτοῦνται τρία πρόσωπα. α) Ὁ Κυβερνήτης ἢ Ἀρχηγέτης, ἥτοι ὁ Διευθυντής, β) ὁ Πνευματικὸς ἢ Ἐφορος καὶ γ) ὁ Οἰκονόμος. Καὶ οἱ τρεῖς οὗτοι πρέπει νὰ εἶναι «πρεσβύτεροι, ἥτοι κοσμικοὶ ἱερεῖς» (Ε, 179), ἐγνωσμένοι ὁμολογουμένως διὰ τὴν ἀρετὴν των, καὶ ἡλικίαν ἔχοντες ἀνδρικήν, ὁ δὲ Πνευματικὸς πρέπει νὰ εἶναι πεντηκοντούτης. Ὁ Κυβερνήτης καὶ ὁ Πνευματικὸς πρέπει νὰ ἔχουν «καὶ καλλιστεῖον ἥτοι ἀξίωμα ἐκκλησιαστικόν» δηλαδὴ ὀφείκιον (Ε, 179). Ὁ Κυβερνήτης, ὁ Πνευματικὸς καὶ ὁ Οἰκονόμος πρέπει νὰ προὔπηξάν ἐξ ἐπαγγέλματος διδασκαλοὶ (προφέσορες) τῆς Φιλολογίας καὶ τῆς Θεολογίας, ὁ δὲ Οἰκονόμος πρέπει νὰ εἶναι ἐμπειρὸς καὶ τῶν οἰκονομικῶν (Ε, 179).

Ὁ Κυβερνήτης (Rector) εἶναι «ὁ ἐπὶ τῆς μαθήσεως προστάτης» (Ε, 184). Ἐν σκιαγραφίᾳ ὁ Οἰκονόμος καθορίζει, διὰ τῶν ἐξῆς, ὁποῖος πρέπει νὰ εἶναι

ὁ Κυβερνήτης τῆς Ἐκκλησιαστικῆς Ἀκαδημίας: «Ὁ Κυβερνήτης ἵνα ᾗναι ἄξιος τοῦ ὀνόματος, χρεωστεῖ νὰ ὑπάρχῃ διαφερόντως σοφὸς καὶ πολυμαθής. Νὰ ἔχῃ δὲ καὶ λόγου πειθῶ καὶ πείραν τοῦ κόσμου, καὶ βαθεῖαν τῆς ἀνθρωπίνης φύσεως γνῶσιν καὶ σύνεσιν πολιτικὴν, ἥς ἀνευ οὔτε τὰς διαθέσεις καὶ κλίσεις τῶν ὑπ' αὐτὸν δύναται νὰ διακρίνῃ, οὔτε τὰς παρεμπιπτούσας ὑποθέσεις νὰ διευθύνῃ καλῶς. Μετὰ δὲ πάντων καὶ πρὸ πάντων παρ' αὐτοῦ ἀπαιτεῖται καρδίας ἀγαθότης καὶ βίος ἀκηλίδωτος καὶ ἦθος ἀπλαστον καὶ φιλάληθες καὶ εὐλικρινές, καὶ ζῆλος ἐνθεος ὑπὲρ τοῦ καλοῦ, καὶ πατρικὴ πρὸς τοὺς τροφίμους ἀγάπη, ἐὰν μέλλουσιν οἱ λόγοι αὐτοῦ νὰ καρποφορήσωσιν εἰς τὰς ψυχὰς τῶν κυβερνωμένων, καὶ νὰ διατηρῶσιν αὐτοὺς εἰς ἀκατανάγκαστον πειθαρχίαν. Πειπεισμένοι λοιπὸν ὁ καθολικὸς τῆς Ἀκαδημίας Κυβερνήτης περὶ τοῦ βάρους καὶ τοῦ μεγέθους τῶν ἰδίων καθηκόντων, καὶ ὅτι ἐκ τῆς ἀναξιότητος αὐτοῦ ἢ ἀμελείας ἢ καὶ ἐκ τοῦ κακοῦ παραδείγματος βλαστάνουσι μέγιστα κακά, καὶ κινδυνεύουσι νὰ διαφθαρέωσιν ἀνθρώπων ψυχὰς διωρισμένων ἵνα ὑπηρετῶσιν εἰς τὸν Θεόν, χρεωστεῖ νὰ γρηγορῇ νήφων καὶ προσέχων διὰ παντός εἰς ἑαυτὸν καὶ τοὺς ὑπ' αὐτόν, καὶ νὰ γίνηται πρὸς πάντας τύπος καὶ υπογραμμὸς ἀμέμπτου καὶ τελείου τῆς πίστεως λειτουργοῦ, καὶ νὰ φλέγηται δὲ τὴν καρδίαν ὑπὸ τοῦ οὐρανίου ἔρωτος τῆς εὐσεβείας καὶ ἀρετῆς καὶ τῆς εὐλικρινοῦς ἀγάπης πρὸς τε τὴν Ἐκκλησίαν καὶ τὴν φίλην πατρίδα. Οὕτω κατορθοῖ ἐν ταῦτῳ καὶ ἀνακουφίζει τὰς βαρείας τοῦ πολυμύχθου ἐπαγγέλματος ἐργασίας, ἐνθουσιῶν καὶ ἐνισχυόμενος ὑπὸ τοῦ Ἱεροῦ ζήλου καὶ τῆς μακαρίας ἐλπίδος καὶ τῆς ἀγαθῆς συνειδήσεως καὶ πληροφορίας, ὅτι προετοιμάζει λειτουργοὺς ἀξίους εἰς τὴν ὀρθόδοξον Ἐκκλησίαν καὶ πνευματικὸς ποιμένας τοῦ ἑλληνικοῦ πολιτεύματος» (Ε, 191-192).

Ἐπὶ τούτοις ὁ Κυβερνήτης ὀφείλει ἀνὰ μεταχειρίζεται πᾶν μέσον ἀφορῶν πρὸς ἐπίδοσιν καὶ εὐκοσμίαν τῶν μαθητῶν. Νὰ εὐλογῇ πατρικῶς ἐπαινῶν δημοσίᾳ τοὺς ὑπὸ τῶν διδασκάλων παρισταμένους καθ' ἕκαστον μῆνα ὡς φιλοπόνοους καὶ προκόπτοντας. Νὰ ἐπιτιμᾷ καὶ νὰ παρακαλῇ καὶ ἰδίᾳ καὶ κοινῶς τοὺς ραθυμούς καὶ νωθρούς. Νὰ παραθαρρύνῃ τοὺς ὀλιγοψύχους καὶ δειλοὺς. Νὰ ὑπεθάλπῃ συνετῶς τὴν φιλοτιμίαν τῶν γενναίων καὶ εὐκαρδίων. Νὰ ἀναρριπίζῃ ἐπιεικῶς τῆς πίστεως τὸν ἐνθερμον ἔρωτα, καὶ πάλιν νὰ θεραπεύῃ μετ' ἡπιότητος, ἐὰν τινα παρατηρήσῃ ἀδιακρίτου ζήλου φλεγμονήν. Νὰ κρίνῃ κατὰ νόμους ἐπίσης καὶ δικαίως, κολάζων μὲν τοὺς ἀμαρτάνοντας, βραβεύων δὲ τοὺς κατορθοῦντας» (Ε, 189).

Οἱ διδασκαλοὶ τῆς Ἐκκλησιαστικῆς Ἀκαδημίας καὶ τὰ βιβλία διδασκαλίας. Οἱ διδασκαλοὶ πρέπει νὰ εἶναι «μάλιστα μὲν πρεσβύτεροι, εἰ δὲ μή, κοσμικοί» (Ε, 183), νὰ ἔχουν δίπλωμα τῆς Ἀκαδημίας ἢ τοῦ Πανεπιστημίου καί, ἐν πάσῃ περιπτώσει, πρὸ τοῦ διορισμοῦ αὐτῶν νὰ ἔχῃ γράψῃ ἕκαστος διατριβὴν περὶ τοῦ μαθήματος τὸ ὁποῖον πρόκειται νὰ διδάξῃ καὶ ἐπὶ τούτοις ἀνὰ ὁμολογῆται ὑπ' ἀνθρώπων ἀξιοπιστῶν

ὡς ἀνὴρ ἀγαθός» (E, 183). Κατὰ τὸν διορισμὸν μεταξὺ δύο ἀγαθῶν διδασκάλων, τοῦ μὲν ἱερωμένου τοῦ δὲ λαϊκοῦ, προτιμᾶται ὁ ἱερωμένος (E, 184). «Ὅταν παραιτῆται ἐκὼν ὁ ἀγαθὸς διδάσκαλος ἀπολύεται μετὰ πάσης τιμῆς καὶ μετὰ γράμματος τῆς ἐν τῇ Ἀκαδημίᾳ ἀγαθῆς διαγωγῆς καὶ διδασκαλίας αὐτοῦ (E, 184). «Ὅταν δὲ διδάσκαλός τις ἀπολυθῆ διὰ παράπτωμα αὐτοῦ, ἢ ἀπόλυσις αὐτοῦ νὰ γίνεται «ὅσον τὸ δυνατόν κοσμίως καὶ εὐπρεπῶς» (E, 184). Ἐν γένει οἱ σοφοὶ διδάσκαλοι εἶναι οἱ (συνεργοὶ) τοῦ Κυβερνήτου τῆς Ἐκκλησιαστικῆς Ἀκαδημίας, ὅστις εἶναι «ἡ ψυχὴ» αὐτῆς, οὗτοι δὲ εἶναι «οἱ νοεροὶ ὀφθαλμοὶ καὶ φωστῆρες τῶν μαθητῶν, καταλάμποντες τὰς ψυχὰς αὐτῶν καὶ διώκοντες τῆς ἀγνοίας τὸ σκοτός. Θέλουσιν εἶναι λοιπὸν οὐ μόνον εὐσεβεῖς περὶ τὰ θεῖα καὶ ἐνθουσιῶντες ἐργάται τῆς ἀρετῆς, ἀλλὰ καὶ εἰς ἄκρον ἐγκρατεῖς τοῦ μαθήματος, ὅπερ διδάσκουσι, καὶ περὶ τὴν μέθοδον καὶ τὸν σκοπὸν τῆς διδασκαλίας δεξιότατοι καὶ κατορθωτικοί» (E, 192). Ἀπευθυνόμενος ὁ Οἰκονόμος εἰδικῶς πρὸς τοὺς διδασκάλους τῆς Ἐκκλησιαστικῆς Ἀκαδημίας καὶ τοῦ Ἐκκλησιαστικοῦ Γυμνασίου συμβουλεύει τούτους ὡς ἐξῆς: «Ὁρθοδόξους Ἕλληνας διδάσκεις, διδάσκαλε! πρόσεχε καλῶς! ἂν διὰ τῆς διδασκαλίας σου ἀναδείξῃς αὐτοὺς ἀληθῶς καὶ τὰ ἦθη τοιούτους, γνησίους τῆς Ἐκκλησίας καὶ τῆς πατρίδος υἱούς, καὶ προσέτι ἱκανοὺς ν' ἀναδεικνύωσι καὶ αὐτοὶ ἄλλους τοιούτους, ἔγεινας ἀληθῶς τοῦ ἔθνους σου εὐεργέτης καὶ συνεργάτης τῆς εὐδαιμονίας αὐτοῦ» (E, 197).

Σχετικῶς μὲ τὰ βιβλία καὶ τὰ συγγράμματα διδασκαλίας εἰς τὴν Ἐκκλησιαστικὴν Ἀκαδημίαν καὶ εἰς τὸ Ἐκκλησιαστικὸν Γυμνάσιον, εἴτε εἶναι τετυπωμένα εἴτε χειρόγραφα, πρέπει ταῦτα, πρὶν ἀκόμη ἀρχίσῃ ἢ χρῆσις αὐτῶν, νὰ ἐξετάζωνται μήπως περιέχουν τυχὸν ἀντιθέτους ἀπόψεις πρὸς τὰ δόγματα τῆς εὐσεβείας καὶ τὰς βάσεις τῆς ἠθικῆς. Ἐν τοιαύτῃ περιπτώσει πρέπει ταῦτα νὰ ἀπομακρύνωνται τῆς διδασκαλίας, ὡς ἐπίσης εἰς παρομοίας περιπτώσεις συγγραμμάτων διδασκάλων διδασκόντων εἰς τὴν Ἐκκλησιαστικὴν Ἀκαδημίαν ἢ εἰς τὸ Ἐκκλησιαστικὸν Γυμνάσιον. Ἡ προληπτικὴ ἐξέτασις τῶν συγγραμμάτων τούτων εἶναι δικαία καὶ λογικὴ καὶ ἀποβλέπει εἰς τὸν «σωφρονισμόν» καὶ τὴν «συστολήν» οὐχὶ τῆς ἀληθινῆς ἀλλὰ τῆς «ψευδωνύμου ἐλευθερίας» καὶ τοῦ μὴ χαλιναγωγομένου τύπου (E, 184-185. Πρβλ. καὶ E, 194-195).

Εἰς τὴν ὀρθὴν διδασκαλίαν συμβάλλουν κατὰ γενικὸν κανόνα τὰ μεθοδικὰ βιβλία, «τὰ διδάσκοντα τὸ χρήσιμον» καὶ ὄχι «τὰ πολύτομα καὶ ὑπέρογκα» τοιαῦτα (E, 193). Διὰ πολλοὺς δὲ λόγους εἶναι βλαβερὰ ἢ διδασκαλία, ἢ ὅποια γίνεται δι' ὑπαγορεύσεως τοῦ μαθήματος ὑπὸ τοῦ διδασκάλου, διὰ τοῦτο πρέπει νὰ εἶναι τετυπωμένα τὰ διδακτικὰ βιβλία (E, 193-194). Τέλος «τὸ πρῶτιστον μέσον πρὸς ἀποτυχίαν τοῦ σκοποῦ, ἢτοι τῆς ὀρθῆς τῶν παιδῶν καὶ νέων ἐκπαιδεύσεως, ὑπάρχει ἢ περὶ τὴν τῶν μαθημάτων παράδοσιν κακίστη ἀμεθοδία» (E, 194).

Ὁ Πνευματικὸς ἢ Ἐφορος τῆς

Ἐκκλησιαστικῆς Ἀκαδημίας. Ὁ Πνευματικὸς, ὅστις καὶ αὐτὸς ὅπως καὶ ὁ Κυβερνήτης τῆς Ἐκκλησιαστικῆς Ἀκαδημίας, πρέπει νὰ εἶναι «πρεσβύτερος, ἢτοι κοσμικὸς ἱερεὺς», δέον νὰ εἶναι πεντηκοντούτης τὴν ἡλικίαν, ὡς ἀνωτέρω ἀνεφέρθη. «Ὁ Πνευματικὸς ἐπιστάτης τῆς Ἀκαδημίας ἴδιον ἔργον ἔχει τὴν διάπλασιν τοῦ τῶν τροφίμων ἤθους πρὸς ἀρετὴν καὶ ἀγαθοεργίαν καὶ τὴν προσήκουσαν εὐταξίαν. Ὡστε ἡ ἐπιστασία αὐτῆ καίτοι δευτερεύουσα κατὰ τάξιν, συμβαίνει νὰ ἦναι πασῶν τῶν ἄλλων κυριωτάτη» (E, 207).

Εἰδικώτερον ὁ Πνευματικὸς, ὅστις ἐν τοῖς πράγμασι διδάσκει τὴν Λειτουργικὴν ἢ Τελετουργικὴν, μὴ ἀναγραφομένην μεταξὺ τῶν μαθημάτων τῆς Ἐκκλησιαστικῆς Ἀκαδημίας (E, 176, σημ. β), ὀφείλει νὰ ἐπιτελῇ ταῦτα: α) Νὰ ἐπιστατῆ εἰς τὰς πρωϊνάς καὶ ἑσπερινὰς προσευχὰς καὶ νὰ ἱεουργῇ κατὰ τὰς ἑορτὰς καὶ Κυριακὰς καὶ καθ' ἕκαστον Σάββατον εἰς τὸν ναὸν τῆς Ἀκαδημίας. β) Νὰ ἐκθέτῃ, μετὰ τὴν πρωϊνὴν προσευχὴν, πρὸς τοὺς μαθητὰς μέρος τῶν οὐσιαστικῶν ἀληθειῶν τῆς πίστεως ἐκ καρδίας ἐνθουσιώσεως. γ) Νὰ συζητῇ, δις τῆς ἐβδομάδος, μετὰ τινῶν ἐκ τῶν προβεβηκότων τροφίμων ἐπὶ γνωστῶν «θεωρημάτων» τῶν διδαχθέντων μαθημάτων. δ) Νὰ ἐρμηνεύῃ κατὰ πᾶσαν Κυριακὴν καὶ ἑορτὴν εἰς τοὺς τροφίμους χωρὶα τινὰ τῆς Γραφῆς καὶ ἐκ τῶν συγγραμμάτων τῶν θείων Πατέρων, καὶ πρὸς τούτους ὀφείλει νὰ διαγράφῃ πρὸς τοὺς τροφίμους «μετὰ δυνάμειος λόγου καὶ πάθους ψυχῆς τὰ τε φευκτὰ καὶ αἰρετὰ, καὶ τὰς δυσχερείας καὶ τὰς παραμυθίας, καὶ τοὺς κόπους καὶ τὰς ἀμοιβὰς τοῦ ἱερατικοῦ βίου, στομῶν (= παρασκευάζων) μὲν αὐτῶν τὴν καρδίαν πρὸς θάρρος καὶ γενναϊότητα, διεγείρων δὲ τὴν προσοχὴν εἰς τὸν μέγαν ἀγῶνα, ὃν μέλλουσιν ἀγωνισθῆναι πρὸς τοῦ σκοτοῦς τὰς ἀρχὰς καὶ τοῦ πονηροῦ τούτου κόσμου τὰς ἐξουσίας» (E, 209). ε) Νὰ διδάσκῃ τὸ Τυπικὸν τῆς Ἐκκλησίας. ς) Νὰ ἐρμηνεύῃ εἰς τοὺς προβεβηκότας μαθητὰς τὴν Πνευματικὴν διαγωγὴν, ἢτοι τὴν μεγάλην ἐπιστήμην τῆς ἱεράς ἐξομολογήσεως. ζ) Νὰ διδάσκῃ τὴν ἀκριβῆ τελετὴν τῶν ἄλλων μυστηρίων τῆς Ἐκκλησίας. η) Νὰ ἐξομολογῇ τοὺς τροφίμους, τούτῳλάχιστον τετράκις τοῦ ἔτους πρὸ τῆς μεταλήψεως τῶν ἀχράντων μυστηρίων, «κατὰ τὰς τέσσαρας νηστείας». θ) Νὰ ἐπαγρυπνῇ εἰς τὴν ἐντὸς τοῦ Σχολείου καὶ τὴν ἐκτὸς αὐτοῦ διαγωγὴν τῶν τροφίμων, τοὺς ὁποίους τὸ «ἀφανὲς βλέμμα τῆς προσοχῆς» αὐτοῦ πρέπει νὰ τοὺς ἀκολουθῇ πάντοτε. ι) «Νὰ συμβουλεύῃ καὶ ἐλέγχῃ καὶ παρακαλῇ κατ' ἴδιαν τοὺς πλημμελοῦντας μαθητὰς, οὐχὶ ὡς κριτῆς, ἀλλ' ὡς πατὴρ φιλόστοργος, ἐκκαλῶν τὴν ψυχὴν τοῦ πταίσαντος εἰς ἐπίγνωσιν τοῦ πταίσματος καὶ τὴν μετὰ μετανοίας ἐξομολόγησιν καὶ εἰς σταθερὰν ἀπόφασιν τῆς ἐκ τούτου ἀποχῆς» (E, 210). ια) Νὰ ἀναγγέλλῃ πρὸς τὸν Κυβερνήτην τῆς Ἐκκλησιαστικῆς Ἀκαδημίας περὶ πάντων ὅσα ἀναγονται εἰς τὴν ἠθικὴν διαγωγὴν τῶν μαθητῶν καὶ τὰς πράξεις αὐτῶν. ιβ) «Νὰ φροντίζῃ συνεχῶς εἰς ἀκριβῆ τήρησιν τῶν ὠρῶν, καθ' ἃς διαιρεῖται τὸ ἡμερονύκτιον εἰς τε τὰς σπουδὰς τῶν μαθητῶν καὶ τὴν προσευχὴν καὶ τὴν ἄλλην δίαίταν τῶν μαθητῶν» (E, 211).

ιγ) Νὰ συγκαθῆται εἰς τὴν τράπεζαν μετὰ τῶν τροφίμων, ὡς ἐπίσης καὶ ὁ Οἰκονόμος τῆς Ἐκκλησιαστικῆς Ἀκαδημίας. ιδ) Νὰ ἔχη τὴν φροντίδα τῆς ἐξόδου τῶν μαθητῶν ἐκ τῆς Ἐκκλησιαστικῆς Ἀκαδημίας πρὸς ἐπίσκεψιν συγγενῶν αὐτῶν ἢ φίλων, δύο ἢ τρεῖς φορές τὸν μῆνα, τῆς ἀδείας ταύτης χορηγούμενης εἰς μόνους τοὺς ἀγαθοὺς καὶ εὐτάκτους» μαθητὰς, ὑποχρεωμένους ὅπωςδὴποτε νὰ ἐπιστρέψωσι τὴν ὥραν τοῦ ἔσπερινοῦ, «διότι τὸ θυραυλεῖν καὶ διαφυλάττειν ἐκτὸς τῆς Ἀκαδημίας δὲν εἶναι συγχωρητέον οὐδέποτε εἰς οὐδένα» (Ε, 212). ιε) Νὰ ἔχη τὴν φροντίδα τῶν κατὰ ἑορτὰς ἐπισκέψεων τῶν τροφίμων ἐντὸς τῆς Ἐκκλησιαστικῆς Ἀκαδημίας ἐκ μέρους τῶν συγγενῶν ἢ φίλων αὐτῶν (Ε, 207-213).

Ἀνακεφαλαιωτικῶς ὁ Πνευματικὸς ἐπιστάτης ἀπέχει τόπον οὐ μόνον ἱατροῦ ψυχικοῦ, ἀλλὰ καὶ πατρὸς καὶ μητρὸς πρὸς τοὺς μακρὰν τῆς γλυκειᾶς καὶ σωτηρίου τῶν γονέων στοργῆς ἀπωσισμένους τροφίμους. «Ὅλοι μὲν ὁμολογοῦσιν, ὅτι ἡ ἐν τοῖς δημοσίοις σχολείοις καὶ συσσιτίοις διδασκαλία ἀναπτύσσει τὰς διανοητικὰς δυνάμεις τῶν νέων ἐντελέστερον παρὰ τὴν κατὰ μέρος εἰς τὰς οἰκίας γινομένην· ἀλλὰ καὶ τίς δὲν βλέπει, ὅτι οἱ ἐν τοῖς συσσιτίοις συνδιαιτώμενοι νέοι εἶναι ἑσπεριότεροι τῆς συγγενικῆς στοργῆς καὶ γλυκειᾶς φροντίδος, ἥτις συμβάλλει πολὺ πρὸς ἐξήμερωσιν καὶ φύλαξιν τῶν ἡθῶν ἀπὸ πάσης διαφθορᾶς; Ταύτην τὴν ἔλλειψιν χρεωστεῖ νὰ ἀναπληρᾷ ὁ Πνευματικὸς, προσφερόμενος πρὸς τοὺς τροφίμους ὡς πατὴρ ἠπιώτατος, ἵνα ἀπολαμβάνη παρ' αὐτῶν ἀγάπην καὶ σέβας, ὧν ἄνευ δὲν θέλει ἐνεργῆσαι οὐδεμίαν βελτίωσιν εἰς τὸ στρεβλὸν τοῦ ἥθους αὐτῶν. Ἡ κόλασις ἐδῶ εἶναι πάντῃ ἀνωφελής, καὶ ὁ φόβος αὐτῆς ἀναχαιτίζει μὲν τὰ ἐξωτερικὰ τῆς κακίας σκιρτήματα, ἀλλὰ δὲν ἐκρίζονει καὶ τὴν πικρίαν αὐτῆς ἀπὸ τῆς καρδίας. Ὁ φόβος δύναται νὰ κάμη ὑποκριτὰς, ἀλλ' οὐχὶ καὶ πιστοὺς ἐργάτας τῆς ἀρετῆς... Τοὺς τροφίμους τῆς Ἀκαδημίας, λέγει ἐν συνεχείᾳ ὁ Οἰκονόμος διὰ τὸν Πνευματικὸν αὐτῆς, θεωρεῖτω καὶ τῆς ἰδίας φιλανθρωπίας τροφίμους, βλέπετω αὐτοὺς ὡς ψυχικοὺς υἱοὺς, ὡς τέκνα τρυφερὰ καὶ ἀνήλικα καὶ ἀσθενῆ, ὧν αὐτὸς εἶναι ἐξαίρετως ὁ κατὰ πνεῦμα πατὴρ, ὁ τροφεύς, αὐτὸς ὁ κηδεμὼν, καὶ προνοητής... Ὁ Πνευματικὸς ἐπιστάτης χρεωστεῖ νὰ ἦναι οὐ μόνον πεπαιδευμένος τὴν ἔσω καὶ ἔξω σοφίαν, ἀλλὰ καὶ πρὸ πάντων ἀνὴρ εὐσεβεστάτος καὶ ἐπιεικέστατος, καὶ φιλανθρωπότατος, καὶ πρὸς λιπαρὰν ὑπομονὴν καρτερικώτατος, νικῶν πᾶσαν μὲν δυσκολίαν διὰ τῆς γενναιοψυχίας, πᾶσαν δὲ ὀργὴν τῆς ψυχῆς διὰ τῆς πραότητος καὶ ἀνεξικακίας, καὶ συλλαλὼν μετὰ τῶν ἀμαρτανόντων οὐχὶ μετὰ πικρίας καὶ ὀξυχολίας, ἀλλὰ μετὰ πόνου καρδίας καὶ συμπαιθείας φίλου συνετοῦ καὶ εὐκρινοῦς» (Ε, 213-214).

Ὁ Οἰκονόμος τῆς Ἐκκλησιαστικῆς Ἀκαδημίας. Ὅπως ὁ Κυβερνήτης καὶ ὁ Πνευματικὸς οὕτω καὶ ὁ Οἰκονόμος τῆς Ἐκκλησιαστικῆς Ἀκαδημίας πρέπει νὰ εἶναι «πρεσβύτερος ἢτοι κοσμικὸς ἱερεὺς». Ὁ Οἰκονόμος, κατὰ τὰ προαναφερθέντα, εἶναι τὸ τρίτον πρόσωπον τῆς ἐσωτερικῆς

διοικήσεως τῆς Ἐκκλησιαστικῆς Ἀκαδημίας. Τὰ καθήκοντα αὐτοῦ στρέφονται περὶ τὸ χρηματικὸν μέρος, περὶ τὸ οἰκοδόμημα τῆς Ἀκαδημίας, περὶ τὰ ἀφορῶντα εἰς τὴν τροφήν καὶ τὸν ἱματισμὸν τῶν συσσιτίων ἢτοι τῶν τροφίμων, καὶ περὶ τὴν ἐπίσκεψιν τῶν ἀρρωστούντων καὶ τὸ ὑπηρετικὸν προσωπικὸν αὐτῆς (Ε, 215-222).

Μεταξὺ τῶν ἀναφερομένων εἰς τὴν φροντίδα τοῦ Οἰκονόμου τῆς Ἐκκλησιαστικῆς Ἀκαδημίας διὰ τὴν τροφήν καὶ τὸν ἱματισμὸν τῶν τροφίμων, πρέπει οὗτος νὰ φυλάσσει ἐπακριβῶς τὰς διωρισμένας νηστείας πάντων τῶν ἐν τῇ Ἀκαδημίᾳ σιτουμένων, νὰ μὴ ἐπιτρέπη χρῆσιν οἴνου ἐν τῇ τραπέζῃ, ἢ χρῆσιν καφέ καὶ (νικοτιανῆς), δηλαδὴ σιγάρου, νὰ φροντίζη διὰ τὴν ὁμοιομορφίαν καὶ τὴν ὁμοιοχρωματίαν ἐν τῇ ἐνδύσει τῶν τροφίμων, ὡς καὶ διὰ νὰ μὴ κείρωσιν οὗτοι τὴν κεφαλὴν καὶ τὸ γένειον αὐτῶν (Ε, 216-219).

Ἐν γένει ὁ Οἰκονόμος τῆς Ἀκαδημίας «πρέπει ἐξ ἀνάγκης νὰ εἶναι οὐ μόνον τῆς οἰκονομικῆς εἰδήμων καὶ ἐγκρατῆς, ἀλλὰ καὶ τοὺς τρόπους χρηστὸς καὶ φιλόανθρωπος καὶ θεοσεβέστατος καὶ ὁμολογούμενος τίμιος καὶ ἀφιλοκερδῆς, καὶ προσέτι πεπαιδευμένος καὶ τρίβων τῆς ἐν τοῖς βιβλίοις πολυμαθείας, καὶ ἔμπειρος τῶν ἀνθρωπίνων ἡθῶν. Οὗτος πρέπει νὰ ἦναι οὐχὶ Οἰκονόμος τῆς ἀδικίας, ἀλλ' ὁ πιστὸς καὶ φρόνιμος δούλος τοῦ Θεοῦ, «ὃν καθιστᾷ ὁ Κύριος ἐπὶ τῆς θεραπείας αὐτοῦ, τοῦ δοῦναι αὐτοῖς τὴν τροφήν ἐν καιρῷ, ὃν καὶ καταστήσει ἐπὶ πᾶσι τοῖς ὑπάρχουσιν αὐτοῦ»» (Ε, 222).

Οἱ μαθηταὶ τῆς Ἐκκλησιαστικῆς Ἀκαδημίας. Δοθέντος ὅτι, ὡς ἀνωτέρω ἀνεπτύχθη, εἶναι ἀπολύτως ἐπιβεβλημένη ἢ εἰδικὴ ἐκπαίδευσις τῶν μελλόντων νὰ γίνωσι λειτουργοὶ τῆς Ἐκκλησίας, διὰ νὰ προετοιμάζωνται διὰ πάσης μαθησεως τῆς θεογνωσίας καὶ τῆς ἄλλης σοφίας καὶ αὐτῆς εἰσέτι τῆς λεγομένης κοσμικῆς, οἱ μαθηταὶ τῆς Ἐκκλησιαστικῆς Ἀκαδημίας, ἐκτὸς τῶν ἄλλων προϋποθέσεων, ὡς αὐταὶ ἀνεπτύχθησαν ἀνωτέρω, ὀφείλου νὰ εἶναι ἐπιμελεῖς καὶ ἔχι νωθοὶ καὶ ἀνδραποδώδεις καὶ ἀνεπίδεκτοι ἀγωγῆς καὶ μαθήσεως. Εἰς ταιούτας δὲ περιπτώσεις πρέπει νὰ ἀποβάλλωνται. «Πρέπει οἱ τρόφιμοι νὰ δοκιμάζωνται καὶ καθ' ἑκάστην ἐξαμηνίαν ἰδίως καὶ δημοσίως, ἐξεταζόμενοι ἀκριβῶς εἰς ἕκαστον τῶν μαθημάτων ὑπὸ τοῦ ἰδίου διδασκάλου, ὥστε ὅστις ἂν φανῇ νωθὸς καὶ ἀμελής καὶ ἀνδραποδώδης, ἢ εἰς ὑπερβολὴν ἀφυῆς καὶ παχύνους καὶ θεολογικῶν γνώσεων ἀνεπίδεκτος, νὰ ἀποβάλληται δικαίως ἐκ τῆς Ἀκαδημίας, ὡς ἄχρηστος ὢν καὶ καταργῶν τὸν τόπον, ὅπου τις ἕτερος εἰσαγόμενος ἔμελλε νὰ εὐδοκιμήσῃ. Εἰς ταύτην δὲ τὴν δοκιμασίαν πᾶσα συγκατάβασις ὑπὲρ τὸ δέον καὶ πρὸς χάριν γινομένη ὑπάρχει τε καὶ λέγεται σαφῆς ἀδικία πρὸς τε τὴν Ἐκκλησίαν καὶ πρὸς τὴν πολιτείαν· διότι προσποιεῖ εἰς τὸ ἐπάγγελμα τῆς ἱερατείας νωθοὺς ἀντ' ἐκλεκτῶν καὶ ἀναξίους ἐργάτας τῆς κοινῆς τῶν χριστιανῶν σωτηρίας» (Ε, 176-177).

Οἱ «εὐμαθεῖς» μαθηταὶ ἐκλέγονται ὑπὸ τοῦ Κυβερνήτου τῆς Ἐκκλησιαστικῆς Ἀκαδημίας ὡς «τα-

ξιάρχαι», ἤτοι ἐπὶ τῆς τάξεως, ἢ «πρωτοστάται τῶν μαθητῶν», ἔχοντες ὡς καθήκον νὰ ἐπιστατοῦν ἐντὸς τῶν κοινῶν μελετητηρίων εἰς τὰς κατ' ἰδίαν μελέτας τῶν συσσίτων τροφίμων, ἔργον τὸ ὁποῖον πρωτίστως ἔχουν οἱ διδάσκαλοι καὶ ὁ Κυβερνήτης (Διευθυντής) τῆς Ἐκκλησιαστικῆς Ἀκαδημίας (Ε, 185 καὶ 187-188). Ὡσαύτως οἱ ἐπισημότεροι «ταξιάρχαι μαθηταὶ» ἐπιλέγονται ὑπὸ τοῦ Κυβερνήτου ὡς βιβλιοφύλακες, τῆς ἐπιστασίας ταύτης διδομένης ὡς τιμῆς διὰ τὸν ἐνάρετον βίον αὐτῶν, μετὰ καὶ τινος κατ' ἔτος ἀμοιβῆς διὰ τοὺς κόπους των (Ε, 182). Ἐπὶ δὲ τούτοις οἱ «ταξιάρχαι μαθηταὶ» φροντίζουν διὰ τὴν καταγραφὴν τῆς ἀταξίας ἐκάστου μαθητοῦ τῆς τάξεως καὶ γνωρίζουν ταύτην εἰς τὸν Κυβερνήτην τῆς Ἐκκλησιαστικῆς Ἀκαδημίας (Ε, 188).

Ὁ ἔπαινος καὶ ἡ βράβευσις τῶν προκοπτόντων μαθητῶν καθορίζονται ὡς ἀκολούθως. α) Ἐπαινος ἐνώπιον τῶν συμμαθητῶν. β) Προβιβασμὸς μέχρι τοῦ «ὑποταξιάρχου καὶ ταξιάρχου» μαθητοῦ. γ) Ἀνάρρησις καὶ κοινοποίησις τοῦ ὀνόματος τοῦ μαθητοῦ κατὰ τὰς δημοσίας ἐξετάσεις. δ) Δῶρον, βιβλίον ἀνάλογον καὶ εἴ τι ἕτερον τοιοῦτο. ε) Διὰ τοὺς προκεχωρημένους, περισσότερον ὄλων, εἰς τὰ μαθήματα καὶ τὴν ἀρετὴν, ἢ ὀνομασία αὐτῶν, περὶ τὸ τέλος τοῦ δευτέρου ἔτους τῶν θεολογικῶν μαθημάτων, ὡς ὑποψηφίον τοῦ διδασκαλικοῦ ἐπαγγέλματος. Εἰς δὲ τὸ τέλος τῶν σπουδῶν αὐτῶν ἢ ὀνομασία αὐτῶν δημοσίως ὑπὸ τοῦ Ἀρχιερέως ὡς «ὑποψηφίου τῆς ἱερατείας». Τότε λαμβάνουν ἕκαστος ὑπὸ τοῦ Κυβερνήτου τῆς Ἐκκλησιαστικῆς Ἀκαδημίας ἀνόμισμα τιμητικόν, ὅπερ ἐξ οἰασδῆποτε ὕλης χαράζει ἢ Ἀκαδημία, φέρον ἐνθεν μὲν τὸν σταυρὸν μετὰ τοῦ ἀκανθίνου στεφάνου καὶ τῆς λόγχης καὶ τοῦ σπόγγου, ἐτέρωθεν δὲ τὸν παντέφορον ὀφθαλμὸν μετ' ἐπιγραφῆς «Ἀράτα τὸν σταυρὸν αὐτοῦ, καὶ ἀκολουθεῖτω μοι». Τὸ νόμισμα τοῦτο θέλει ἔχειν καὶ ἀπόδειξιν ἐσφραγισμένην ὑπὸ τῆς Ἀκαδημίας, ὅπερ θέλει φορεῖν εἰς τὸν λαίμῳ ὁ βραβευθεὶς, ἀλλ' οὐχὶ πρὶν προχειρισθῆ ὑποδίακονος» (Ε, 189-190).

Ἐξ ἄλλου, ὡς ποιναί, διὰ τοὺς ἀξιοποῖνα διαπράξαντας μαθητάς, καθορίζονται αὐταί. α) Ἐλεγχος τοῦ ἀτακτῆσαντος καὶ ὄνειδισμὸς ἐνώπιον τῶν συμμαθητῶν αὐτοῦ. β) Ὑποβιβασμὸς εἰς τὴν τάξιν. γ) «Τὸ καθέξειν αὐτὸν ἔσχατον ἐπὶ τῆς τραπέζης, καὶ τῶν λοιπῶν ἀποκεχωρισμένον». δ) Νηστεία 24 ὥρων καὶ τροφή δι' ἄρτου μόνον καὶ ὕδατος. ε) Ὁρθοστασία καθ' ἑλὴν τὴν διάρκειαν τῆς ἡμέρας εἰς ἐπίσημον τόπον, ὥστε νὰ βλέπουν αὐτὸν οἱ εἰσερχόμενοι καὶ ἐξερχόμενοι ἐκ τῆς Ἐκκλησιαστικῆς Ἀκαδημίας. ς) «Ἐγγραφὸς διακήρυξις ἀναγνωσσομένη εἰς ἐπήκοον πάντων τῶν μαθητῶν ὅτι ὁ δεῖνα κατεδικάσθη ταύτην ἢ ἐκείνην τὴν καταδίκην διὰ τοῦτο ἢ ἐκεῖνο τὸ ἀμάρτημα καὶ ἀπαγορεύσεις πρὸς πάντας ἵνα μὴ συνομιλῶσι μετ' αὐτοῦ», εἰς δὲ περιπτώσεις βαρέος ἀμαρτήματος νὰ μὴ λέγουν εἰς τὸν τιμωρηθέντα μηδὲ αὐτὸ ἀκόμη τὸ σύνθημα «Χαῖρε» (Ε, 190).

Αἱ ἐπιβαλλόμεναι ὁμοίως ποιναὶ δὲν πρέπει νὰ εἶναι ποτὲ ἐξουθενωτικαὶ τῆς προσωπικότητος τοῦ τιμωρηθέντος. Παιδαγωγικώτατα ἐν προκειμένῳ ὁ

Οἰκονόμος γράφει: «Καθόλου δὲ ἀπαγορευέσθω πᾶσα ποινή, ἥτις καταθραύει τὴν ψυχὴν καὶ κατεξευτελίζει τὸ φρόνημα τοῦ τιμωρουμένου, καὶ ἐπομένως ἐκφυλλίζει καὶ ἐξαχρειώνει αὐτὸν, καὶ ἢ μεταβάλλει αὐτὸν ἀπὸ λεοντώδους καὶ γενναίου εἰς ὑπουλον καὶ κακῆ-θεος θηρίον, ἢ καὶ καταβαπτίζει αὐτὸν εἰς ἀπόγνωσιν ἀθεράπευτον· τοιαῦτα δὲ εἶναι δαρμοὶ καὶ περιωθήσεις καὶ κολαφισμοί, καὶ εἴ τι ἄλλο προσήκει εἰς ὠμότητα τυραννικὴν καὶ εἰς τὴν ἀνάγκην τοῦ δαμάζειν θηρία καὶ θηριογνώμονας βαρβάρους ἢ ἀνδράποδα ἐξωλέστατα. Ἀνθρώπους δὲ λογικοὺς καὶ πρὸς χρησιμότητα καὶ σοφίαν καὶ μάλιστα πρὸς ἱερατεῖαν παιδευομένους ἄγει λόγος καὶ ἀγαθὸν παράδειγμα, καὶ οὐχὶ κολάσεις καὶ τιμωρίαι, καὶ αὐτὸ βίαιαι καὶ σκληραὶ καὶ ἐγγὺς ἀπανθρωπίας. Ἀλλὰ καὶ εἰς τὰς προειρημένους καὶ τὰς ταύτας ὁμοίας ἐμφρόνους ἐπιτιμώσεις ἔστω ρητῶς ἀπηγορευομένη πᾶσα χλευστὴ καὶ διακωμώδησις καὶ μυκτηρισμὸς, γινόμενα κατὰ πρόσωπον τοῦ τιμωρηθέντος ἐξ ἀφιλανθρώπων, ἂν τύχασιν τινες, συμμαθητῶν. Καὶ αὐτὸς δὲ ὁ Κυβερνήτης χρεωστέϊ νὰ ἐκφέρῃ τὴν καταδίκην φιλανθρώπως καὶ συμπαθῶς χωρὶς βρασιμῶ ὀργῆς, χωρὶς κραυγῶν ἀγρίων, χωρὶς λόγων ὑβριστικῶν. Τὸ ἀκριβοδίκαιον περὶ τὴν τοῦ πταίσματος κρίσιν, καὶ ἢ τῆς ποινῆς πρὸς πάντα ὁμοίως ἰσότης, καὶ ὁ προφανὴς τοῦ ἀμαρτόντος ἔλεγχος, ὅστις δὲν ἀφίνει πλέον εἰς αὐτὸν ἀπολογία, ταῦτα πάντα συνημμένα μετὰ τῆς πραότητος καὶ συμπαθείας τοῦ καταδικαστοῦ, θέλουσιν ἀναγκάσει καὶ αὐτὸν τὸν ἀμαρτάνοντα νὰ καταδικάσῃ αὐτὸν ἑαυτὸν, μὴ ἀφίνουσαι τὴν ψυχὴν αὐτοῦ νὰ ἐξαχρειωθῆ ἀδιαιλάκτως κατὰ τοῦ Κυβερνήτου» (Ε, 190-191). Τὰς ἰδίας ἀπόψεις ἐπὶ τοῦ προκειμένου ἀνέπτυξεν ὁ Οἰκονόμος καὶ εἰς τὰ ἀφορῶντα εἰς τὸν ὑπὸ τῶν γονέων σωφρονισμὸν τῶν τέκνων αὐτῶν, ὡς ἀνεγράφη ἀνωτέρω.

6. Ἀνακεφαλαιωτικὰ Συμπεράσματα.

Ἐκ τῶν ἀνωτέρω ἐκτεθεισῶν παιδαγωγικῶν ἰδεῶν τοῦ Κωνσταντίνου Οἰκονόμου τοῦ ἐξ Οἰκονόμων ἐξάγονται ἀνακεφαλαιωτικῶς συμπεράσματά τινα, καὶ δῆ:

1ον. Αἱ παιδαγωγικαὶ αὐτοῦ ἰδέαι στηρίζονται εἰς τὴν Ἀγίαν Γραφήν, εἰς τοὺς πατέρας τῆς Ἐκκλησίας καὶ εἰς παιδαγωγικὰς ἀπόψεις τῶν ἀρχαίων Ἑλλήνων συγγραφέων.

Εἰς μερικὰς περιπτώσεις, γνωστὰς ἐξ εἰδικῶν μελετημάτων, παρατηρεῖται ταυτότης ἢ ὁμοιότης καὶ παραλληλότης παιδαγωγικῶν ἰδεῶν τοῦ Οἰκονόμου πρὸς τοιαύτας τοῦ Ἀδαμαντίου Κοραῆ. Αὐταὶ ἐξηγοῦνται ἐκ τοῦ ἀρχικοῦ ἀμφοτέρων στενοῦ φιλικοῦ δεσμοῦ καὶ ἐκ τοῦ γεγονότος, ὅτι ἀμφότεροι ἀπέβλεπον εἰς τοὺς αὐτοὺς παιδαγωγικοὺς καὶ ἐθνικοὺς σκοποὺς, ἀναδειχθέντες διδάσκαλοι τοῦ Γένους²².

22. Δημητρίου Σ. Μπαλάνου, Αἱ θρησκευτικαὶ ἰδέαι τοῦ Ἀδαμαντίου Κοραῆ, Ἀθήναι 1920, σελ. 22 (1), σελ. 23-24, σελ. 68-70, σελ. 72, σελ. 74-76 καὶ σελ. 86 (3).— Χρήστου Π. Οἰκονόμου, Ὁ Κοραῆς ὡς ἐθνικὸς παιδαγωγός, Ἀθήναι 1915 (αὐτὸς ὡς διάδοσιν ὀφελίμων βιβλίων, Β' ἔκδοσις).— Πρβλ. Ἀναστασίου Ν. Γούδα, Βίοι παράλληλοι τῶν ἐπὶ τῆς ἀναγεννήσεως τῆς Ἑλλάδος διαλαμπάντων ἀνδρῶν, τόμος Α' (Κλήρος), Ἀθήναι 1872, σελ. 179.

Η ΙΕΡΑ ΜΟΝΗ ΤΟΥ ΟΣΙΟΥ ΝΙΚΑΝΟΡΟΣ ΚΑΙ ΤΟ ΚΕΙΜΗΛΙΟΦΥΛΑΚΙΟΝ ΑΥΤΗΣ(*)

16. ΕΝΤΥΠΑ ΒΙΒΛΙΑ

Ἄξια λόγου καὶ προσοχῆς εἶναι καὶ αἱ ἐντυ-
ποι ἐκδόσεις. Ὡς γνωστόν μὲ τὴν ἐμφάνισιν
τῆς χαλκογραφίας περὶ τὸ τέλος τοῦ 15ου αἰῶνος πα-
ρουσιάζεται ἡ δημιουργία ἐκδοτικῶν οἴκων εἰς τὴν
Εὐρώπην καὶ ἀλλαχοῦ, ὅπου πάντοτε Βασιλικῆ ἢ
Αὐτοκρατορικῆ διαταγῇ καὶ ἀδεία ἐκδίδονται βιβλία
ποικίλου περιεχομένου.

Εἰς τὴν Μονὴν τοῦ Ὁσίου Νικάνορος διεσώθη
ἰκανὸς ἀριθμὸς ἐντύπων ἐκδόσεων. Εἰς τὸ σύνολον
διακρίνονται αἱ ἐκδόσεις Λεϊψίας, Βενετίας, Βασιλείας,
Μόσχας, Βουκουρεστίου, ὡς καὶ ἄλλαι σπάνιοι καὶ
ἀξιόλογοι ἐκδόσεις, καθὼς καὶ ὀνόματα παλαιῶν ἐκ-
δοτικῶν οἴκων ὡς τῶν Βόρτολι, Γλυκύ, Σαβίου,
Σάρου κ.λπ. Εἰς τὴν οικείαν θέσιν θὰ παραθέσωμεν
πίνακας κυρίων ὀνομάτων, τυπογράφων, τυπογραφείων
καὶ τόπων ἐκδόσεων μετὰ χρονολογικῆς ἐνδείξεως
διὰ κάθε ἐντυπον βιβλίον.

Εἰς τὸν ἀριθμὸν αὐτὸν περιλαμβάνονται ἐκδόσεις
ποῦ πραγματοποιήθηκαν ἕως τοῦ ἔτους 1850. Τὰ περὶ
οὗ ὁ λόγος ἐντυπα βιβλία εἶναι τὰ κάτωθι:

1. (Βενετία 1578). Ἀνθολόγιον τοῦ

* Συνέχεια ἐκ τῆς σελ. 479 τοῦ ὑπ' ἀριθμ. 13 τεύχους.

2ον. Ἰδεῶδες τῆς ἀγωγῆς τῶν τέκνων εἶναι ἡ
ἀγύμνασις αὐτῶν πρὸς εὐσέβειαν» καὶ ἡ φιλοπατρία.

3ον. Οἱ γονεῖς ὀφείλουν νὰ εἶναι ἀγρυπνοὶ φρου-
ροὶ τῆς καλῆς ἀγωγῆς τῶν τέκνων των.

4ον. Οἱ ἱερεῖς ἔχουν ἱεράν ὑποχρέωσιν νὰ διδά-
σκουν γενικῶς εἰς τὸν λαὸν καὶ εἰδικώτερον εἰς τὰ
παιδιά τὴν Κατήχησιν τῆς πίστεως καὶ τὴν, σύμφωνον
πρὸς τὴν Κατήχησιν, χριστιανικὴν ζωὴν.

5ον. Οἱ διδάσκαλοι ὀφείλουν νὰ διδάσκουν πί-
στιν εἰς τὸν Θεὸν καὶ ἀγάπην πρὸς τὴν πατρίδα.

6ον. Οἱ νέοι ἔχουν ὑποχρέωσιν νὰ συμβάλλουν
καὶ οἱ ἴδιοι εἰς τὴν καλὴν ἀγωγὴν αὐτῶν.

7ον. Ἡ Ἑλληνικὴ γλῶσσα τῆς κλασσικῆς ἀρ-
χαιότητος ἔχει ἐξαιρετικὴν καὶ ἀστάθμητον ἀξίαν διὰ
τὴν Ἑλληνικὴν παιδείαν.

8ον. Ἡ ἐκπαίδευσις τῶν μελλόντων νὰ ἀναδει-
χθῶσι λειτουργοὶ τῆς Ἐκκλησίας πρέπει νὰ ἀποβλέπη
εἰς τὴν ἐκ νεαρᾶς εἰσέτι ἡλικίας ἀπαραίτητον εἰδικὴν
αὐτῶν μόρφωσιν διὰ τὴν ἐπιτυχίαν τοῦ ὑψηλοῦ σκοποῦ
εἰς τὸν ὅποιον ἐκλήθησαν ἀνωθεν, ἵνα γίνωσι δηλαδὴ
συνεργοὶ τοῦ Θεοῦ πρὸς σωτηρίαν τῶν ἀνθρώπων.
Ἐνεκα τούτου ἐπιβάλλεται ἡ ἔγκαιρος πολυετῆς
φοίτησις αὐτῶν εἰς εἰδικὰς βαθμίδας Ἐκκλησιαστικῆς

δλου Ἐνιαυτοῦ πλουσιώτατον, περιέχον τινὰς
ἀκολουθίας τε καὶ ἐρμηνείας, αἱ οὐκ ἦσαν ἐν τοῖς προτυ-
πωθεῖσι βιβλίοις, καθὼς καὶ ἐν τῷ πίνακι δεικνύνται. Τὸ
παρὸν βιβλίον ἐτυπώθη Ἐνετίσῃ ἐν οἰκίᾳ μὲν Χρι-
στοφόρου τοῦ Τζανέτου, ἀναλώμασιν μὲν τοῖς αὐτοῦ,
δεξιότητι δὲ καὶ ἐπιδιορθώσει Θεοφάνους Ἱερομονά-
χου τοῦ Κυρίου. Ἐτεῖ τῷ ἀπὸ τῆς ἐνσάρκου οἰκονο-
μίας τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ ἀφοῦ. Οἱ
τοῖνον ἀναγινώσκοντες σὺν Θεῷ ἔρρωσθε καὶ ἡμῶν
μὲν μνήσθε, εἰδ' εἴτι σφαλερὸν εἶη, ἐπανορθώσατε,
Χαλκογράφων γὰρ πάθος τὸ ἀμαρτάνειν.

Διαστάσεις 20X29, φύλλα α-κκ. Ἐνλοδερωματό-
δετον.

2. (; παλαιότερον τοῦ 1578). Ἀνθολό-
γιον σὺν Θεῷ ἁγίῳ περιέχον τὴν ἅπασαν ἀκολουθίαν
τοῦ δλου Ἐνιαυτοῦ. Ἐλλείπον ἐκ τοῦ παρ-
όντος σελ. τρεῖς, ἦτοι πρωτοσέλιδος εἰκὼν Ἐσταυρω-
μένου καὶ πίναξ περιεχομένου.

Διαστ. 20X29. Τυπογραφικὰ α-ω ἅπαντα τε-
τράδια, αα-ρρ τετράδια καὶ Αα-Δδ τριάδια. Βιβλιο-
δεσία ξυλόδετος μετὰ δερματίνου περιβλήματος.

3. (Βενετία 1598). Ἀνθολόγιον τοῦ δ-
λου Ἐνιαυτοῦ πλουσιώτατον, περιέχον καὶ
ἐτέρας τινὰς ἀναγκαίας ἀκολουθίας τε καὶ ἐρμηνείας
οὐχ ὑπαρχούσας ἐν τοῖς προτυπωθεῖσιν ἀνθολογίοις,

Ἐκπαιδευσεως καὶ ἡ οἰκοτροφειακή («συσσιτιστι-
κή») συνδιαίτησις αὐτῶν, μετὰ τελετουργικῆς καὶ
πάσης ἄλλης εἰδικῆς πρακτικῆς ἀγωγῆς διὰ τὸν ὑψη-
λὸν των προορισμὸν. Τὰ Θεολογικὰ συγγράμματα
τῶν Ὀρθοδόξων διδασκάλων, νὰ μὴ περιέχουν κακο-
δοξίας παπικὰς ἢ προτεσταντικὰς.

9ον. Ἡ σημερινὴ ἀγωγή τῶν Ἑλληνοπαίδων
ἀπέχει, εἰς βαθμὸν ἀπροσμέτρητον, ἀπὸ τὰς παιδα-
γωγικὰς ιδέας τοῦ Οἰκονόμου, καὶ κατ' ἀκολουθίαν
εἶναι καταφανέσταται αἱ ἐπιπτώσεις ἐκ τοῦ γεγονότος
τούτου. Αἱ ἐπιπτώσεις αὗται ἀναπτύσσονται κατὰ
ἐναργῆ τρόπον ὑπὸ τοῦ Οἰκονόμου ὡς ἐάν οὗτος ἦτο
σύγχρονος συγγραφεύς. Αἱ σύγχρονοι ἐπὶ τῆς ἀγωγῆς
τῶν Ἑλληνοπαίδων ἐπιπτώσεις εἶναι τραγικαί.

10ον. Ὁ Οἰκονόμος, διὰ τῶν παιδαγωγικῶν
αὐτοῦ ιδεῶν, ἐμφανίζεται ὡς ἄριστος καὶ εὐκταῖος
παιδαγωγὸς τῶν συγχρόνων διδασκόντων καὶ διδα-
σκομένων παρ' ἡμῖν, καὶ προβάλλεται ὡς μία ἡχηρὰ
ἐγερτήριοις σάλπιγξ τῆς ἐλευθερίας τοῦ Ἑλληνικοῦ
καὶ Χριστιανικοῦ πνεύματος, διότι ὡς διδάσκαλος
τοῦ Γένους δὲν θὰ παύσῃ ποτὲ νὰ εἶναι κλασσικὸς
Ἑλλην παιδαγωγός.

(Τέλος)

† Ὁ Μεσσηνίας ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΣ

καθὼς καὶ ἐν τῷ πίνακι δείκνυται. Τὸ παρὸν βιβλίον τετύπεται Ἐνετίσῃ παρὰ τοῖς κληρονόμοις Πέτρου τοῦ Ντζανέτου, ἀναλώμασι μετὰ τῆς αὐτοῦ ἐπιμελείας καὶ ἐπιδιορθώσεως, Μαξίμου ταπεινοῦ Κυθέρων Ἐπισκόπου, ἔτει ἀπὸ τῆς ἐνσάρκου οικονομίας ἀφ'ἧ'.

Διαστ. 20X30. Φύλλα α-τω. Ἀκέφαλον, Κολοβομένον. Ἐφθαρμένον δέσιμον.

4. (Βενετία 1582). Ἀνθολόγιον τοῦ δλου Ἐνιαυτοῦ πλουσιώτατον περιέχον καὶ ἐτέρας τινὰς ἀναγκαίας ἀκολουθίας τε καὶ ἐρημνείας οὐχ ὑπαρχούσας ἐν τοῖς προτυπωθεῖσιν ἀνθολογίοις καθὼς καὶ ἐν τῷ πίνακι δείκνυται. Τυπωθὲν ἐνετίσῃ ἐν τῇ οἰκίᾳ τοῦ εὐγενεστάτου ἀρχοντος κυρίου Χριστοφόρου τοῦ Τζανέτου, ἀναλώμασι μὲν τοῖς αὐτοῦ. Ἐπιμελεία καὶ ἐπιδιορθώσει ὑπὸ ἑμοῦ Νικολάου Ἱερέως τοῦ Κυπρίου τῷ (...) ἔτει ἀπὸ τῆς ἐνσάρκου οικονομίας ἀφ'ἧ'. Οἱ τοίνυν ἀναγνώσκοντες σὺν Θεῷ ἔρῶσθε καὶ ἡμῶν μέμνησθε, εἰδ' εἴτι σφαλερὸν ἐπανορθώσατε, χαλκογράφων γὰρ πάθος τὸ ἀμαρτάνειν. (Τὰ ὡς ἄνω εὐρίσκονται ἐν τοῖς πλαισίοις διακεκοσμημένον).

Διαστ. 20X29. Τυπογρ. α-ω καὶ Α-Ο ἅπαντα τετράδια. Βιβλιοδεσία ξυλόδετος μετὰ δερματίνου περιβλήματος.

5. (Βενετία 1742). Ἀνθολόγιον τοῦ δλου Ἐνιαυτοῦ, πλουσιώτατον περιέχον οὐ μόνον ἅπαντα τὰ ἐν τοῖς προτυπωθεῖσιν Ἀνθολογίοις, ἀλλὰ καὶ πάσας τὰς Δεσποτικὰς εορτὰς καὶ τὰ μετέορτα αὐτῶν, τὰς τε Συνοδικὰς ἀκολουθίας καὶ ἄλλην τὴν ὀκτώηχον, μεθ' ἑτέρων πολλῶν πάντων ἀναγκαίων, ἐπιμελῶς διορθωθὲν παρὰ Ἀλεξάνδρου Καγκελλαρίου, ἐνετίσῃ παρὰ Νικολάῳ τῷ Σάρῳ 1742. Τυπογρ. σήμα Γυναικεῖα μορφή καταλήγουσα εἰς δύο οὐρὰς ἰχθύος, ἄνω κρατεῖ διὰ τῶν χειρῶν, ἐκατέρωθεν τὰ γράμματα Ν.Σ. Ἐπίτιλον κόσμημα, πλαισίον διακεκοσμημένον, φερόμενον ὑπὸ δύο Ἀγγέλων, εἰς τὸ ἄνω μέρος αὐτοῦ ὁ Κύριος εὐλογῶν, ἄνωθεν εἰκονίζεται τὸ Ἅγιον Πνεῦμα καὶ εἰς τὰ πλάγια κεφαλαὶ Πατριαρχῶν καὶ Ἀγίων, προφανῶς ἱερῶν ἡμνογράφων, ὡς Γερμανός, Σωφρόνιος, Φιλόθεος, Ἰωάν. Ἐδχαΐτων, Μεθόδιος, Κυπριανός, Σέργιος, Βασίλειος ὁ Πηγοριώτης, Κασσιανή, Δαμασκηνός κ.λ.π.

Διαστ. 21X31, σελ. 1-668, Βιβλιοδεσία δερματόδετος κατεστραμμένη.

6. (Βενετία 1742). Ἀνθολόγιον. Δεύτερον ἀντίτυπον. Τυπογραφικὰ Α-Ζ καὶ Αα-Ττ ἅπαντα τετράδια. Βιβλιοδεσία δερματόδετος. Ἀκέφαλον ἄνευ προμετωπίδος. Τῆς αὐτῆς ἐκδόσεως μετὰ τὸ προηγούμενον.

7. (; 1742). Ἀνθολόγιον τοῦ δλου Ἐνιαυτοῦ, περιέχον οὐ μόνον ἅπαντα τὰ ἐν τοῖς προτυπωθεῖσιν Ἀνθολογίοις, ἀλλὰ καὶ πάσας τὰς Δεσποτικὰς εορτὰς καὶ τὰ μετέορτα αὐτῶν, τὰς τε Συνοδικὰς ἀκολουθίας καὶ ἄλλην τὴν ὀκτώηχον, μεθ' ἑτέρων πολλῶν πάντων ἀναγκαίων, νῦν πρῶτον ἐκδοθέντων, ἔτι δὲ καὶ Πασχάλιον ἐτῶν ὁ 52. Νεωστὶ μετατυπωθὲν, ἐπιμελεία καὶ διορθώσει Ἀλεξάνδρου Καγγε-

λαρίου. Ἐνετίσῃ ἀφ'ἧ'. Ἐπίτιλον κόσμημα, πλαισίον διακεκοσμημένον φερόμενον ὑπὸ Ἀγγέλων, ἄνωθεν αὐτοῦ ὁ Κύριος εὐλογῶν. Ἐπίσης εἰκονίζεται τὸ Ἅγιον Πνεῦμα καὶ εἰς τὰς δύο πλευρὰς τοῦ πλαισίου κεφαλαὶ Πατριαρχῶν καὶ Ἀγίων, προφανῶς ἱερῶν ἡμνογράφων, ὡς Γερμανός, Σωφρόνιος, Φιλόθεος, Μεθόδιος, Σέργιος, Βασίλειος Πηγοριώτου κ.ἄ. Εἰς τὸ τέλος τῶν περιεχομένων «Τέλος τοῦ Ἀνθολογίου, ἐν ᾧ χάρις».

Διαστ. 20X30. Σελ. 1-668. Βιβλιοδεσία ξυλόδετος μετὰ δερματίνου περιβλήματος κατεστραμμένη. Χειρόγραφος σημείωσις: «τοῦτο τὸ ἀνθολόγιον ὑπάρχει τῆς αὐτῆς μεταμορφώσεως τῆς ἐπικαλουμένης ζάμπορδας. καὶ ὅστις τὸ ἀποξενώσει νὰ ἔχει τὰς ἀρὰς τῶν τριακοσίων 10 καὶ 8 θεοφόρον πατέρον τὸν ἐν Νικαίᾳ τῆς πρῶτης σινόδου καὶ τοῦ ὁσίου Νικάνου τοῦ θαυματουργοῦ».

8. (Βενετία ;). Ἀνθολογία τοῦ Ἐνιαυτοῦ. Βιβλίον ἀκέφαλον ἀρχόμενον ἀπὸ σελ. 247, περιέχον μῆνας ἀπὸ Ἰανουάριον ἕως Αὐγούστον, καὶ ἀπὸ σελ. 501 ἀρχὴ σὺν Θεῷ (;) τῶν ἀνωνύμων ἀκολουθιῶν.

Διαστ. 21X31. Σελ. 1 ἕως 556. Βιβλιοδεσία δερματόδετος.

9. (Ἐνετία-Βενετία 1548). Στιχηρὰ ψαλλόμενα μηνὶ Μαρτίῳ, χάριτι τῆς ἐκλαμπροτάτης ἀρχῆς τῶν Ἐνετῶν συγγραφεὶσιν κυρίῳ Ἀνδρέᾳ τῷ Πινέλλῳ μονεταρίῳ τῆς ἐνδοξοτάτης τῶν ἐνετῶν γερονσίας δι' ἐτῶν, ἵνα μηδεὶς τολμήσῃ ταδὶ τὰ μηναιᾶ τυπῶσαι, μήτε ἄλλοθι τυπωθέντα κολλῆσαι ἐν τοῖς χωρίοις ταυτησὶ τῆς ἀρχῆς. Εἰ δὲ μή, τοιαύτην δώσει δίκην οἷα συνέχεται ἐν τῇ χάριτι. Ἐπίτιλον κόσμημα, κίονες μετὰ ἀετώματος, περιτυλιγμένοι δι' ἀνθέων. Εἰς τὸ τέλος: Ἐτυπώθη ἐνετίσῃ τὸ παρὸν μηναιὸν παρὰ Βαρθολομαίῳ τῷ Ἰωαννίνῳ ἀναλώμασι καὶ ἐπιμελείᾳ κυρίου Ἀνδρέου τοῦ Πινέλλου ᾧ καὶ παρὰ τῆς ἐκλαμπροτάτης ἀρχῆς τῶν ἐνετῶν κ.λ.π. Ἐτεῖ τῷ ἀπὸ τῆς ἐνσάρκου οικονομίας τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ χιλιοστῷ πεντακοσιοστῷ τριακοστῷ ὀγδόῳ, Ὀκτωβρίου ὀγδόῃ ἱσταμένον.

Διαστ. 20X30. Τυπογρ. α-ξ ἅπαντα εἰς τριὰς πλὴν τοῦ τελευταίου ὅπερ ὑπάρχει τετράδιον. Εἰς τὸν αὐτὸν τόμον ὁμοῦ δεμένοι οἱ μῆνες Ἀπρίλιος καὶ Μάιος τῆς ἰδίας ἐκδόσεως. Βιβλιοδεσία ξυλόδετος μετὰ δερματίνου περιβλήματος.

10. (Ἐνετία 1548). Στιχηρὰ ψαλλόμενα Μηνὶ Μαρτίῳ. β' ἀντίτυπον ὁμοιον μετὰ τὸ προηγούμενον. Χειρόγραφος σημείωσις: «ἔτος 1740 Ἦλθεν ἀκρίβηα μεγάλη καὶ ἦχεν ἰσὰ ταύτην 24 καὶ τὸ κηλὸ τὸ σιτάρι 400. καὶ τὸ φορτουμα γρόσια 25 καὶ ἦχεν στεναχορηθῆ ὁ κόσμος καὶ ἔτρογαν δεινροκορὸς κιάληθαν τὸν κρόκον καὶ ἀπέθανεν ὁ κόσμος ὅσον τῆς διηγήσεται κιεβγίκαν τὰ καράβια εἰς τὸν βόλον καὶ προφθάστηκεν ὁ κόσμος. καὶ τὸ ἔγραφα δι' ἐνθίμισιν». Εἰς τὸν ἴδιον τόμον ὁμοῦ δεμένοι τὸ βιβλίον τοῦ μηνὸς Ἀπριλίου, β' ἀντίτυπον, περιέχον τυπογρ. Α-Ν ἅπαντα τριὰς πλὴν τοῦ τελευταίου ὅπερ ὑπάρχει τετράδιον.

Διαστ. 20X30. Βιβλιοδεσία ξυλόδετος μετὰ δερματίνου περιβλήματος.

11. (Ἐνετία-Βενετία 1548). Στιχηρὰ ψαλλόμενα μηνὶ Μαρτίω... συνέχεια τῆς ἐκδόσεως παρὰ Βαρθολομαίω τῷ ἐξ Ἰωαννίνων ἀναλώμασι καὶ ἐπιμελείᾳ Ἀνδρέου τοῦ Πινέλλου. Ἐτεὶ τῷ ἀπὸ τῆς ἐνσάρκου οικονομίας τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ χιλιοστῶ πεντηκοστῶ τεσσαρακοστῶ ὀγδόω φεβρουαρίου κη'.

Διαστ. 20X30. Τυπογρ. αα-μμ, ἅπαντα εἰσι τριάδια. Βιβλιοδεσία ξυλόδετος μετὰ δερματίνου περιβλήματος. Εἰς τὸ τέλος δυσανάγνωστος ἀφορισμὸς δι' ἐκεῖνον ὅπου «θὰ πάρη τὸ χαρτί».

12. (Ἐνετία-Βενετία 1548). Στιχηρὰ ψαλλόμενα μηνὶ Ἰουλίω... τῆς ἰδίας ἐκδόσεως ὡς ἀνωτέρω. Τυπογρ. α-π, ἅπαντα εἰσι τριάδια πλὴν τοῦ δὲ δαδίου ἐστὶ.

13. (Βενετία 1549). Στιχηρὰ ψαλλόμενα μηνὶ Ἰουνίω, χάριτι τῆς ἐκλαμπροτάτης ἀρχῆς τῶν ἐνετῶν συγχωρηθεῖσα κυρίω Ἀνδρέᾳ τῷ Πινέλλω, μονεταρίω τῆς ἐνδοξωτάτης τῶν ἐνετῶν γερονσίας, δι' ἐτῶν κ, ἵνα μηδεὶς τολμήσῃ ταδί τὰ μνηαῖα τωπῶσαι, μήτε ἄλλοθι τωπωθέντα πωλῆσαι ἐν τοῖς χωρίοις ταυτησί τῆς ἀρχῆς· εἰ δὲ μὴ τοιαύτην δώσει δίκην οἷα συνέχεται ἐν τῇ χάριτι. Ὁ τίτλος ἐντὸς πλαισίου σχηματιζόμενον ἐξ ἀραβδῶτων κίονων πέριξ αὐτῶν φερόντων ἄνθη. Πρὸ τοῦ κειμένου ὀλοσέλιδος εἰκὼν τῆς Θείας Σταυρώσεως μετὰ μικρῶν ἀπεικονίσεων τοῦ θ. Πάθους. Ἐτυπώθη ἐν ἐτίησι τὸ παρὸν μνηαῖον παρὰ βαρθολομαίω τῷ Ἰωαννίνων ἀναλώμασι καὶ ἐπιμελείᾳ κυρίου Ἀνδρέου τοῦ Πινέλλου. Ἐτεὶ τῷ ἀπὸ τῆς ἐνσάρκου οικονομίας τοῦ Κ.Η.Ι.Χ. χιλιοστῶ πεντακοστῶ τεσσαρακοστῶ ἐννάτῳ ἐν μηνὶ Ἀπριλίω.

Διαστ. 20X30. Τυπογρ. ααα-ννν, ἅπαντα τριάδια. Ὁμοῦ μετὰ τοῦ μηνὸς Ἰουνίου δεμένον τὸ βιβλίον τοῦ Μαῖου ὅπερ ἐξεδόθη τῷ ἔτει χιλιοστῶ πεντακοστῶ τεσσαρακοστῶ ὀγδόω μηνὶ Φεβρουαρίω κη' μετὰ Τυπογρ. αα-μμ, ἅπαντα τριάδια. Βιβλιοδεσία ξυλόδετος μετὰ δερματίνου περιβλήματος.

14. (; πρὸ τοῦ 1548). Στιχηρὰ ψαλλόμενα μηνὶ Νοεμβρίω. Διαστασ. 20X30. Τυπογρ. Αα-Ττ, ἅπαντα τετράδια, πλὴν τοῦ Ττ ὅπερ τριάδιον ἐστὶ. Ὁμοῦ μετὰ τοῦ μνηαῖου Νοεμβρίου τὸ βιβλίον τοῦ Δεκεμβρίου, ἔχων τυπογρ. ΑΑ-ΧΧ ἅπαντα τετράδια. Βιβλιοδεσία ξυλόδετος μετὰ δερματίνου περιβλήματος.

15. (Βενετία 1551). Μηνὶ Ἰανουάριος. Τὸ παρὸν μνηαῖον ἐτυπώθη ἐνετίησι μετὰ πολλῆς ἐπιμελείας καὶ διορθώσεως καὶ περιέχει πλεῖστα τροπάρια, ἰδιόμελα, κανόνας τε καὶ συναξάρια, ἃ συλλεχθέντα νῦν ἐκ πολλῶν καὶ καλῶν βιβλίων, οὐκ ἦσαν ἐν τοῖς ἄλλοις τοῖς προτυπωθεῖσι παρὰ τῶν ἄλλων μνηαῖοις, διὸ συνεχωρήθη χάρις ὑπὸ τῆς ἐκλαμπροτάτης γερονσίας τῶν Ἐνετῶν τῷ κυρίω Ἀνδρέᾳ καὶ Ἰακώβῳ τῶν Πινέλλων μονεταριοὶ τῆς ἐνδοξωτάτης ταύτης πόλεως τῶν Ἐνετῶν δι' ἐτῶν κ, ἵνα μηδεὶς

τολμήσῃ τωπῶσαι μήτε ἄλλοθι τωπωθέντα πωλῆσαι ἐν τοῖς χωρίοις ταυτησί τῆς ἀρχῆς, εἰ δὲ μὴ τοιαύτην δώσει δίκην οἷα συνέχεται ἐν τῇ χάριτι.

Ἐπίτιπλον κόσμημα: Δύο Ἄγγελοι στηριζόμενοι ἐπὶ κίονων συνδεδεμένων δι' ἀετώματος. Ἐντὸς πλαισίου ἡ ἐπιγραφή: «ἔτη ἀπὸ τῆς θεογονίας χιλιοστῶ πεντακοσιοστῶ πεντηκοστῶ πρώτῳ, εἰς τὸ κάτω μέρος τῆς σελίδος μετὰ κεφαλαῖα γράμματα: ΜΙΜΗΤΑΙ ΕΣΤΕ ΧΡΙΣΤΟΥ.

Διαστ. 28X29. Ἡ τῶν τετραδίων κατὰ τάξιν ἀκολουθία, α-ω καὶ αα-ββ ἅπαντα εἰσι τετράδια. Εἰς τὸ τέλος ἡ εἶδησις: τὸ παρὸν μνηαῖον ἐτυπώθη ἐνετίησι ἐν οἰκίᾳ Ἀνδρέου καὶ Ἰακώβου τῶν πινέλλων μονεταριοὶ τῆς ἐκλαμπροτάτης ἀρχῆς τῶν ἐνετῶν. ἐπιμελεία δὲ βασιλείου ἱερέως τοῦ Βαλέριδος. ἔτει τῷ ἀπὸ τῆς ἐνσάρκου οικονομίας τοῦ κυρίου καὶ Θεοῦ καὶ σωτήρος ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ ἁφρβ' μηνὶ φεβρουαρίω θ'. Χειρόγραφος σημείωσις: «θῆμισιν ὅταν ἐβγίκεν ἕνας ἀσκυτις καὶ ἐδίδαξε τὸν κόσμον καὶ τὸ ὄνομα του κοσμάς μοναχὸς καὶ ἴτον ἅγιος ἄνθρωπος 1778 μαῖον 5. 1787 Ἰανουα. 17 ἐκοιμήθη ὁ Χαντζῆς παπᾶς-ζουσιμᾶς ἡμέρα 5». Βιβλιοδεσία ξυλόδετος μετὰ δερματίνου περιβλήματος.

16. (Βενετίας 1551). Μηνὶ Νοέμβριος ὁμοῦ καὶ Δεκέμβριος. Ὁ χρόνος καὶ ὁ τόπος ὡς καὶ λοιπὰ στοιχεῖα ἐλήφθησαν ἐκ τοῦ τέλους ἐκάστου μνηαῖου. α) Νοέμβριος: τὸ παρὸν μνηαῖον ἐτυπώθη ἐνετίησι ἐν οἰκίᾳ Ἀνδρέου τοῦ Πινέλλου μονεταρίω τῆς ἐκλαμπροτάτης ἀρχῆς τῶν Ἐνετῶν ἐπιμελεία δὲ βασιλείου ἱερέως τοῦ Βαλέριδος. ἔτει τῷ ἀπὸ τῆς ἐνσάρκου οικονομίας τοῦ κ. ἡ. Ἰη. Χρ. ἁφρβ' μηνὶ Ἰουλίω κα'. Τυπογρ. α-ω ἅπαντα εἰσι τριάδια. β) Δεκέμβριος: τὸ ἴδιο τέλος μετὰ χρονολογίαν ἐκδόσεως μηνὶ δεκεμβρίω κγ' ἁφρβ' καὶ τυπογρ. α-ω καὶ αα-εε ἅπαντα τριάδια πλὴν τῶν εε ἃ εἰσι διάδια. Βιβλιοδεσία ξυλόδετος μετὰ δερματίνου περιβλήματος.

17. (Βενετία 1555). Μηνὶ Ἰανουάριος Σεπτέμβριος. Ἐπισέλιδος εἰκὼν τῆς Σταυρώσεως, πρὸ τοῦ σταυροῦ ἴστανται ἡ Θεοτόκος καὶ ὁ μαθητὴς Ἰωάννης. Ἐτυπώθη ἐν ἐτίησι παρὰ Χριστοφόρῳ τῷ Ζανέτῳ ἁφρβ'. Τυπογρ. α-ν ἅπαντα εἰσι τετράδια. Διαστ. 18X29. Βιβλιοδεσία ἐφθαρμένη.

18. (Βενετία 1557). Μηνὶ Ἰανουάριος (ἀρχὴ σὺν Θεῷ) τοῦ Ὀκτωβρίου μηνός. Εἰς τὸ τέλος τοῦ Ὀκτωβρίου διαβάσομεν: Μηνὶ Ὀκτώβριος εἴληφεν ὡδε τέλος. Ἐνετίησι παρὰ Χριστοφόρῳ τῷ Ζανέτῳ μετὰ πολλῆς ἐπιμελείας διορθωθὲν καὶ ἐτυπώθην ἔτει τῷ ἐνσάρκου οικονομίας ἁφρβ'.

Διαστ. 21X31. Τυπογρ. α-ξ. Ἄπαντα εἰσι τετράδια πλὴν τοῦ ξ ὅπερ δαδίου. Βιβλιοδ. ξυλόδ. μετὰ δερματ. περιβλήματος. Πρὸ τοῦ κειμένου καὶ ἐπὶ τῆς βιβλιοδεσίας ὑπάρχει ἐπένδυσις μετὰ χαρτῶν μεμβρόνην ἐκ δύο φύλλων, εἰς αὐτὴν περιέχεται περικοπή ἐκ τοῦ κειμένου τῆς Καινῆς Διαθήκης: «...ἵνα παραμνηθῶσιν αὐτὰς περὶ τοῦ ἀδελφοῦ αὐτῶν. ἡ οὖν Μάρθα ὡς ἤκουσεν ὅτι ὁ Ἰησοῦς ἔρχεται ὑπήντησεν αὐτῷ. Μαρία δὲ ἐν τῷ οἴκῳ καθέζετο...».

Χειρόγραφος σημείωσις 1759: «ἐκοιμήθη ὁ

ΩΦΕΛΟΥΝ ΣΧΙΣΜΑΤΑ ΚΑΙ ΑΙΡΕΣΕΙΣ;

Ὁ σημερινός ἄνθρωπος πού ζῇ στόν Χριστιανισμό τοῦ εἰκοστοῦ αἰῶνα, ἐκφράζει χωρίς ἀμφιβολία, μιὰ παθητική μιὰ ἐλαστικότητα ἐναντί τῶν διηρημένων Ἐκκλησιῶν ἀνευ προηγουμένου. Τοῦ καταλογίζουν μιὰ ὑπερβολική ἐπιείκεια καί ἀνοχή. Δέν ἔχει πιά τήν εὐαισθησία ἐναντί τῆς πλάνης τῶν αἱρέσεων, τῶν ἐτεροδόξων ὅπως οἱ πρῶτοι χριστιανοί, οἱ ὅποιοι, ἀκαμπτοι, ἀπέριπταν ὅποιονδήποτε συμβιβασμό. Ἐκεῖνοι ἐδοκίμαζαν φρίκη, τρόμο, δέος στήν παραμικρή παρεκκλίση καί παρεκτροπή ἀπό τήν ἀλήθεια. Σέ κάθε ἀπειλή διάσπασης τῆς ἐνότητος, ἔσπευδαν νά δώσουν ἐξηγήσεις στό θύματα τῆς κακοδοξίας, νά τοὺς πείσουν μέ δάκρυα γιά τήν ἀνάγκη συμφιλίωσης καί ἐπιστροφῆς, καί πρόσφεραν ἐκτενεῖς προσευχές γιά τήν κατάπαυση τῶν παρερμηνειῶν καί χωριστῶν τάσεων καί διασπαστικῶν κινήσεων.

Ἀπό τότε πέρασαν τόσοι αἰῶνες. Τό κακό σήμερα εἶναι, ὅτι κινδυνεύουμε νά συνηθίσουμε, νά ἐξοικειωθοῦμε μέ τήν διαίρεση τοῦ χριστιανικοῦ κόσμου καί τόν χωρισμό τῶν Ἐκκλησιῶν. Καί μάλιστα νά θεωροῦμε, σάν φυσική κατάσταση, παγιωμένη καί ἀμετακίνητη, ριζωμένη βαθειά στίς συνειδήσεις, στόν χαρακτήρα τῶν χριστιανῶν, σέ σημεῖο ὥστε πολλοί νά ἐξάγουν ἀπελπιστικά συμπεράσματα. Δηλαδή, ὅτι

πρέπει παρ' ὅλες τίς ἐνωτικές προσπάθειες, νά παραδεχθοῦμε τήν θλιβερή πραγματικότητα ὅπως τήν δημιουργησε καί τήν ὕφανε ἡ ἱστορία καί ἓνα πλουραλισμό χριστιανικό μέ μιὰ ἀμοιβαία ἀναγνώριση καί συνύπαρξη. Τότε ὅμως, ποῖο λόγο ἔχουν τόσες προσπάθειες ἐντιμες καί συστηματικοί διάλογοι, ἀφ' ἐνός μὲν γιά τήν θεραπεία τοῦ κακοῦ τῆς διαίρεσης, ἀφ' ἑτέρου δέ «τῆς ἐνώσεως τῶν πάντων»; Εἶναι ὁ χωρισμός τῶν Χριστιανῶν, πραγματικά, κακό ἀθεράπευτο; Κατά συνέπεια, πρέπει νά πείσουμε σέ μιὰ παθητική ἀκίνησια καί μοιρολατρεία; Πῶς πρέπει νά τονωθῇ τό ἐνδιαφέρον τῶν πιστῶν ὥστε, κατά τό μέτρο τοῦ δυνατοῦ, καί αὐτοί ν' ἀσχολοῦνται ἐπίσης στό ἔργο τῆς ἐπιστροφῆς στήν ἀλήθεια, στήν κοινωνία τῆς ἀγάπης καί ἐνότητα τῆς πίστεως;

Ἐπάρχει, χωρίς ἀντίρρηση, μιὰ ἀδιαφορία καί εὐθυνοφοβία. Στό κείμενο αὐτό θ' ἀφήσουμε τόν ἱ. Χρυσόστομο ν' ἀποκαλύψῃ καταπληκτικά παρομοίους προβληματισμούς ἐπὶ τῶν ἡμερῶν του, μέ πολύ ἐπικαίρους στοχασμούς. «Ὅλες οἱ ἀξίειπαινες κινήσεις γιά τήν ἐνότητα, ἐπὶ τῶν ἡμερῶν μας μέ τόσους κόπους, δάκρυα καί τεράστια ἐξοδα, κινδυνεύουν νά περιορισθοῦν σέ λίγους εἰδικούς «οἰκουμενιστάς» καί ἐπισήμους ἀπεσταλμένους τῶν Ἐκκλησιῶν, πού περι-

ἡγούμενος Θεόφιλος τῆ κυριακῆ τῆς ὑπόσεως». Ἄλλη: «ἔτος 1757 ἐκοιμήθη ὁ ἡγούμενος μακάριος μνητὶ Ἰουνίῳ 20 εἰς τὴν Κοζάνην».

19. (Βενετία 1558). Μηναιῖον Ἰανουαρίου ὁμοῦ δεμ. καὶ Φεβρουαρίου. Ἐπισέλιδος εἰκὼν τοῦ Ἐσταυρωμένου. Ἐκ τοῦ τέλους πληροφοροῦμεθα ὅτι: ἐνετίσιν παρὰ Χριστοφόρῳ τῷ Ζανέτῳ νεωστὶ μετὰ πολλῆς ἐπιμελείας διορθωθὲν καὶ ἐντυπωθὲν, ἔτει ἐνσάρκου οἰκονομίας ἀφρη'.

Διαστ. 20X29. Τυπογρ. α-σ ἅπαντά εἰσι τετράδια. Εἰς τὸ Μηναιῖον Φεβρουαρίου ἴδιον τέλος, χρονολογία ἐκδόσεως ἀφρη'. Τυπογρ. α-κ ἅπαντά εἰσι τετράδια, πλὴν τοῦ κ πεντάδια.

20. (Βενετία 1558). Μηναιῖον. Αἱ ἀνήκουσαι ἀκολουθίαι τῷ Ἰουνίῳ μνητὶ, ὁμοῦ δεμένον μετὰ μηναιῖον Ἰουλίου τῆς αὐτῆς ἐκδόσεως. Χάριτι τῆς ἐκλαμπροτάτης ἀρχῆς τῶν ἐνετῶν συγχωρηθῆση κυρίῳ Ἀνδρέᾳ τῷ Πινέλλῳ μονεταρίῳ τῆς ἐνδοξοτάτης τῶν ἐνετῶν γερονσίας δι' ἐτῶν κ, ἵνα μῆδεις τολμήσῃ ταδί τὰ μηναιῖα τυπῶσαι, μήτε ἄλλοθι τυπωθῆντα πωλῆσαι ἐν τοῖς χωρίοις ταυτησί τῆς ἀρχῆς· εἰ δὲ μὴ τοιαύτην δώσει δίκαν οἷα συνέχεται ἐν τῇ χάριτι. Ἐπίτιτλον κόσμημα: Ἐμπροσθεν κίονων κυρία φέρονται τὸν τίτλον τοῦ βιβλίου, εἰς τὸ κέντρον τῶν ἀνωτέρω κορώνων, κάτωθεν μέ κεφαλαῖα γράμματα τὸ «ΜΙΜΗΤΑΙ ΕΣΤΕ ΧΡΙΣΤΟΥ». Ἐτει ἀπὸ τῆς θεογονίας χιλιοστῶ πεντακοσιοστῶ ὀγδόῳ.

Διαστ. 20X29. Τυπογρ. α-ξ ἅπαντα τριάδια

πλὴν τοῦ ξ ὅπερ δυάδιον, τοῦ μηνός Ἰουλίου τυπογρ. α-π ἅπαντα τριάδια. Εἰς τὸ τέλος τῶν μηναιῖων ἡ ἐξῆς πληροφορία: Τὸ παρὸν μηναιῖον ἐντυπώθη ἐν βενεταῖς ἐν οἰκίᾳ Ἀνδρέου τοῦ Πινέλλου χρηματοποιοῦ τῆς ἐκλαμπροτάτης ἀρχῆς τῶν βενετῶν ὅς κατοικεῖ ἐν τῇ ἐνορίᾳ τοῦ ἁγίου μάρτυρος Ἰουλιανοῦ πλησίον τοῦ ναοῦ τοῦ ἁγίου ἐνδόξου ἀποστόλου καὶ εὐαγγελιστοῦ Μάρκου, ἔχων σημεῖον ἐν τῷ ἐργαστηρίῳ αὐτοῦ στέμμα ἱστορισμένον, ἐπιμελεία δὲ γρηγορίου τοῦ μαλαξοῦ, ἔτει ἀπὸ τῆς ἐνσάρκου οἰκονομίας τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ ἀφρη' ἐν μνητὶ ἀγούστῳ β'. Βιβλιοδεσία ξυλόδετος μετὰ δερματίνου περιβλήματος.

21. (Βενετία 1610). Μηναιῖον. Βιβλίον τοῦ Σεπτεμβρίου μηνός, περιέχον τὴν προέπουσαν αὐτῷ ἅπασαν ἀκολουθίαν. Τυπωθὲν παρὰ Ἀντωνίῳ τῷ Πινέλλῳ. Καὶ παρὰ Θεοφάνους Ἱερομονάχου τοῦ Ξενακίου ἐπιμελῶς διορθωθὲν. ἐνετίσιν, ἔτει ἀπὸ τῆς ἐνσάρκου οἰκονομίας ἀφρη'. Ἐπίτιτλον κόσμημα: Ἐπὶ δύο κίονες μετὰ ἀετώματος, ἐπὶ τοῦ ὁποίου θρόνος ἐφ' οὗ ὁ Κύριος καθήμενος εὐλογεῖ. Εἰς τὰς τέσσαρας γωνίας οἱ Ἐὐαγγελισταί. Περὶ τοὺς κίονας ἐλίσσειται ἄμπελος, σύμβολον τοῦ σώματος τῆς Ἐκκλησίας ἧς κεφαλὴ ὁ Χριστός. Διαστ. 20X30. Τυπογρ. ἀβγδεζ-ν ἅπαντα εἰσι τετράδια πλὴν τοῦ ν ὅπερ ἐστὶ τριάδιον. Βιβλιοδεσία δερμάτινος.

(Συνεχίζεται)

† Ὁ Γρεβενῶν ΣΕΡΓΙΟΣ

οδικῶς συνέρχονται καὶ συζητοῦν, χωρὶς παράλληλα νὰ συγκινῆται καὶ κινητοποιῆται τὸ εὐρύτερο πλήρωμα. Πρέπει ὅμως νὰ λεχθῆ ἐπίσης, ὅτι ἡ στασιμότητα καὶ αὐτὴ ἡ ἀδιαφορία δὲν εἶναι φαινόμενο μόνο σύγχρονο. Συνέβαινε καὶ ἄλλοτε καὶ στὴν ἀρχαία Ἐκκλησία. Τὴν ἀντιμετώπισαν καὶ τὴν ἐπέκριναν δριμύτατα οἱ Πατέρες, ὅταν ἔβλεπαν ἐπὶ τῶν ἡμερῶν τους κινηματίες ποὺ ἐφατρίαζαν καὶ διαιροῦσαν τὴν Μία Ἐκκλησία μὲ διάφορες προφάσεις: λ.χ. ἡ ὅτι ὁ κανονικός ἐπίσκοπος δὲν εἶναι ὁ κατάλληλος, ἡ ἰσχυρίζομενοι ἀκόμη ὅτι ἡ Πίστη δέχεται καὶ ἄλλη ἐρμηνεία, πρᾶγμα ποὺ βαθμιαία καὶ ἐμμέσως θὰ εἰσήγαγε τὴν σχετικοποίηση τῆς ἀλήθειας, θὰ ὑποβοηθοῦσε τὴν κακοδοξία καὶ τελικὰ θὰ ἐνεθάρρυνε τὴν αἵρεση.

Ἡ ἀπάθεια, ἐνώπιον τῶν διαιρέσεων, ἡ ἀδιαφορία, ἡ ἐπίρριψη εὐθυνῶν σὲ ἄλλους, λόγου χάριν στοὺς Κληρικούς καὶ μόνο, ἔπρεπε νὰ καταπολεμηθῆ. Ὁ πιστός, κάθε πιστός, ἀνεξάρτητα κοινωνικῆς θέσης, μόρφωσης, φύλου καὶ ἡλικίας, ἔπρεπε νὰ θεωρηθῆ προσωπικῆ του ὑπόθεση τὴν διατήρηση τῆς Ὀρθοδοξίας καὶ τὴν ἀμυνα ἐναντίον τῶν ἐχθρῶν τῆς. Διαφορετικά, τὸ κακὸ ἀπὸ ἐνδημικὸ καταντᾷ ἐπιδημικὸ καὶ θὰ ἔχη ὡς ἀποτέλεσμα νὰ ἀπειλήσῃ τὴν τάξῃ καὶ τὴν ὑγεία τοῦ πληρώματος, μὲ πολλὴ εὐρύτερες ἐπιπτώσεις. Ἀπαξ καὶ ἀναγνωρίστηκε μέλος τοῦ σώματος τοῦ Χριστοῦ, δεσμεύεται καὶ ὀφείλει νὰ παραμείνῃ στὴν Μία Ἐκκλησία τοῦ Χριστοῦ, χωρὶς νὰ ἐπαμφοτερίζῃ μὲ ἄλλες ἀνυπότακτες καὶ ἀναγωνιζόμενες ομάδες, οὔτε μὲ ὅποιονδήποτε τρόπο νὰ τὶς ἐνθαρρύνῃ.

* * *

Ὁ πιστός, οὐδέποτε στὴν συνείδηση τῆς Ἐκκλησίας θεωρήθηκε ἀδρανὲς καὶ παθητικὸ μέλος. Ἀναμένεται νὰ συμβάλῃ στὴν αὐξήση τοῦ σώματος τοῦ Χριστοῦ, νὰ ζῆ τὸ μυστήριον τῆς πίστεως καὶ νὰ τὸ ἐκδηλώνῃ μὲ συνδυασμὸ ὀρθοδοξίας καὶ ὀρθοπράξιας. Μάξιμος ὁ Ὁμολογητὴς ὁρθότατα ἔβλεπε τὸν πιστὸ νὰ ἐνσαρκώνῃ τὴν πίστη του σὲ βίωμα, ἀλλὰ καὶ σὲ μαρτυρία ἐνεργό:

«Ἐνυπόστατος πίστις ἐστίν, ἡ ἐνεργὸς καὶ ἔμπρακτος, καθ' ἣν ὁ τοῦ Θεοῦ Λόγος ἐν τοῖς πρακτικοῖς δείκνυται ταῖς ἐντολαῖς σωματούμενος» (Ἐρωτ. πρὸς Θεολάσιον 25, PG 90, 332).

Κι ὅμως, παρὰ τὴν μαχητικότητα τῶν διασπαστικῶν κινήσεων, ἐντύπωση κάνει ἡ αἰσιοδοξία τοῦ ἱ. Χρυσοστόμου. Ἐμβραθύνει στοῦ πιστοῦ τὴν διστακτικὴν στάση καὶ τοῦ σχισματικοῦ τὴν προπέτεια καὶ αὐθάδεια, νὰ σπάσῃ τὸν δεσμὸ τῆς ἀδελφοσύνης καὶ ἐνότητος καὶ στὴν θέση του νὰ ὑψώσῃ τὸ ἐγὼ του. Γιατὶ κάθε σχίσμα εἶναι κτύπημα κατὰ τῆς ἀγάπης καὶ τῆς συνοχῆς. Σὲ ὅποιαδήποτε ἀνθρώπινη περιοχὴ διασαλεύεται ἡ κοινωνία αὐτὴ, ἐκεῖ «ὄλη ἡ φύσις στενάζει» καὶ ὑποφέρει. Ἐδῶ ἀκριβῶς ὁ ἱ. Χρυσόστομος ἐπεμβαίνει γιὰ νὰ συστήσῃ κοινούς ἀγῶνες ὥστε νὰ ἐπανεέλθῃ ἡ στενὴ σχέση, καὶ ὁ ἐγωϊσμὸς νὰ μεταβληθῆ σὲ κοινωνία. Κανένα ἄλλο νόημα δὲν ἔχει ἡ φράση «ἐκκλησιαστικὴ ἐνότητα», εἰμὴ ὅτι

προστρέχοντες ὅλοι στὴν ἐνοποιὸ Ἐὐχαριστία, ἐγκαταλείπουμε τὸν διαλυτικὸ ἀτομικισμὸ μας γιὰ νὰ γίνουμε μιὰ ἀλληλοεξαρτημένη οἰκογένεια τοῦ Θεοῦ, σύμφυση καὶ ὁμοφρονούσα.

Στὴν ἐνοποιὸ αὐτὴ κίνηση καὶ τὸν συμφιλωτικὸ ἀγῶνα, μεγάλο ἀρνητικὸ ρόλο παίξει ἡ ἐγκληματικὴ ἀνοχή, ἡ ἐξ ὑπαιτιότητός μας διαιώνιση ἢ ἡ ἐνθάρρυνση τῆς αἵρεσης. Ὅπως δείχνει καὶ ἡ ἐτυμολογικὴ ἔννοια τῆς λέξεως «αἵρεσις», ὁ αἵρετικὸς περιφρονῶντας τὸ σύνολο, ὅλους τοὺς ἄλλους, δηλαδὴ τὸ σῶμα, τὸν λαὸ τοῦ Θεοῦ, ἐκλέγει σὰν σκέψη ὅ,τι τοῦ ὑπαγορεύει ὁ ἐγωπαθὴς καὶ ὁ ἀμαρτωλὸς ἑαυτός του ἀποκλειστικά καὶ μόνον, ἀρνούμενος νὰ πιστεύῃ ὅ,τι τὸ σύνολο πιστεύει. Θέλει νὰ κάμῃ ἐξαίρεση, νὰ φανῆ, νὰ διαφοροποιηθῆ, νὰ ξεχωρίσῃ, ν' αὐτοδιαφημισθῆ. Τὸ κίνητρό του στὸ βάθος εἶναι ἡ αὐταρέσκεια δηλητηριάζουσα τὴν ἀγάπην. Ὅπου ὑπάρχει ἀρμονία σκέψεων, συμμόρφωση μὲ τὴν πίστη τῆς Ἐκκλησίας, ἐκεῖ ἀναπτύσσεται καὶ ἡ συμπαθεια, ὡς συμμετοχὴ στὸ πάθος διὰ τὴν προκοπὴ καὶ εὐεξία τοῦ συνόλου, ἐνδιαφέρον διὰ τοὺς ἄλλους ἀνιδιοτελές. Σέβεται τὸν (λόγον) ποὺ ὑπάρχει στὸν καθένα, ὅχι ὑπὸ νοητικὴ μόνον ἔννοια, ἀλλ' ὡς ἔκφρασις τῆς θείας πνοῆς σὲ κάθε σκεπτόμενο. Ὁ καθεὶς μας φέρει ἐντός του τὴν εἰκόνα τοῦ Θεοῦ, ἀντανακλᾷ τὴν παρουσία του.

Ἡ ἰδέα αὐτὴ τοῦ (λόγου), ἀπὸ τὸν φιλόσοφο Ἡράκλειτο μέχρι τὸν Ὀριγένη καὶ Μάξιμον τὸν Ὁμολογητὴν, ἀποκαλύπτει τὰ πλούσια κοιτάσματα ποὺ κρύπτονται στὸν καθένα μας, ὅχι μόνο ὡς διανοητικὲς ἰκανότητες, ἀλλὰ ψυχικὲς δυνάμεις. Δι' αὐτὸ ὁ Μάξιμος ὑπογραμμίζει στὸν (λόγον) περισσότερο τὴν πλευρὰ τῆς ἀγάπης παρὰ τῆς γνώσεως. Καὶ τέτοια ἀγάπη ἐκδηλώνεται σὰν ἔφεση, σὰν στάση καὶ στρόφῃ πρὸς τὸν ἄλλο, τὸν πλησίον. Παράγεται μιὰ ἔκστασις, κατηγορία πιά ὄντολογικὴ, ὑπὸ τὴν ἔννοια τῆς ἐξόδου ἀπὸ τὸν κλειστὸ ἑαυτό μας πρὸς συνάντηση τοῦ ἄλλου, σὰν μετάθεση ὅλης τῆς προσοχῆς μας πρὸς τὸν ἄλλο. Παιῶ ἐπομένως νὰ σκέφτομαι τίς δικές μου ἰδέες, τὸν ἑαυτό μου μόνο. Συνδέομαι μὲ τὸν ἄλλο, καὶ ταυτίζω τὰ συμφέροντά μου μὲ ἐκεῖνα τοῦ πλησίον. Σκέφτομαι μήπως μιὰ πράξη μου καταστρεπτικὸ ἀντίκτυπο θὰ ἔχει στὸν ἄλλο καὶ τὸν ζημιώσῃ. Σὲ κάθε ἐνεργείᾳ μου ρυθμίζω τὴν πορεία μου ἀνάλογα τῶν ἐπιπτώσεων ποὺ θὰ μporέσῃ νὰ ἔχῃ στὸν πλησίον μου. Ἀπὸ τῆς ἐνσάρκωσης τοῦ Χριστοῦ, ὁ ἄλλος ἔχει ἀπεριόριστῃ καὶ ἀνεκτίμητῃ ἀξία, γιατί γίνεται ὅπως λέει ὁ Μακάριος ὁ Αἰγύπτιος «ἓνας ἄλλος Θεός».

Μεταβαλλόμεθα πιά ὅχι σ' ἓνα ὠκεανὸ ὑπάρξεων συσσωρευμένων, ἢ σὲ μιὰ μάζα, collectivite ἀτόμων, ὅπου ὁ καθένας χάνει τὴν προσωπικότητά του μεταβαλλόμενος σ' ἓνα ρομπὸτ ἐτεροκίνητο, ἄβουλο, ἀλλὰ μᾶλλον σὲ μιὰ κοινωνία ὅπου ὁ καθένας εἶναι ἴσος, ἀλλὰ διάφορος, ἀλληλέγγυος, συνυπεύθυνος.

Ἡ ἀλλαγὴ αὐτὴ δὲν ἐγίνε ὡς διὰ μαγείας, ἀμέσως. Εἶναι προῖον ἀγῶνων, ἰδρώτων, ἀντιδράσεων, δισταγμῶν. Κατοικοῦμεθα ὅλοι μας ἀπὸ δύο κόσμους, τὴν σάρκα καὶ τὸ πνεῦμα. Ἄς θυμηθοῦμε τίς δύο φύ-

σεις του Χριστού κατά την ένανθρώπησή του. Δεν απορρόφησε ή μιá φύση την άλλη. Ο Άρειος και ο Άπολλινάριος δέν κατώρθωσαν νά συλλάβουν την «σύγκραση»: Θεός και άνθρωπος. όποτε έπέρχεται κοινωνία τών ιδιωμάτων. Γρηγόριος ό Ναζιανζηνός αναγνωρίζει δύο διαφορετικά στοιχεία στην φύση του λόγου του Θεού «ἀλλο μὲν καὶ ἄλλο», και όχι δύο διαφορετικά υποκείμενα «οὐκ ἄλλος δὲ καὶ ἄλλος» (Έπιστ. 101, PG 37, 180β). Όπως ό Χριστός δέν απορροφήθηκε από την ανθρώπινη φύση, αλλά ή θεότητα έξουδετέρωσε τις ένοχλήσεις, πειρασμούς και έρεθίσματα τής ανθρώπινης φύσης του, έτσι πρέπει και κάθε πιστός νά πράξει. Η χάρη του Θεού, τó θεϊό αυτό στοιχείο, θά πρέπει νά έπιβληθῆ τής φιλαυτίας, του έγωισμοῦ, του άτομικοῦ συμφέροντος. Στην φύση του Χριστοῦ «γέγονεν εἷς, του κρείττονος ένικήσαντος», ώστε ό καθένας μας νά γίνῃ Θεός, όσον εκείνος έγινε άνθρωπος» (Λόγος 29, 19. PG 36, 100α). Όλη αυτή ή θεολογία τής υποστατικής ένώσεως τών δύο φύσεων δέν είναι καρπός νοητικῆς μελέτης, αλλά βαθειᾶς πνευματικῆς έμπειρίας.

* * *

Η δημιουργία τής κοινωνίας αὐτῆς με την ποιικιλία και διαφορότητα τών μελῶν της, όπου ό καθένας έχει την προσωπικότητά του, είναι ένα παράδοξο φαινόμενο τόσο για την φιλοσοφία του Άριστοτέλη, με τις γνωστές στεγνές έννοιες τής οῦσίας και αντικειμενοποίησης, όσο και στην σύγχρονη Δυτική σκέψη, με την γνωστή διχοτόμηση μεταξύ υποκειμένου και αντικειμένου. Η διχοτόμηση αὐτή ακολουθῆσε διάφορα στάδια υπερβολῶν με τις αξιωματικές θέσεις του Καρτέσιου, Κάντιου, κ.ά. όπως ή τέλεια αποξένωση ὕλης και πνεύματος, σώματος και νοῦ. Άλλά μιá τέτοια αλλοίωση επιστρέφει στις αρχαίες δοξασίες τών Έλλήνων φιλοσόφων και σχετίζεται με τις αρχές τών Γνωστικῶν.

Η προσπάθεια ακριβῶς τών Πατέρων ἦταν νά προλάβουν τέτοιες δλέθριες διαιρέσεις και παραχαράξεις και νά διατηρήσουν άκέραιη την όντολογική αξία του προσώπου. Ν' αποφευχθῆ κάθε τεμαχισμός και άτομικοποίηση τής ανθρώπινης φύσης και οῦσίας. Η σημερινή κρίση του ανθρώπου είναι ακριβῶς κρίση του υποκειμένου που κινδυνεύει ν' απομονωθῆ, νά ξεχασθῆ στόν φανταστικό έγωστροφικό του κόσμο και νά λησμονηθῆ στην λατρεία τών δικῶν του όνειρων και σχεδίων, χωρίς την παραμικρή αναφορά στόν Δημιουργό και στην οίκογένειά του, την Έκκλησία. Γιατί ή Έκκλησία αὐτή δέν είναι μόνο ένα συνονθύλευμα ατόμων, μιá κοινωνιολογική παράταξη, ένας οργανισμός όμοιδατων, άλλ' ένας κόσμος ανθρώπων όπου ό καθένας μαθαίνει νά ζῆ τις διαστάσεις του είναι του. Εκεί συναντᾶ και βρίσκει τόν πραγματικό έαυτό του, συγχρόνως δέ και τόν άλλο, όχι σαν αντικείμενο πρὸς εκμετάλλευση, αλλά σαν υποκείμενο, συναντᾶ δέ και τόν Θεό. Σ' αὐτό τó κλίμα ζῆ πιά ό πιστός, και ή ύπαρξή του έξαρτᾶται και προσανατολίζεται σέ σχέση με τις τρεῖς αὐτές διαστάσεις και πραγματικότητες.

Άπό αὐτήν την άποψη ό Όριγένης συνδύασε την όρθή κρίση και όρθή σκέψη με την αγιότητα, όταν διετύπωνε την περιφημη φράση: «μόνος ό άγιος λογικός» (Εἰς Ἰω. 2,16. PG 14,144α). Άκριβῶς γιατί μετέχει του λογικοῦ του Θεοῦ Λόγου, διότι ό ένάρετος και άγιος σκέπτεται, διαχωρίζει τó όρθό από τó έσφαλμένο, διακρίνει τó φαινομενικό από τó πραγματικό, τó εφήμερο από τó αἰώνιο, τó άληθινά λογικό από τó παράλογο, δηλαδή κάθε τι που είναι κίβδηλο, νόθο, παραχαραγμένο και ήλλουωμένο. Έξηγεῖται επομένως, ή εύαισθησία τών πιστῶν σέ κάθε άπόπειρα διαστρεβλώσεως τής άληθείας και παρερμηνείας τής πίστεως Άπό την μεταποστολική περίοδο μέχρι σήμερα, πόσοι νέοι αίρεσιάρχες και σχισματικοί δέν προστέθηκαν; Άλλά τó χειρότερο είναι, ότι δέν μᾶς κάνουν πλέον έντύπωση. Τό δρᾶμα αὐτό πρέπει νά τó κάνουμε δικό μας δρᾶμα, νά τó οικειοποιηθούμε, νά τó νοιώσουμε βαθειά, νά τó συνειδητοποιήσουμε.

* * *

Ό,τι συμβαίνει με την διαίρεση του Χριστιανικοῦ κόσμου συμβαίνει και με τή διαίρεση του ανθρώπινου γένους, με τους ανταγωνισμούς, τους πολέμους και τις ένθικές αντίζηλιες. Έχουμε συνηθίσει τó δημιουργηθέν αρχικά «έξ ένός γένους ανθρώπων» σώμα, αλλά μετά την πτώση κατατεμαχισμένο εἰς άλληλομαχόμενα έθνη, ιδέες, γλώσσες, έθιμα, κουλτούρες, νά τó βλέπουμε όχι πιά όπως ἦταν και όπως έπρεπε νά είναι. Έχουμε τόσο πολὺ σκληρυνθῆ και άπομάθει, ώστε νά μη μᾶς κάνῃ πιά έντύπωση τó δρᾶμα αὐτό από την αρχή τής ιστορίας, με τόσους πολέμους, αίματοχυσίες, αντίζηλιες ένθικές, καταπατήσεις άδικες. Άντι νά αναφερόμαστε στην αρχέγονη εκείνη μακαρία κατάσταση πρὸ τής πτώσεως, και αντί νά εργαζόμαστε από κοινού για την αποκατάσταση και έπιστροφή όλων μας, άφοῦ εἴμαστε παιδιά του ένός Θεοῦ, και άποτελοῦμε μιá πανανθρώπινη οίκογένεια, άνεξαρτήτως διαφορῶν δέρματος, φυλῆς, γλώσσας και πολιτισμοῦ, περιοριζόμαστε με άπάθεια νά διαπιστώνουμε τó ότι εἴμαστε σήμερα διηρημένοι και τέκνα πτώσεως!

Και αὐτό τó θεωροῦμε φυσική κατάσταση, άμετάβλητη και πάγια, ώσαν τά γεγονότα νά είναι άνώτερα από τόν άνθρωπο. Όπως, δηλαδή, μετά την πτώση ό άνθρωπος θεληματικά και με έπίγνωση τών συνεπειῶν τών πράξεών του, έκαμε μιá ιστορία γεμάτη από σκοτωμούς και μῖσος, έξ Ἰσου, ό ἴδιος, αλλά άνανεωμένος άνθρωπος έχει τις δυνατότητες νά ξαναφτιάξει μιá άλλη ιστορία γραμμένη με αγάπη, συναδέλφωση και εἰρηνική συνύπαρξη. Η σημερινή γενεά μας καλεῖται νά γράψῃ μιá νέα ιστορία αγάπης, καταλλαγῆς και συμφιλώσεως.

Όρθώτατα, συνεπῶς, τά τελευταία χρόνια, ώρισμένοι θεολόγοι υπογραμμίζουν, ότι ή επανένωση τών Έκκλησιῶν πρέπει νά συμβαδίζει και νά έχει άμεσο αντίκτυπο σέ παγκόσμια κλίμακα, στην εἰρήνη και την ένωση τής ανθρωπότητας. Και τά δύο είναι άλλη-

**ΣΥΝΤΟΜΟΣ ΕΚΘΕΣΙΣ ΠΕΡΙ ΤΩΝ ΕΡΓΑΣΙΩΝ ΤΗΣ ΕΙΣ ΛΕΝΙΝΓΚΡΑΝΤ
ΣΥΝΕΛΘΟΥΣΗΣ ΤΡΙΤΗΣ ΘΕΟΛΟΓΙΚΗΣ ΣΥΝΔΙΑΣΚΕΨΕΩΣ
ΕΠΙ ΤΗ ΕΥΚΑΙΡΙΑ, ΤΗΣ ΧΙΛΙΕΤΗΡΙΔΟΣ ΤΗΣ ΒΑΠΤΙΣΕΩΣ ΤΩΝ ΡΩΣΣΩΝ**

Ἡ εἰς Λένινγκραντ πραγματοποιηθεῖσα Θεολογική Συνδιάσκεψις ὑπῆρξεν ἡ τελευταία εἰς τὴν σειρὰν τῶν Θεολογικῶν Συνεδρίων, τὰ ὅποια ἔλαβον χώραν εἰς Ρωσίαν, ἐντὸς τοῦ πλαισίου τῶν ἐορτασμῶν ἐπὶ τῇ Χιλιετηρίδι τῆς βαπτίσεως τῶν Ρώσων. Ἡ πρώτη Θεολογική Συνδιάσκεψις ἐγένετο εἰς τὸ Κίεβον, τὸ θέρος τοῦ 1985, ἡ δευτέρα εἰς τὴν Μόσχαν, τὴν ἄνοιξιν τοῦ 1987 καὶ ἡ περὶ τῆς ὁ λόγος τρίτη καὶ τελευταία εἰς τὸ Λένινγκραντ, ἀπὸ 31ης Ἰανουαρίου μέχρι τῆς 5ης Φεβρουαρίου ἐ. ἔτους. Τὸ θέμα τὸ ὅποιον ἀψηχόλησεν τοὺς 150 περίπου συνέδρους ἦτο «Ρωσικὴ Ὁρθόδοξος Λειτουργικὴ Ζωὴ καὶ Τέχνη».

Εἰς τὴν Θεολογικὴν ταύτην Συνδιάσκεψιν ἔλαβον μέρος ἐκπρόσωποι τῶν Πατριαρχείων: Κωνσταντινουπόλεως, Ἀλεξανδρείας, Ἀντιοχείας, Ρωσίας, Ρουμανίας, Σερβίας καὶ Βουλγαρίας, ὅπως ἐπίσης καὶ τῶν Ἐκκλησιῶν: Κύπρου, Ἑλλάδος καὶ Πολωνίας, τῶν Ἀυτονόμων Ἐκκλησιῶν: Γεωργίας, Τσεχοσλοβακίας καὶ Φινλανδίας. Μετέσχον ἐπίσης ἐκπρόσωποι ἐκ τῆς οὕτω καλουμένης Ἀυτοκεφάλου Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας τῆς Ἀμερικῆς καὶ ἐκ τῆς οὕτω καλουμένης Ἀυτονόμου Ἐκκλησίας τῆς Ἰαπωνίας, ὅπως ἐπίσης καὶ Ρῶσοι Παλαιόπιστοι. Ἐκτὸς τῶν Ὁρθοδόξων ἐκπροσώπων συμμετέσχον καὶ ἐκπρόσωποι τῶν κάτωθι ἑτεροδόξων Ἐκκλησιῶν: Τῆς Ρωμαιοκαθολικῆς, τῆς Ἀρμενικῆς, τῆς Ἀνατολικῆς Συριακῆς, τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἀγγλίας, τῆς Ἐπισκοπικῆς Ἐκκλησίας τῶν ΗΠΑ, τῆς Εὐαγγελικῆς Ἐκκλησίας τῆς Ὀμοσπονδιακῆς Γερμανίας, τῆς Εὐαγγελικῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἀνατολικῆς Γερμανίας, τῆς Λουθηρανικῆς Ἐκκλησίας τῆς Φινλανδίας, τῆς Εὐαγγελικῆς Ἐκκλησίας τῆς Τσεχοσλοβακίας, τῆς Ἐκκλησίας τῶν Βαπτιστῶν ἐκ τῶν ΗΠΑ, κ.ἄ.

Ἐκτὸς ὅμως τῶν ἐκπροσώπων τῶν ἀνωτέρω Ἐκκλησιῶν εἰς τὸ Συνέδριον τοῦ Λένινγκραντ ἔλαβον μέρος καὶ ἐκπρόσωποι Θεολογικῶν Σχολῶν, Ὁρθο-

* Ἡ ἔκθεσις ὑπεβλήθη εἰς τὴν Ἱερὰν Σύνοδον καὶ ἐνεκρίθη ὑπ' αὐτῆς ἡ ἐν τῷ περιοδικῷ «Ἐκκλησία» δημοσίευσις.

λένδετα, καὶ τὸ ἓνα σκέλος ἐπηρεάζει τὸ ἄλλο σκέλος. Ὁ γνήσιος πιστός, ἐνῶ θὰ ἐνδιαφέρεται γιὰ τὴν ἑνωσὴ τῶν χριστιανῶν, δὲν θὰ ἀδιαφορεῖ γιὰ τὸ σύνολο τῆς ἀνθρωπότητος. Γιατὶ ὁ κόσμος κινδυνεύει ἀπὸ τὸν ἴδιον τὸν ἄνθρωπον. Ὁ ἔχθρος εἶναι ἐσωτερικός. Ὁλη αὐτὴ ἡ βία, ἡ ἐγκληματικότητα, ἡ ἐκμετάλλευσις, οἱ φυλετικὲς διακρίσεις, οἱ κίνδυνοι ἀπὸ τὰ πυρηνικὰ ὄπλα καὶ τὸν παράλογον ἀνταγωνισμό τῶν ἐξοπλισμῶν

δόξων καὶ μὴ, ὡς ἐπίσης καὶ εἰδικοί ἐπιστήμονες ἐκ διαφόρων ἐρευνητικῶν κέντρων καὶ Ἰνστιτούτων. Σημειοῦμεν ἐκ τῶν Ὁρθοδόξων, τὰς Θεολογικὰς Σχολὰς Μόσχας, Λένινγκραντ, Βελιγραδίου, Βουκουρεστίου, Σιμπιού, Σόφιας, τὸ Θεολογικὸν Σεμινάριον τοῦ Ἁγίου Βλαδิมῆρου τῆς Ν. Ὑόρκης, τὸ Θεολογικὸν Ἰνστιτούτον τοῦ Ἁγίου Σεργίου τῶν Παρισίων, τὰς Θεολογικὰς Ἀκαδημίας: τοῦ Ἁγίου Κλήμεντος Ὁχρίδος καὶ Βαρσοβίας καὶ τὸ Θεολογικὸν Σεμινάριον τῆς Ὀδησοῦ. Ἐκ τῶν ἑτεροδόξων ἀναφέρομεν, τὸ Ἰνστιτούτον Ἀνατολικῶν Σπουδῶν τῆς Ρώμης, τὰ Ἰνστιτούτα Ἀνατολικῶν σπουδῶν τοῦ Würzburg καὶ τοῦ Regensburg, τὴν Βιβλιοθήκην τοῦ Κονγκρέσου, τὰ Πανεπιστήμια: Virginia καὶ Georgetown τῶν ΗΠΑ, Trier καὶ Erlangen τῆς Ὀμοσπονδιακῆς Γερμανίας, Martin Luther τῆς Ἀνατολικῆς Γερμανίας καὶ Bergamo τῆς Ἰταλίας, τὸ Κέντρον Σλαβονικῶν καὶ Βυζαντινῶν Σπουδῶν τῆς Βουλγαρίας, τὴν Ἀκαδημίαν Ἐπιστημῶν τῆς Ἀνατολικῆς Γερμανίας, τὸ Ἰνστιτούτον Σλαβονικῶν Σπουδῶν τῆς Βιέννης, τὴν Σερβικὴν Ἀκαδημίαν Ἐπιστημῶν καὶ Τεχνῶν, κ.ἄ.

Εἶναι ἐπίσης ἀξιοσημείωτον ὅτι εἰς τὴν Θεολογικὴν Συνδιάσκεψιν τοῦ Λένινγκραντ συμμετέσχον, ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον ὡς ὁμιληταί, καὶ ἐκπρόσωποι Σοβιετικῶν Ἀνωτάτων Ἐπιστημονικῶν Ἰδρυμάτων, ὡς τῆς Σοβιετικῆς Ἀκαδημίας τῶν Ἐπιστημῶν, τοῦ Πανεπιστημίου τῆς Μόσχας, τοῦ Σοβιετικοῦ Ἰνστιτούτου Ἰστορίας, τῶν Μουσικῶν Ἀκαδημιῶν Μόσχας καὶ Λένινγκραντ, τοῦ Σοβιετικοῦ Ἰνστιτούτου Ψυχολογίας, τοῦ Σοβιετικοῦ Ἰνστιτούτου Ἀρχαιολογίας καὶ Τέχνης, τοῦ Σοβιετικοῦ Ἰνστιτούτου Φυσικῆς Ἰστορίας καὶ Τεχνολογίας, τοῦ Σοβιετικοῦ Ἰνστιτούτου Σλαβονικῶν καὶ Βαλκανικῶν Μελετῶν, ὡς ἐπίσης καὶ ἀπεσταλμένοι τῶν μεγαλύτερων Μουσείων τῆς Σοβιετικῆς Ἐνώσεως.

Τὰς ἐργασίας τοῦ Συνεδρίου παρηκολούθησεν ὡς ἐπίτιμος φιλοξενούμενος ὁ κ. Maurice Glélé προσωπικὸς ἀπεσταλμένος τοῦ Γενικοῦ Διευθυντοῦ τῆς UNESCO.

Αἱ ἐργασίαι τοῦ Συνεδρίου ἤρχισαν τὴν πρωΐαν

μὲ τὰ πιὸ φορικτὰ ὄπλα, ἀπ' ὅσα σκέφθημε ποτὲ ὁ ἄνθρωπος, εἶναι ἀπότοκα τῆς παραστρατημένης φύσεως τοῦ ἀνθρώπου, ὁ ὁποῖος κινεῖται μᾶλλον ἀπὸ τὸ μῖσος καὶ τὴν ἔχθρα παρά ἀπὸ τὴν ἀγάπην πρὸς τὸν Θεὸν καὶ πρὸς τὸν πλησίον.

(Συνεχίζεται)

† Ὁ Σηλυβρίας ΑΙΜΙΛΙΑΝΟΣ (ΤΙΜΙΑΔΗΣ)

τῆς Κυριακῆς τῆς 31ης Ἰανουαρίου εἰς τὸν Καθεδρικὸν Ναὸν τῆς Ἁγίας Τριάδος τοῦ Λένινγκραντ μετ' Ἀρχιερατικὸν συλλείτουργον, προεξάρχοντος τοῦ Μητροπολίτου Λένινγκραντ κ. Ἀλεξίου καὶ μετ' συμμετοχὴν κληρικῶν συνέδρων ἐκ διαφόρων Ὁρθοδόξων Ἐκκλησιῶν.

Τὸ ἀπόγευμα τῆς ἰδίας ἡμέρας μετὰ σύντομον Παράκλησιν εἰς τὸν Ναὸν τοῦ Ἁγίου Ἀποστόλου καὶ Εὐαγγελιστοῦ Ἰωάννου τῆς Θεολογικῆς Ἀκαδημίας τοῦ Λένινγκραντ ἐγένετο ἡ ἐναρκτήριος ἐπίσημος Συνεδρία εἰς τὴν αἴθουσαν τελετῶν τῆς Θεολογικῆς Ἀκαδημίας. Εἰς τὴν πρώτην ταύτην Συνεδρίαν τῆς Ὁλομελείας τὸν εἰσαγωγικὸν λόγον ἐξεφώνησεν ὁ Μητροπολίτης Λένινγκραντ κ. Ἀλέξιος, ὁ ὁποῖος καὶ προήδρευσε τῶν ἐργασιῶν τῆς Συνδιασκέψεως. Ἐν συνεχείᾳ ἀνεγνώσθη ὑπὸ τοῦ Ἐπισκόπου Κασίρα κ. Θεοφάνους τὸ Μήνυμα τῆς Αὐτοῦ Μακαριότητος τοῦ Πατριάρχου Μόσχας κ. Ποιμένος, ὁ ὁποῖος ἐτόνισε τόσον τὴν ἐκκλησιαστικὴν σημασίαν τοῦ Συνεδρίου, ὅσον καὶ τὴν σημασίαν αὐτοῦ ἀπὸ πλευρᾶς προωθήσεως τῶν θεολογικῶν, λειτουργικῶν, ιστορικοκανονικῶν καὶ ἀγιολογικῶν σπουδῶν. ἤκολούθησαν οἱ χαιρετισμοί, τοῦ προσωπικοῦ ἀπεσταλμένου τοῦ Γενικοῦ Διευθυντοῦ τῆς UNESCO καὶ τοῦ Μητροπολίτου Μίνσκ καὶ Λευκορωσίας κ. Φιλαρέτου, Προέδρου τοῦ Τμήματος Ἐξωτερικῶν Ἐκκλησιαστικῶν Σχέσεων τοῦ Πατριαρχείου Μόσχας.

Εἰς τὴν ἐναρκτήριον ταύτην Συνεδρίαν ἐτιμήθησαν δύο θεολογικαὶ προσωπικότητες, ὁ Νικόλαος Οὐσπένσκυ, Καθηγητῆς τῆς Ἐκκλησιαστικῆς Ἱστορίας εἰς τὴν Θεολογικὴν Ἀκαδημίαν τοῦ Λένινγκραντ καὶ ὁ Λεωνίδας Οὐσπένσκυ, γνωστὸς θεολόγος καὶ ἀγιογράφος, ὁ ὁποῖος ἀφιέρωσε τὴν ζωὴν του εἰς τὴν μελέτην τῆς θεολογίας τῶν εἰκόνων καὶ τὴν προβολὴν τῆς Ὁρθοδόξου εἰκονογραφίας εἰς τὴν Δύσιν. Ἀμφότεροι ἐκοιμήθησαν τὸ παρελθὸν ἔτος.

Ὁμιλητῆς εἰς τὴν πρώτην ταύτην Συνεδρίαν τῆς Ὁλομελείας ἦταν ὁ γράφων, ὁ ὁποῖος καὶ ἀνέπτυξε τὸ θέμα «Ἡ Πατερικὴ θεμελίωσις τῆς Θεολογίας τοῦ Λεωνίδου Οὐσπένσκυ». Εἰς τὴν ὁμιλίαν ταύτην κατεβλήθη κυρίως προσπάθεια νὰ ἐπισημανθοῦν αἱ πατερικαὶ καταβολαὶ τῆς Θεολογίας τοῦ Λ. Οὐσπένσκυ καὶ νὰ τονισθῇ τὸ γεγονός ὅτι ἡ Θεολογία αὕτη εὗρεν ἀναπαύσειν εἰς τὴν Δύσιν ἐπειδὴ ἀκριβῶς ἐκινεῖτο εἰς τὴν γραμμὴν τὴν ὁποίαν ἐχάραξαν μεγάλοι Πατέρες τῆς Ἐκκλησίας, ὡς ὁ Ἰωάννης ὁ Δαμασκηνός, ὁ Γερμανὸς καὶ ὁ Νικηφόρος Κωνσταντινουπόλεως, ὁ Θεόδωρος Στουδίτης καὶ βεβαίως οἱ θεοφόροι Πατέρες τῆς Ζ' Οἰκουμενικῆς Συνόδου. Εἰς τὴν πρώτην ταύτην ἐναρκτήριον καὶ πανηγυρικὴν Συνεδρίαν δὲν ἐγένετο ἕτερα ὁμιλία, ἐδόθη ὅμως μετ' αὐτὴν ἡ εὐκαιρία διὰ κατ' ἰδίαν συνομιλίας καὶ ἐπαφᾶς τῶν συνέδρων.

Ἀπὸ τῆς ἐπομένης, ἦτοι τῆς 1ης Φεβρουαρίου, τὸ Συνεδρίον ἠκολούθησεν ἐντατικὸν ρυθμὸν, δεδομένου ὅτι οἱ εἰσηγηταὶ ἦσαν πλέον τῶν ἑκατὸν δέκα. Θὰ πρέπει νὰ σημειωθῇ ἐνταῦθα ὅτι καθ' ὅλας τὰς ἡμέρας ἐργασίας ἐτελεῖτο τὴν πρωίαν Θ. Λειτουργία

εἰς τὸ Παρεκκλήσιον τῆς Θεολογικῆς Ἀκαδημίας τοῦ Λένινγκραντ, ἐν συνεχείᾳ δὲ οἱ συνέδριοι εἶχον νὰ ἐπιλέξουν μίαν ἐκ τῶν τριῶν ὁμάδων ἐργασίας ἀναλόγως τῶν ἐνδιαφερόντων των. Ἡ πρώτη ὁμάς ἐργασίας εἶχεν ὡς ἀντικείμενον μελέτης τὸ θέμα «Λειτουργικὴ Ζωή», προήδρευεν δὲ εἰς αὐτὴν ὁ ρωμαιοκαθολικὸς ἱερομόναχος Michael Arranz, εἰδικὸς εἰς θέματα Λειτουργικῆς. Ἡ δευτέρα ὁμάς, προεδρευομένη ὑπὸ τοῦ πρωτοπρεσβυτέρου π. Ἰωάννου Μέγιεντορφ, ἐξήτασε τὸ θέμα: «Ἡ ἐκκλησιαστικὴ ἀρχιτεκτονικὴ, ἡ εἰκονογραφία καὶ ἡ μουσικὴ». Τέλος ἡ τρίτη ὁμάς ἠσχολήθη μετὰ τὸ θέμα «Ἱστορία καὶ γραπτὸς λόγος». Πρόεδρος εἰς τὴν τελευταίαν ταύτην ὁμάδα ἐργασίας ἦτο ἡ σλαβολόγος καὶ πατρολόγος Fairy von Lilienfeld.

Εἰς τὰς τρεῖς ταύτας ὁμάδας ἐργασίας ἐξητάσθησαν ποικίλα θέματα, τὰ ὁποῖα θὰ ἠδυνάμεθα νὰ εἰπωμεν ὅτι ἐντάσσονται εἰς τὰ ἀκόλουθα κεφάλαια: 1) Λειτουργικὴ Ζωὴ τῆς Ρωσικῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας. Παράδοσις καὶ σύγχρονος πραγματικότης. 2) Ρωσικαὶ Λειτουργικαὶ Σχολαὶ καὶ κατευθύνσεις τῶν λειτουργικῶν σπουδῶν σήμερον. 3) Ρωσικὰ Ὁρθόδοξα λειτουργικὰ βιβλία: πηγαὶ καὶ ἱστορικὴ ἀνέλιξις. 4) Ἡ ἀνακήρυξις ἀγίων εἰς τὴν Ρωσικὴν Ὁρθόδοξον Ἐκκλησίαν: Ἡ ἀνάπτυξις τοῦ Ρωσικοῦ ἑορτολογίου. Ρωσικὴ Ἀγιογραφία καὶ Ὑμνογραφία. 5) Μνημεῖα τοῦ Κανονικοῦ Δικαίου εἰς τὴν Ρωσικὴν Ὁρθόδοξον Ἐκκλησίαν: Πηγαι καὶ ἱστορικὴ σημασία. 6) Τὸ κήρυγμα εἰς τὴν Ρωσικὴν Ὁρθόδοξον Ἐκκλησίαν καὶ ἡ ἱστορικὴ του πορεία. 7) Ρωσικὴ ἐκκλησιαστικὴ μουσικὴ: Καθιέρωσις καὶ ἀνάπτυξις τῆς. 8) Ἐπισκόπησις καὶ σύγχρονα προβλήματα τῆς ρωσικῆς εἰκονογραφίας. 9) Ἡ ἐκκλησιαστικὴ ἀρχιτεκτονικὴ τῆς Ρωσικῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας: ἱστορικὰ καὶ θεωρητικὰ πλευρὰ. 10) Προσκυνηματα καὶ ἱερά τῆς Ρωσικῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας. 11) Ρῶσοι προσκυνηταὶ καὶ ἐπιστημονικαὶ ἀποστολαὶ εἰς τοὺς Ἁγίους Τόπους καὶ εἰς τὴν Ὁρθόδοξον Ἀνατολήν. 12) Ὁ χιλιετής Ρωσικὸς χριστιανικὸς πολιτισμὸς: Ἱστορικὴ θεώρησις.

Ἡ ἐπιτυχία τοῦ Συνεδρίου ἐγκριταὶ εἰς τὸ ὅτι, παρὰ τὴν εὐρύτητα καὶ τὴν ποικιλίαν τῶν θεμάτων, παρὰ τὸ πλῆθος τῶν εἰσηγήσεων καὶ τὸ ἐξειδικευμένον πολλῶν ἐξ αὐτῶν, ἡ ἐν γένει προσέγγισις τῶν θεμάτων εἶχε μίαν θεολογικὴν βάσιν καὶ προοπτικὴν. Δὲν ἐπρόκειτο ἀπλῶς περὶ μιᾶς ἀντικειμενικῆς μόνον μελέτης ἱστορικῶν γεγονότων, ἀλλὰ συνεχῶς κατεβάλλετο προσπάθεια νὰ φωτισθῇ τὸ παρὸν τῆς Ἐκκλησίας ἀπὸ τὴν ἱστορικὴν ἐμπειρίαν. Ἐτονίσθη ὑπὸ πολλῶν ὁμιλητῶν, κατὰ τὸν α' ἢ τὸν β' τρόπον, ὅτι ἡ λατρευτικὴ παράδοσις, βιουμένη εἰς ἐκάστην ἱστορικὴν στιγμὴν τῆς ζωῆς τῆς Ἐκκλησίας, συνιστᾷ τὸ θεμέλιον τόσον τῆς προσωπικῆς χριστιανικῆς ζωῆς ὅσον καὶ τοῦ ἐν γένει βίου τῆς Ἐκκλησίας. Ἡ μελέτη κατὰ συνέπειαν τῶν ἱστορικῶν προβλημάτων καὶ τῆς καθ' ὅλου ἱστορίας τῆς λατρείας δὲν ἀποτελεῖ ἱστορικὴν περιέργειαν, ἀλλὰ ἐντάσσεται εἰς τὸ εὐρύτερον ποιμαντικὸν ἐνδιαφέρον τῆς Ἐκκλησίας.

Εἰς τὴν συνάφειαν ταύτην συνεζητήθησαν εἰδικώτερα προβλήματα, τὰ ὁποῖα ἀντιμετωπίζει ἡ Ρωσικὴ Ὀρθόδοξος Ἐκκλησία καὶ μάλιστα τὸ πρόβλημα τῆς γλώσσης. Ὅπως εἶναι γνωστὸν ἡ χρησιμοποιομένη εἰς τὴν λατρείαν σλαβονικὴ γλῶσσα δὲν εἶναι ἐν πολλοῖς κατανοητὴ ἀπὸ τὰ εὐρύτερα λαϊκὰ στρώματα. Διὰ τὸ πρόβλημα τοῦτο διετυπώθησαν πολλαὶ γνώμαι, ὅλοι δὲ συνεφώνησαν ὅτι ἡ μετάφρασις δὲν εἶναι ἀσφαλῶς ἢ καλλιτέρα λύσις. Εὐμενῶς δεκτὴ ἐγένετο, κυρίως ἀπὸ ρώσσους συνέδρους, ἡ διατυπωθεῖσα ἀποφασιστικῶς τῆς καθήχσεως μετὰ τῆς παραδοσιακῆς σλαβονικῆς λειτουργικῆς γλώσσης. Διὰ τοῦ τρόπου τούτου οἱ πιστοὶ καὶ κυρίως οἱ νέοι θὰ ἔλθουν εἰς στενωτέραν ἐπαφὴν μὲ τὴν λατρευτικὴν κληρονομίαν. Ὁμοίως συνεζητήθη τὸ πρόβλημα τῆς μεταφράσεως τῆς Ἀγίας Γραφῆς εἰς τὴν σύγχρονον ρωσικὴν. Ὅπως εἶναι γνωστὸν εἰς τὰς λατρευτικὰς ἐκδηλώσεις χρησιμοποιοεῖται μέχρι σήμερον ἡ σλαβονικὴ μετάφρασις τῆς Ἀγίας Γραφῆς. Ἐν πάσῃ περιπτώσει τὸ πρόβλημα εἶναι ἰδιαζόντως δυσχερὲς καὶ δὲν ἦτο δυνατόν νὰ συζητηθῆ εἰς ὅλας τὰς λεπτομερίας εἰς τὰ στενὰ χρονικά ὅρια ἐνὸς Συνεδρίου, πολλῶ μᾶλλον νὰ προταθῆ λύσις. Διὰ τὴν ὀρθὴν προσέγγισιν τοῦ ζητήματος ἀπαιτοῦνται μακροχρόνιοι μελέται, συνεργασίαι πολλῶν εἰδικῶν, ἔρευνα τῆς βιβλικῆς χειρογράφου παραδόσεως καὶ ἐν συνεχείᾳ διακριβώσις εἰς ποῖαν ἔκτασιν ἡ μελέτη αὕτη τῆς χειρογράφου παραδόσεως δύναται νὰ βοηθήσῃ εἰς τὴν γλωσσικὴν κατανόησιν καὶ ἀνάλυσιν τοῦ σλαβονικοῦ κειμένου.

Ἐμελετήθη ἐπίσης ἐκτενῶς τὸ θέμα «Λειτουργία», εἰς τὴν ἱστορικο-πολιτιστικὴν βεβαίως συνάφειάν του. Ὑπεγραμμίσθη ἡ βιβλικὴ βᾶσις καὶ ἡ ἐκκλησιολογικὴ καὶ κοσμικὴ διάστασις τῆς θείας Λειτουργίας. Ὑπὸ πολλῶν ἐτονίσθη ὅτι ἡ Θ. Λειτουργία, εἰς τὴν καθόλου ἱστορίαν τῆς Ρωσικῆς Ἐκκλησίας, ἀπετέλεσε πηγὴν καὶ ζωτικῆς σημασίας παράγοντα, ὁ ὁποῖος προεκάλεσε ὄχι μόνον τὴν προώθησιν τῆς θεολογικῆς σκέψεως, ἀλλ' ὁ ὁποῖος παραλλήλως ἐδημιούργησε τὰς ἰδιαζούσας ἐκείνας προϋποθέσεις διὰ τὴν ἀνάδειξιν νέων πνευματικῶν καὶ πολιτιστικῶν τάσεων. Τὰ φαινόμενα ταῦτα ὑπῆρξαν προκλητικὰ εἰς τὴν ζωὴν τοῦ ρωσικοῦ λαοῦ. Τοῦτο φαίνεται κάλλιστα καὶ ἀπὸ μίαν ἀπλῆν μελέτην τῆς ρωσικῆς φιλολογίας.

Ἄλλα θέματα τὰ ὁποῖα ἐθίγησαν ἐν σχέσει πρὸς τὴν ζωὴν τῆς Ρωσικῆς Ἐκκλησίας καὶ τὴν Θ. Λειτουργίαν εἶναι: α) Ἡ θεολογικὴ καὶ συμβολικὴ σημασία τοῦ ἐκκλησιαστικοῦ ἑορτολογίου. Ἀφετηρικὴ ἐν προκειμένῳ θέσις ἦτο ὅτι ὁ ἐκκλησιαστικὸς χρόνος συνιστᾷ ἐν τῶν πλέον χαρακτηριστικῶν στοιχείων τῆς Ὀρθοδόξου λειτουργικῆς ζωῆς καὶ παραδόσεως. β) Τὸ πάντοτε ἐπικαιρὸν θέμα τῆς διατηρήσεως τῆς ζωτικῆς ταύτης παραδόσεως εἰς τὴν σημερινὴν πραγματικότητα. Αἱ ραγδαῖαι ἀλλαγαι εἰς τὸν κοινωνικὸν χῶρον τοποθετοῦν τὴν Ἐκκλησίαν ἔμπροσθεν τῶν εὐθυνῶν αὐτῆς διὰ τὴν διατήρησιν τῆς λειτουργικῆς κληρονομίας καὶ διὰ τὴν προβολὴν αὐτῆς μὲ τρόπον ὁ ὁποῖος θὰ εὐρίσκη ἀνταπόκρισιν

ἀπὸ ἀνθρώπους οἱ ὁποῖοι ζοῦν εἰς νέας κοινωνικὰς πραγματικότητας.

Ἰδιαιτέρον ἐνδιαφέρον ἐπέδειξαν πλεῖστοι ἐκ τῶν εἰσηγητῶν διὰ τὴν ρωσικὴν ἐκκλησιαστικὴν τέχνην, διὰ τὴν ἐκκλησιαστικὴν ἀρχιτεκτονικὴν, τὴν εἰκονογραφίαν καὶ τὴν χαλκογραφίαν. Εἰδικοί ἐπιστήμονες ἐπεχείρησαν ἀναλύσεις τῶν διαφόρων περιόδων τῆς ρωσικῆς ἐκκλησιαστικῆς τέχνης. Ὡς ἦτο φυσικὸν ἡ εἰκονογραφία εὐρίσκετο εἰς τὴν πρώτην γραμμὴν τοῦ ἐνδιαφέροντος. Ἐκτὸς τῆς ἱστορικῆς πλευρᾶς τοῦ θέματος ἐτονίσθη ἰκανῶς καὶ ἡ βαθύτερα θεολογικὴ σημασία τῶν εἰκόνων, ὡς ὁρατοῦ Εὐαγγελίου. Ἔγιναν ὑπὸ εἰδικῶν ἐνδιαφερόσων θεολογικῶν καὶ αἰσθητικῶν ἀναλύσεων διαφόρων εἰκόνων, διαφόρων ἐποχῶν καὶ βεβαίως τῆς γνωστῆς εἰκόνας τῆς Ἀγίας Τριάδος τοῦ Ρουμπλιώφ.

Ἡ ἱστορία τοῦ Κανονικοῦ Δικαίου εἰς τὴν ρωσικὴν παράδοσιν ὑπῆρξε ἐπίσης εἰς τὸ κέντρον τοῦ ἐνδιαφέροντος. Ἰδιαιτέρα ἐδόθη ἔμφασις εἰς τὴν ἱστορίαν καὶ τὴν πρακτικὴν τῶν κανόνων ἐκείνων οἱ ὁποῖοι ἀναφέρονται εἰς τὴν μοναστικὴν πολιτείαν. Θὰ πρέπει ἐνταῦθα νὰ ὑπογραμμίσωμεν ὅτι κατὰ τὰ τελευταῖα ἔτη ὑπάρχει εἰς Ρωσίαν ἠϋξήμενον ἐνδιαφέρον καὶ στrophὴ θὰ ἐλέγομεν πρὸς τὸν μοναχισμόν. Παλαιὰ Μοναστήρια, τὰ ὁποῖα ἐπὶ σειρὰν ἐτῶν ἦσαν κλειστά, ἐπιστρέφονται ἀπὸ τὸ κράτος εἰς τὴν Ἐκκλησίαν, ἡ ὁποία τὰ ἀποκαθιστᾷ καὶ τὰ ἀξιοποιεῖ. Κλασσικὸν παράδειγμα εἶναι ἡ γνωστὴ Ἱερά Μονὴ Ντανιήλοφ ἡ ὁποία ἔχει ἀποκατασταθῆ καὶ ἐπανδρωθῆ διὰ τὴν ἀποτελέσῃ ὄχι μόνον ζῶσαν μοναστικὴν κοινότητα, ἀλλὰ καὶ Πατριαρχικὸν Κέντρον. Προσφάτως ἐπεστράφη ἐπίσης εἰς τὴν Ἐκκλησίαν ἀπὸ τὸ Σοβιετικὸν κράτος ἡ γνωστὴ μοναστικὴ Πολιτεία τῆς Ὀπτινα, ἡ ὁποία εἶναι γνωστὴ ὡς τὸ Ἅγιον Ὅρος τῆς Ρωσσίας, ἐνῶ ὁ Μητροπολίτης Κιέβου καταβάλλει προσπάθειαι διὰ τὴν ἐπιστροφὴν τῆς Λαύρας τοῦ Κιέβου. Τὰ νέα ταῦτα φαινόμενα πλουτίζουν τὴν Ἐκκλησίαν τῆς Ρωσσίας, ἐὰν δὲ συνεκτιμηθοῦν καὶ μὲ τὸ ἐνδιαφέρον νέων ἀνθρώπων νὰ ἀκολουθήσουν τὴν μοναχικὴν ζωὴν, ἀντιλαμβάνεται κανεὶς ὅτι ὑπάρχουν σήμερον εἰς τὸ προσκήνιον τοῦ ρωσικοῦ ἐκκλησιαστικοῦ βίου ἀλλαγαι αἱ ὁποῖαι προκαθορίζουν καὶ σηματοδοτοῦν τὴν πορείαν τῆς Ρωσικῆς Ἐκκλησίας.

Εἰς τὴν Συνδιάσκεψιν τοῦ Λένινγκραντ ἀξιοσημειώτως ὑπῆρξε καὶ ἡ παρουσία τριῶν μελῶν τῆς Σοβιετικῆς Ἀκαδημίας τῶν Ἐπιστημῶν, οἱ ὁποῖοι ἱκανοποίησαν τοὺς συνέδρους μὲ τὰς ἐμπεριστατωμένας εἰσηγήσεις των. Εἰς τὸν γράφοντα ἰδιαιτέραν ἐντύπωσιν προὔξεν ἡ ὁμιλία τοῦ Ἀκαδημαϊκοῦ Sergei Averintsev, ἡ ὁποία, πέρα τοῦ φιλολογικοῦ της ἐνδιαφέροντος (ἀνεφέρετο εἰς τὴν σλαβονικὴν γλῶσσαν καὶ εἰς τὴν σχέσιν αὐτῆς πρὸς τὴν σύγχρονον ρωσικὴν), εἶχε πολλὰς θεολογικὰς αἰχμὰς καὶ προεκτάσεις. Ἦτο θὰ ἐλέγομεν μία διάλεξις μὲ πολὺ συμβολικὸν περιεχόμενον, τῆς ὁποίας ὁ ἀκροατὴς δὲν ἦτο παθητικὸς ἀποδέκτης, ἀλλὰ τρόπον τινὰ συμμετεῖχε καὶ τοῦ ἐδίδετο ἡ δυνατότης προβληματισμοῦ εἰς ποικίλα θέματα. Ἡ ὅλη ἐπεξεργασία τοῦ θέματος καὶ ἡ

ΠΝΕΥΜΑΤΙΚΗ ΛΥΣΗ ΓΑΜΩΝ ΜΕΤΑΞΥ ΟΡΘΟΔΟΞΩΝ (ΕΛΛΗΝΩΝ ΚΑΙ ΑΛΛΟΔΑΠΩΝ)

Προλογικὸν Σημείωμα

Μετὰ τὴν εἰσαγωγὴ τοῦ Πολιτικοῦ γάμου καὶ στὸ χῶρο τῆς Ὁρθόδοξης Ἑλλάδος καὶ τὶς ἐπακολουθήσασες τροποποιήσεις στὸ Οἰκογενειακὸ Δίκαιο δημιουργήθηκαν καὶ δημιουργοῦνται ὀρισμένα προβλήματα ὄχι μόνον μεταξὺ τῶν ἀρμοδίων παραγόντων τῆς Ἐκκλησίας καὶ τῆς Πολιτείας τῆς Ἑλλάδος¹, ἀλλὰ καὶ στὶς σχέσεις μεταξὺ τῆς Ἐκκλησίας (ἢ καὶ Πολιτείας) τῆς Ἑλλάδος καὶ ἄλλων Ὁρθόδοξων Ἐκκλησιῶν (ἢ καὶ Πολιτειῶν).

Ἐνα ἀπὸ αὐτὰ εἶναι καὶ τὸ πρόβλημα τῆς πνευματικῆς λύσεως γάμων μεταξὺ Ἑλλήνων καὶ Κυπρίων (ἢ μεταξὺ Κυπρίων), ἀφ' ἑνὸς μὲν ἀπὸ τὴν Ἑλλαδικὴ Ἐκκλησία (καὶ Πολιτεία) καὶ ἀφ' ἑτέρου ἀπὸ τὴν Κυπριακὴ Ἐκκλησία (ἢ καὶ Πολιτεία), ὅπως τὸ ἐκθέτει ὁ Ὑπουργὸς Ἐθνικῆς Παιδείας καὶ Θρησκευμάτων κ. Ἀντ. Τρίτσης στὴν ἀπὸ 11-11-1987 ἐπιστολὴ-ἔγγραφό του πρὸς τὸν Μακαριώτατο Ἀρχιεπίσκοπο Ἀθηνῶν καὶ πάσης Ἑλλάδος κ. κ. Σεραφεῖμ.

Τὸ ἐν λόγῳ ἔγγραφο ἔνεκα τῆς σπουδαιότητος τοῦ θέματος διεβιβάσθη στὴν ἀρμόδια Συνοδικὴ Ἐπιτροπὴ ἐπὶ τῶν Δογματικῶν καὶ Νομοκανονικῶν ζητημάτων, γιὰ νὰ ἐκφέρει - διατυπώσῃ ἐπὶ τοῦ προκειμένου τὴν ἀπόφασί της. Ἐν συνεχείᾳ ἡ Ἐπιτροπὴ ἀνέθεσε στὸν ὑπογραφόμενο νὰ συντάξῃ σχετικὴ κανονικὴ εἰσήγησι, γιὰ νὰ ἀποφανθεῖ τελικῶς ἐπὶ τοῦ ἀνακύψαντος προβλήματος. Ἡ ἐπιτροπὴ λαβοῦσα ὑπ' ὄψιν τὴ σχετικὴ εἰσήγησι κατέληξε στὴν ἀκολουθοῦσα ἀπόφασι, τὴν ὁποία ἀπέστειλε πρὸς τὴ Διαρκὴ Ἱερά Σύνοδο.

Ἔτσι, λοιπόν, κατωτέρω παραθέτουμε 1) Τὴν ἐπιστολὴ τοῦ Ὑπουργοῦ κ. Ἀντ. Τρίτση. 2) Τὴν εἰσήγησι τοῦ ὑπογραφομένου καὶ 3) Τὴν ἀπόφασι τῆς ἀρμοδίας Συνοδικῆς Ἐπιτροπῆς.

1. Πρβλ. Παν. Μπούμη, Θεώρησι καὶ Προβλήματα τοῦ πολιτικοῦ γάμου, Ἀθήνα 1985.

σκέψις τοῦ Averintsev εἶχον τὰ χαρακτηριστικὰ καὶ τὴν βαθύτητα τῶν μεγάλων ρώσεων στοχαστῶν.

Πέρα ὅμως τῆς ἐπιστημονικῆς δραστηριότητος οἱ σύνοδοι εἶχον τὴν εὐκαιρίαν νὰ ἔλθουν εἰς ἀμεσώτερον, τρόπον τινὰ, ἐπαφὴν μὲ τὴν ζωὴν τῆς Ρωσικῆς Ἐκκλησίας. Ἐπεσκέφθησαν πολλὰς ἐνορίας εἰς Λένινγκραντ καὶ ἐνημερώθησαν διὰ τὴν ζωὴν καὶ τὸ ἔργον των. Ἐπεσκέφθησαν ἐπίσης τὴν παλαιὰν πόλιν τοῦ Νόβγκοροντ, ὅπου ἐξεναγῆθησαν εἰς τὰ μουσεῖα καὶ εἰς τὰς παλαιὰς αὐτῆς Ἐκκλησίας, τοῦ 12ου αἰῶνος. Παρηκολούθησαν ἀκόμη ποικίλας ἐνημερωτικὰς, μουσικὰς καὶ ἄλλας ἐκδηλώσεις. Πάντα ταῦτα εἰς κλίμα Ὁρθόδοξου ἀδελφικῆς φιλοξενίας.

ΥΠΟΥΡΓΟΣ ΕΘΝΙΚΗΣ ΠΑΙΔΕΙΑΣ ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ

Ἀθήνα, 11 Νοεμβρίου 1987
Α.Π. Υ-852

Πρὸς τὸν Μακαριώτατο Ἀρχιεπίσκοπο Ἀθηνῶν
καὶ πάσης Ἑλλάδος κ. Σεραφεῖμ

Μακαριώτατε,

Ὡς γνωστόν, πολλοὶ Κύπριοι πολῖτες, ποὺ κατοικοῦν ἢ διαμένουν στὴν Ἑλλάδα ἐτέλεσαν γάμο (μὲ Κύπριο ἢ Ἑλληνα πολίτη) καὶ στὴν συνέχεια ἔλαβαν διαζύγιο ἀπὸ Ἑλληνικὸ Δικαστήριον καὶ πνευματικὴ λύσι τοῦ γάμου τους ἀπὸ τὸν ἐπιχώριον Μητροπολίτη τοῦ τόπου τῆς κατοικίας τους, σύμφωνα μὲ τοὺς νόμους τῆς Ἑλλάδος καὶ τὰ θέσμια τῆς Ὁρθόδοξης Ἐκκλησίας.

Παρὰ τὴν πνευματικὴ ὁμῶς λύσι ἀπὸ τὴν Ἐκκλησίαν τῆς Ἑλλάδος, ἢ γενικότερα ἀπὸ τὶς Ὁρθόδοξες Μητροπόλεις στὴν Ἑλλάδα, ἡ Κυπριακὴ Ἐκκλησία δὲν ἀναγνωρίζει ἀρκετὰ ἀπὸ τὰ διαζύγια αὐτὰ μὲ τὸ αἰτιολογικὸ ὅτι ὁ συγκεκριμένος κατὰ περίπτωσι λόγος διαζυγίου δὲν ἀναφέρεται στὰ οἰκεία ἄρθρα τοῦ Καταστατικοῦ τῆς Χάρτης.

Δεδομένου ὅτι ἡ κατάστασι αὐτὴ προκαλεῖ ὀξύτατο πρόβλημα σὲ μεγάλο ἀριθμὸν πολιτῶν τῆς Κυπριακῆς καὶ τῆς Ἑλληνικῆς Δημοκρατίας ἀφ' ἑνὸς καὶ ἀφ' ἑτέρου θίγει τὴν ἐνότητα μεταξὺ τῶν Ὁρθόδοξων Ἐκκλησιῶν τῆς Κύπρου καὶ τῆς Ἑλλάδος, παρακαλοῦμε νὰ ἐπιληφθεῖτε τοῦ σχετικοῦ ζητήματος γνωρίζοντας τὰ σχετικὰ καὶ στὸ Ὑπουργεῖο Ἐθνικῆς Παιδείας καὶ Θρησκευμάτων.

Μετ' εὐχῶν

ΑΝΤΩΝΗΣ ΤΡΙΤΣΗΣ

Ὑπουργὸς Ἐθνικῆς Παιδείας
καὶ Θρησκευμάτων

Εἰς γενικὰς γραμμάς, ἡ Τρίτη Θεολογικὴ Συνδιάσκεψις τοῦ Λένινγκραντ ὑπῆρξε μίαν ἀπολύτως ἐπιτυχῆ ἐκδήλωσι τῆς Ρωσικῆς Ἐκκλησίας ἐπὶ τῇ εὐκαιρίᾳ τοῦ ἑορτασμοῦ τῆς Χιλιετηρίδος τῆς βαπτίσεως τῶν Ρώσων. Τὸ πλῆθος τῶν εἰσηγήσεων δὲν ἐπαυξάνει ἀπλῶς τὴν Ρωσικὴν βιβλιογραφίαν, ἀλλ' εἶναι ἀφορμὴ διὰ περαιτέρω μελέτην καὶ πλουτισμὸν τῆς Ὁρθόδοξου θεολογίας.

Κ. Β. ΣΚΟΥΤΕΡΗΣ

Καθηγητῆς τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν

ΕΙΣΗΓΗΣΗ ΤΟΥ κ. ΠΑΝ. ΜΠΟΥΓΜΗ
ΠΡΟΣ ΤΗΝ ΣΥΝΟΔΙΚΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗ ΤΩΝ
ΔΟΓΜΑΤΙΚΩΝ ΚΑΙ ΝΟΜΟΚΑΝΟΝΙΚΩΝ
ΖΗΤΗΜΑΤΩΝ

Σεβασμιώτατε Άγιε Πρόεδρε,

Τό ύπ' άριθμ. 852/11-11-1987 έγγραφο του Υπουργού της Έθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων κ. Άντ. Τρίτση προς τό Μακαριώτατο Άρχιεπίσκοπο Άθηνών και πάσης Ελλάδος κ. κ. Σεραφείμ (και διά μέσου αυτού προς όλην τήν Έκκλησία της Ελλάδος) θέτει τό έξής σπουδαϊόν και φλέγον πρόβλημα: «Τί δέον γενέσθαι» στην περίπτωση του «ή Κυπριακή Έκκλησία δέν αναγνωρίζει άρκετά από τά διαζύγια», τά όποια έλαβαν «πολλοί Κύπριοι πολίτες, που κατοικοῦν ή διαμένουν στην Ελλάδα, έτέλεσαν γάμο (με Κύπριο ή Έλληνα πολίτη) και στη συνέχεια έλαβαν διαζύγιο από ελληνικό Δικαστήριο και πνευματική λύση του γάμου τους από τον έπιχώριο Μητροπολίτη του τόπου της κατοικίας τους, σύμφωνα με τους νόμους της Ελλάδος και τά θέσμια της Ορθόδοξης Έκκλησίας»; Έπί πλέον προσθέτει τό έγγραφο, ότι ή Κυπριακή Έκκλησία δέν αναγνωρίζει τά διαζύγια αυτά «με τό αιτιολογικό, ότι ό συγκεκριμένος κατά περίπτωση λόγος διαζυγίου δέν αναφέρεται στα οικεία άρθρα του Καταστατικού της Χάρτη».

Υστερα από τήν άνωτέρω θέση του σημαντικού αυτού προβλήματος θά είχαμε να παρατηρήσουμε και να προτείνουμε μετά του δέοντος σεβασμού τά έξής:

1. Έν πρώτοις θά πρέπει να έκφραστούν άρμοδίως και έκκαρδίως συγχαρητήρια στον άξιότιμο κ. Υπουργό, ό όποϊός άπευθύνεται προς τήν Έλλαδική Έκκλησία για τή λύση του «δξύτατου αυτού προβλήματος» τόσο για «μεγάλο άριθμό πολιτών της Κυπριακής και της Έλληνικής Δημοκρατίας», όσο και για «τήν ένότητα μεταξύ των Ορθόδοξων Έκκλησιών της Κύπρου και της Ελλάδος», όπως πολύ όρθά τονίζεται στο σχετικό έγγραφο.

2. Έπειδή, λοιπόν, τό έν λόγω θέμα άπτεται της σχέσεως των δύο Έκκλησιών (Κύπρου και Ελλάδος) και των αντίστοιχων Πολιτειών, καθώς και των μελών και πολιτών αυτών, θά πρέπει εύθύς έξ άρχής να πούμε ότι προβλήματα σαν κι αυτό είναι όρθον και πρέπει να ρυθμίζονται όπωσδήποτε με διμερείς (τουλάχιστον) έπαφές (ή ανταλλαγές έπιστολών) και συμφωνίες.

3. Τό μεγάλο όμως έρώτημα που σ' αυτές τις περιπτώσεις δημιουργείται είναι «βάσει ποιων νόμων και κανόνων θά ρυθμισθούν ή θά ρυθμίζονται αυτές οι διαφορές και θά έπιτυγχάνονται οι άπαραίτητες συμφωνίες»; Γιατί, αν βασισθοῦμε στους νόμους και στους Καταστατικούς Χάρτες των έν λόγω Έκκλησιών ή Πολιτειών, εύχερης λύση του προβλήματος δέν διαφαίνεται, όπως άποδεικνύεται και από αυτή τήν ύπαρξη και τό περιεχόμενο του άνωτέρω ύπουργικού έγγραφου.

4. Άν πάλι καταφύγουμε στις διατάξεις του

Ίδιωτικού Διεθνούς Δικαίου, οι όποϊες ρυθμίζουν διαπολιτειακές σχέσεις (όπως αυτές παρατίθενται και στα άρθρα 14 και 16 του ελληνικού Άστικού Κώδικος) και πάλιν άμφισβητείται ή ρύθμιση του θέματος, γιατί δέν είναι βέβαιον, εάν θά γίνει αυτό άποδεκτό από τήν Κυπριακή Έκκλησία (άφού μάλιστα δέν είναι Πολιτεία). Άλλωστε αυτό άποδεικνύουν και πάλιν τά πράγματα, όπως αυτά έκτίθενται στο Υπουργικό έγγραφο. Γιατί, νομίζουμε, ότι είναι άδύνατον ή Κυπριακή Έκκλησία να μή γνωρίζει τις διατάξεις αυτές.

5. Έπί πλέον όμως εδώ τίθεται και τό έξής έρώτημα: Θά πρέπει να αναγκάζεται ή Κυπριακή Έκκλησία (μία οιαδήποτε Ορθόδοξη Έκκλησία) από τήν Ορθόδοξη Έκκλησία της Ελλάδος να παραβαίνει τον Καταστατικό της Χάρτη προς χάριν της διαπολιτειακής νομοθεσίας, του Διεθνούς κοινού (κοσμικού) Δικαίου;

6. Προτού, λοιπόν, επιχειρήσουμε αυτές τις διμερείς έπαφές (πιέσεις) καλό και φρόνιμο θά ήταν να διερευνήσουμε από τήν πλευρά μας και να διευκρινίσουμε ώρισμένα σημεία του προβλήματος, ώστε να «μη πάμε άνυπόδητοι σε άναμμένα κάρβουνα», κατά τό κοινώς λεγόμενο. Συγκεκριμένως, θά πρέπει να έρευνηθεί για ποιό λόγο δέν αναφέρονται στα οικεία άρθρα του Καταστατικού Χάρτη της Έκκλησίας της Κύπρου αυτοί οι λόγοι, για τους όποιους χορηγήθηκε τό διαζύγιο από τήν Έλληνική Πολιτεία και λύθηκε ό σχετικός γάμος πνευματικώς από τήν Ορθόδοξη Έκκλησία της Ελλάδος (ή τας έπί μέρος Μητροπόλεις της).

7. Οι λόγοι δηλαδή αυτοί δέν αναφέρονται στον Καταστατικό Χάρτη της Κυπριακής Έκκλησίας, έπειδή δέν έχουν προβλεφθεί από τον συντάκτη του ένεκα άνθρωπίνης άδυναμίας ή ιδιοτροπίας, ή γιατί άπάδουν προς τό πνεῦμα της Άγ. Γραφής και των ι. κανόνων της Έκκλησίας και γενικότερα προς τά θέσμια της Ορθόδοξης Έκκλησίας; Με άλλα λόγια, γιατί δέν συμφωνούν με τήν αυθεντική της Έκκλησίας παράδοση, με τήν ακρίβεια και τήν οικονομία;

8. Άν αυτοί οι λόγοι διαζυγίου δέν έχουν προβλεφθεί στον Καταστατικό Χάρτη της Κυπριακής Έκκλησίας από άνθρώπινη άδυναμία ή άτέλεια, και ό γάμος στην Ελλάδα λύθηκε σύμφωνα με τά θέσμια της Ορθόδοξης Έκκλησίας, τότε και μπορεί και πρέπει ή Κυπριακή Έκκλησία (με τήν εισήγηση και της Έλλαδικής Έκκλησίας) να αναγνωρίζει τή λύση του γάμου αυτού, άσχετως εάν δέν τό προβλέπει ό Καταστατικός της Χάρτης. Και τούτο είναι δυνατόν, γιατί ό Καταστατικός Χάρτης είναι «μειωμένου κύρους» και μικρότερης ισχύος από τά θέσμια της Ορθόδοξης Έκκλησίας.

9. Εάν όμως οι λόγοι αυτοί του διαζυγίου δέν περιέχονται στον Καταστατικό Χάρτη της Έκκλησίας της Κύπρου, έπειδή δέν προβλέπονται από τά θέσμια της Ορθόδοξης Έκκλησίας, ή μάλλον έπειδή έρχονται σε αντίθεση με τά θέσμια της Ορθόδοξης

Ἐκκλησίας, δηλαδή ἐπειδὴ εἶναι ἀντικανονικοί, τότε ἔχει, νομίζουμε, κάποιο δίκαιο, ἔχει κάποιο δικαίωμα ἢ Ἐκκλησία τῆς Κύπρου, ἐφ' ὅσον ἀκυβεῖνται ἐπὶ τῇ βάσει τῆς Ἁγίας Γραφῆς καὶ τῶν ἐπινεύσει τοῦ Παρακλητοῦ διατυπωθέντων καὶ κυρωθέντων ὑπὸ τῶν οἰκουμενικῶν Συνόδων Ἀποστολικῶν καὶ Συνοδικῶν Κανόνων καὶ τῶν Ἱερῶν τῆς Ἐκκλησίας Παραδόσεων, νὰ μὴ δεχθεῖ τὴ λύση τοῦ γάμου αὐτοῦ γιὰ τὰ μέλη τῆς.

10. Γιὰ τὸ λόγο αὐτὸ πρέπει ἡ Ἐκκλησία τῆς Ἑλλάδος (καὶ κάθε Μητροπολίτης τῆς) μέχρι τουλάχιστον ἐπιτεύξεως μιᾶς συμφωνίας, νὰ μὴ σπεύδει καὶ λύνει πνευματικῶς τοὺς γάμους, ὅταν ἀφοροῦν καὶ Κυπρίους πολίτες, μέλη τῆς Κυπριακῆς Ἐκκλησίας, ἔστω καὶ ἐὰν ἔχουν λάβει διαζύγιο ἀπὸ ἐλληνικὸ δικαστήριον σύμφωνα μὲ τοὺς νόμους τῆς ἐλληνικῆς Πολιτείας.

11. Ἀντιθέτως ὀφείλει νὰ ἐρευνᾷ προσεκτικῶς, ἐὰν οἱ λόγοι, γιὰ τοὺς ὁποίους ἐκδόθηκε τὸ διαζύγιο στὴν Ἑλλάδα προβλέπονται στὸν Καταστατικὸ Χάρτη τῆς Κυπριακῆς Ἐκκλησίας, καὶ ἐὰν διαπιστώνει, ὅτι δὲν προβλέπονται, ἐπειδὴ δὲν συμφωνοῦν μὲ τὰ ὀρθόδοξα θέσμιμα, νὰ μὴ λύνει πνευματικῶς τὸ γάμο, ἀν προηγουμένως δὲν λυθεῖ ἀπὸ τὴν Κυπριακὴ Ἐκκλησία («ἔστω κατ' ἄκραν οἰκονομίαν»).

12. Βεβαίως, μία «κατ' οἰκονομίαν» λύση πρέπει νὰ βρεθεῖ καὶ γιὰ τοὺς ἤδη λελυμένους πνευματικῶς ἀπὸ τὴν Ἐκκλησία τῆς Ἑλλάδος γάμους Κυπρίων πολιτῶν (ἢ τοῦ ἐνὸς ἀπὸ αὐτούς), ἰδίως στὴν περίπτωση ποὺ ἕνας ἀπὸ τοὺς δύο (πρώην) συζύγους ἔχει ἤδη προβεῖ στὴν τέλεση ἄλλου γάμου.

13. Ἀναλόγως, βέβαια, πρέπει νὰ πράττει καὶ νὰ ἀνταποκρίνεται καὶ ἡ Κυπριακὴ Ἐκκλησία στὶς ἀντίστοιχες περιπτώσεις. Καὶ πάντως ὅλα αὐτὰ εἶναι δυνατὸν νὰ ἐνεργοποιηθοῦν λυσιτελέστερον κατόπιν ἀμοιβαίων συνεννόησεων τῶν δύο Ἐκκλησιῶν (Κύπρου καὶ Ἑλλάδος) καὶ τῆς γνωστοποιήσεως ἐκατέρωθεν τῶν ἰσχυόντων λόγων διαζυγίου, καθὼς καὶ τῆς ὅσον εἶναι δυνατὸν πληρέστερης γνώσεως ἀπὸ μέρους τῶν ἐκκλησιαστικῶν ἡγετῶν τῆς αὐθεντικῆς Ὀρθόδοξης παραδόσεως γιὰ τὰ θέματα τοῦ γάμου.

14. Κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον θὰ διατηρεῖται ἡ ἐνότητα στὴν Ὀρθόδοξη Ἐκκλησία καθόλου, ἔτσι θὰ ἀποφεύγονται οἱ προστριβές μεταξὺ τῶν τοπικῶν ἐκκλησιῶν καὶ θὰ παρακάμπτονται τὰ ὀξύτατα προβλήματα, τὰ ὁποῖα προκαλοῦνται μεταξὺ τῶν ὀρθόδοξων πολιτῶν (Ἑλλήνων καὶ Κυπρίων καὶ Ρώσων καὶ Βουλγάρων κ.δ.τ.ξ.).

15. Γενικῶς, γιὰ τὴ λύση ὅλων τῶν ἀναφωρομένων προβλημάτων καὶ τῆ διευθέτηση τῶν διαφαινομένων διαφωνιῶν πρέπει ὅλοι νὰ ἀνατρέχουμε στὴν κοινὴ αὐθεντικὴ ἐκκλησιαστικὴ παράδοση. Ἀλλιῶς ἡ ἐνότης θὰ διακυβεύεται καὶ ἡ εἰρήνη θὰ φυγαδεύεται.

Μὲ βαθύτατο σεβασμὸ

Παν. Ἰ. Μπούμης

Καθηγητῆς Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν

ΣΥΝΟΔΙΚΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗ ΤΩΝ ΔΟΓΜΑΤΙΚΩΝ ΚΑΙ ΝΟΜΟΚΑΝΟΝΙΚΩΝ ΖΗΤΗΜΑΤΩΝ

Ἀρ. Πρωτ. 2896 | Ν.Κ. 4774

Ἀθήνησι, 1.3.88

Πρὸς τὴν Ἁγίαν καὶ Ἱερὰν Σύνοδον
τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος.

Ἐ ν τ α ὁ θ α

Ἐυσεβάστως ὑποβάλλομεν Ὑμῖν τὸ ὑπ' ἀριθ. Α.Π.Υ. 852/11.11.87 ἔγγραφο τοῦ Ὑπουργοῦ Παιδείας, δι' οὗ παρακαλεῖ ὅπως οὐθιμισθῇ τὸ θέμα λύσεως γάμων ὑπὸ τῆς Κυπριακῆς Ἐκκλησίας, καθ' ὅτι ὑφίστανται ἄλλοι λόγοι διασπάσεως τῶν γάμων, καὶ ἀναφέρομεν Ὑμῖν, ὅτι ἡ ἡμετέρα Ἐπιτροπὴ κατὰ τὴν συνεδρίαν αὐτῆς τῆς 1ης ἀρξαμένου μηνός, ἀπεφάνθη ὅτι, ἐφ' ὅσον ἡ Ἑλληνικὴ Πολιτεία προέβη εἰς νομοθετικὴν οὐθίμισιν τῶν προϋποθέσεων τῆς λύσεως τοῦ γάμου τῶν Ὀρθόδοξων Ἑλλήνων πέραν τῶν ὑπὸ τῆς Ἐκκλησίας ὑποδειχθέντων ὁρίων, καὶ μὲν τὰς ὑπὸ τῶν Ἑλληνικῶν Δικαστηρίων ἐκδιδόμενας ἀποφάσεις λύσεως γάμων ἀκολουθοῦσι καὶ Ἐκκλησιαστικὰ Δικαστήρια — τὴν πνευματικὴν λύσιν τῶν γάμων τούτων — οὐχ ἦττον δὲν δύναται νὰ ἀμφισβητηθῇ τὸ δικαίωμα τῶν ἄλλων Ὀρθόδοξων Ἐκκλησιῶν νὰ ἀποφαίνονται κατὰ τὰ κανονικῶς ἰσχύοντα ὁσάκις οἱ διαζευχθέντες (ὁ εἷς ἢ ἀμφότεροι) προέρχονται ἐκ τοῦ κλίματος αὐτῶν, καὶ δὴ ὁσάκις πρόκειται νὰ ζητήσουν παρ' αὐτῶν τὴν ἐκδοσιν ἀδείας διὰ τὴν τέλεσιν νέου γάμου, δεδομένου μάλιστα ὅτι καὶ τὰ πολιτικὰ Δικαστήρια δεσμεύονται εἰς τὰς ἀποφάσεις αὐτῶν ἐν προκειμένῳ ὑπὸ τοῦ Δικαίου τῆς Ἱθαγενείας τοῦ ἢ τῆς συζύγου, οὐδαμῶς εἶναι νοητὸν ἢ Μήτηρ Ἐκκλησία αὐτῶν νὰ μὴ ἔχη λόγον ἐπὶ τοῦ σοβαρωτάτου τούτου ζητήματος.

Ὅθεν, εἰς τὰς τοιαύτας περιπτώσεις, κρίνεται ἐνδεδειγμένον (καὶ δὴ καὶ νομοθετητέον) νὰ παραπέμπονται (διὰ τὴν πνευματικὴν λύσιν) πρῶτον εἰς τὴν παραλλήλως ἐνδιαφερομένην Ἐκκλησίαν αἱ ἐκδιδόμεναι δικαστικαὶ ἀποφάσεις καὶ ἀκολουθῶς — μετὰ συναίνεσιν αὐτῶν — εἰς τὰς ἡμετέρας Ἱερὰς Μητροπόλεις.

Ἐλάχιστος ἐν Χριστῷ Ἀδελφός

Ὁ Πρόεδρος

† Ὁ Πατρῶν Νικόδημος

καὶ Ἐντολῆ Αὐτοῦ ὁ Γραμματεὺς
Πρωτοπρ. Ἐδάγγελος Μαντζουνέας

Παραθέσαμε τὰ ἀνωτέρω ἔγγραφα γιὰ τὴν ἀπαράιτητη τοῦ πληρώματος τῆς Ἐκκλησίας καὶ τῆς Πολιτείας πληροφόρηση καὶ ἐνημέρωση καὶ τὴν ἀνάλογη ἐκ μέρους τῶν ἀρμοδίων παραγόντων τῶν δύο αὐτῶν ὀργανισμῶν ἀντιμετώπιση τῶν σχετικῶν προβλημάτων.

ΠΑΝ. Ι. ΜΠΟΥΜΗΣ

Καθηγητῆς Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν

ΑΙ ΑΝΑΣΤΑΣΕΙΣ ΝΕΚΡΩΝ ΕΙΣ ΤΟΝ ΒΙΒΛΙΚΟΝ ΚΑΙ ΕΛΛΑΔΙΚΟΝ ΧΩΡΟΝ*

Ἡ Ἀνάστασις τοῦ Κυρίου

Ἀλλὰ τὸ καταπληκτικώτερον γεγονός τῆς ἀναστάσεως ἐκ τῶν νεκρῶν εἶναι αὐτὴ αὐτὴ ἡ ἀνάστασις τοῦ Κυρίου. Ἡ ἀνάστασις Αὐτοῦ συμπεριλαμβάνετο εἰς τὸ προαιώνιον σχέδιον τοῦ Θεοῦ περὶ τῆς σωτηρίας τῶν ἀνθρώπων. Ἄνευ αὐτῆς δὲν θὰ συνεπληροῦτο ποτὲ ὁ σωτηριολογικὸς κύκλος. Ἡ ἔγερσις ἐκ τῶν νεκρῶν τοῦ Κυρίου δὲν παρελείφθη καὶ ἐκ τοῦ προφητισμοῦ τῆς Παλαιᾶς Διαθήκης. Εἰς τὰ παλαιότερα βιβλία αὐτῆς, ἴσως, ἡ ἀνάστασις νὰ μὴ εἶναι τόσο φανερά καὶ ἐνδεικτικὴ¹³⁸. Εἰς τὰ ἐπόμενα, ὅμως βιβλία ἔχομεν ἐναργεστέραν τὴν εἰκόνα τῆς ἀναστάσεως τοῦ Θεανθρώπου. Τὸ χωρίον τῶν Ψαλμῶν: «Οὐκ ἐγκαταλείψεις τὴν ψυχὴν μου εἰς ἄδην, οὐδὲ δώσεις τὸ ὄσιόν σου ἰδεῖν διαφθοράν»¹³⁹ εἶναι καθαρῶς Μεσσιανικὸν καὶ δὲν ἀφορᾷ εἰς τὸν Δαυὶδ, ἀλλὰ εἰς τὸν Κύριον¹⁴⁰. Ὁ Ὡσηέ, ἐξ ἄλλου, ἐκφέρεται: Ἐκ χειρὸς ἄδου ρύσομαι καὶ ἐκ θανάτου λυτρώσομαι αὐτούς. Ποῦ ἡ δίκη σου θάνατε, ποῦ τὸ κέντρον σου ἄδη,¹⁴¹.

Ὁ τοιοῦτος σωτὴρ τοῦ κόσμου ἐκ τῆς ἀρχηγόνου καὶ ἐπικτήτου ἀμαρτίας ἀνεμένετο ὑπὸ τῶν γενεῶν καὶ τῶν ἐποχῶν μέχρις ὅτου ἔλθῃ τὸ πλήρωμα τοῦ χρόνου. Καὶ ἦλθε τοῦτο ἐν δεδομένῳ τόπῳ καὶ χρόνῳ. Ὁ ἐνανθρωπισθεὶς Υἱὸς καὶ Λόγος τοῦ Θεοῦ ὡς Θεὸς καὶ ἄνθρωπος μετέχει εἰς τὴν δημοσίαν ζωὴν τῶν ἀνθρώπων. Διδάσκει, θαυματουργεῖ καὶ ὑποδεικνύει διὰ τῆς ζωῆς καὶ τοῦ παραδείγματός Του τὸν ἠθικὸν βίον τῶν ἀνθρώπων. Προτρέπει τοὺς ἀκροατάς Του νὰ ἀκούσουν αὐτὸν καὶ νὰ συμμορφωθοῦν πρὸς τὰς ἐντολάς Του. Εἶναι Αὐτὸς περὶ τοῦ ὁποίου εἶπον οἱ προφῆται καὶ οἱ καιροὶ ἤδη ἀποδέχονται. Οὕτω δὲ ἐνιοὶ τῶν ἀνθρώπων ἠγάπησαν τὸν ἐλθόντα εἰς τὸν κόσμον, ἄλλοι ὅμως ἐτράπησαν πρὸς τὸ σκότος, διότι τὰ ἔργα αὐτῶν ἦσαν πονηρά¹⁴².

Ἀλλὰ ἔπρεπε νὰ ἐπαληθευθῇ καὶ ἡ προφητεία τοῦ Συμεῶν καὶ πολλῶν ἄλλων, ὅτι ὁ ἐλθὼν εἰς τὸν κόσμον θὰ ὑφίστατο τὴν πτώσιν ἀλλὰ καὶ τὴν ἀνάστασιν πολλῶν ἐν τῷ Ἰσραήλ¹⁴³. Ἡ συνέπεια τῆς ἐνανθρωπήσεως ἦτο ἀπαραίτητον νὰ φθάσῃ εἰς τὸ κρῖμα, νὰ τελειωθῇ ἡ ἐπίγειος ζωὴ Αὐτοῦ.

Μὲ τὴν προδοσίαν τοῦ Ἰούδα καὶ τὰ φοικτὰ πάθη

καὶ ὅσα διεδραματίσθησαν ὀδηγοῦν τὸν Ἰησοῦν εἰς τὴν δίκην καὶ τὴν καταδίκην εἰς θάνατον. Οἱ ἀρχιερεῖς καὶ οἱ ἄρχοντες ὑμῶν, λέγει ὁ Λουκᾶς, «παρέδωκαν εἰς κρῖμα θανάτου καὶ ἐσταύρωσαν αὐτόν»¹⁴⁴. Τὴν τρίτην ἡμέραν ἀπὸ τῆς σταυρώσεως καὶ τοῦ θανάτου ὁ Κύριος ἀνίσταται. Εἶναι τοῦτο ρητὴ καὶ καταφατικὴ μαρτυρία τῶν Εὐαγγελιστῶν¹⁴⁵.

Ἡ πανένδοξος καὶ πανευλογημένη ἀνάστασις τοῦ Κυρίου δὲν ἀμφισβητεῖται ὑπὸ τῶν πιστῶν παστῶν τῶν ἐποχῶν καὶ τῶν γενεῶν, ὡς δὲν ἠμφεσβητήθη καὶ ὑπὸ τῶν σταυρωτῶν Του ἀρχιερέων καὶ γραμματέων, οἱ ὅποιοι ἀπεπειράθησαν ν' ἀποδώσουν τὴν ἀνάστασιν εἰς τὴν κλοπὴν τοῦ σώματος τοῦ Κυρίου. Κατὰ τὴν διαδρομὴν τῶν αἰώνων ὑπήρξαν καὶ ἀρνηταὶ καὶ προκατειλημμένοι ἐναντι τῆς ἀναστάσεως. Ἄλλ' αἱ θεωρίαι τῶν καταπίπτουν ἐκ τοῦ ὄγκου τῶν γεγονότων, τὰ ὅποια συνηγοροῦν ὑπὲρ τῆς ἀναστάσεως. Τὰ βιβλία τῆς Κ.Δ., οἱ ἀπολογηταὶ τῶν πρώτων χριστιανικῶν αἰώνων, ἡ πατερικὴ παράδοσις, ἡ πλημμυρὴς τῆς θρησκευτικῆς γραμματείας εἶναι τὰ ἐχέγγυα καὶ αἱ τεκμηριώσεις τοῦ ἀναστάντος Κυρίου.

Τὴν ἀνάστασιν τοῦ Κυρίου εἶδον καὶ ἐβεβαίωσαν καὶ ἀψευδεῖς καὶ εὐκρινεῖς μάρτυρες κατὰ τὴν παραμονὴν τοῦ Κυρίου εἰς τὴν γῆν ἀπὸ τῆς ἀναστάσεως μέχρι τῆς ἀναλήψεως. Ὁ Ἰησοῦς ἀναστὰς ἐνεφανίσθη:

— Εἰς τὴν Μαρίαν τὴν Μαγδαληνὴν ὡς περιεχτικῶς διηγεῖται ὁ Μάρκος καὶ εὐρύτερον ἀναπτύσσει ὁ Ἰωάννης¹⁴⁶.

— Εἰς τὰς μυροφόρους γυναῖκας¹⁴⁷.

— Εἰς τοὺς δύο μαθητὰς τοὺς παρευομένους εἰς Ἐμμαοῦς¹⁴⁸.

— Εἰς τὸν Σίμωνα Πέτρον¹⁴⁹.

— Εἰς τοὺς δέκα μαθητὰς κατὰ τὸ ἑσπέρας τῆς Κυριακῆς ὡς διηγεῖται ὁ Ἰωάννης. Ἐλείπον ὁ προδότης τὸν Κύριον Ἰούδας καὶ ὁ ἀπουσιάζων Θωμᾶς¹⁵⁰.

— Μετὰ ὀκτὼ ἡμέρας εἰς τοὺς ἑνδεκα μαθητὰς ὡς ἐκφέρει μόνον ὁ Ἰωάννης¹⁵¹.

— Εἰς ἑπτὰ Ἀποστόλους παρὰ τὴν λίμνην τῆς Τιβεριάδος¹⁵². Ἐκ τούτων ὁ Ἰωάννης μνημονεῖ πεντεῖ ἦτοι τὸν Σίμωνα Πέτρον, τὸν Θωμᾶν τὸν λεγόμενον Δίδυμον, τὸν Ναθαναὴλ ἀπὸ Κανᾶ τῆς Γαλιλαίας καὶ τοὺς υἱοὺς Ζεβεδαίου.

* Συνέχεια ἐκ τῆς σελ. 503 τοῦ ὑπ' ἀριθ. 13 τεύχους.

138. Γεν. μθ' 9-10. Ἀριθ. κγ' 24. κδ' 9,17.

139. Ψαλμ. ιε' (ιστ') 10. Ὅρα καὶ Ψαλμ. ρλα' (ρλβ') 11, 12, ρθ' (ρι) Ἦσ. ια' 2 ἐξ. μβ' 1 ἐξ. νβ' 13.

140. Πράξ. β' 25, γ' 35.

141. Ὡσ. ιγ' 14. Ὅρα καὶ Α' Κορινθ. ιε' 54-57.

142. Ἰω. γ' 19-21.

143. Λουκ. β' 34.

144. Λουκ. κδ' 20.

145. Ματθ. κη'. Μάρκ. ιστ'. Λουκ. κδ'. Ἰω. κ', κα'.

146. Μάρκ. ιστ' 9. Ἰω. κ' 1, 10-18.

147. Ματθ. κη' 9-10.

148. Μάρκ. ιστ' 12-13. Λουκ. κδ' 13-31.

149. Λουκ. κδ' 34.

150. Ἰω. κ' 19-23. Γενικὴν μνησὴν κάμνουν, ἐν προκειμένῳ καὶ οἱ Μάρκος καὶ Λουκᾶς ιστ' 14, κδ' 34-35.

151. Ἰω. κ' 26-29.

152. Ἰω. κα' 1-23.

— Είς τούς ένδεκα μαθητάς είς τό όρος τής Γαλιλαίας, ότε έπραγματοποιήθη ή ανάληψις του Κυρίου¹⁵³. Σχετικά πρέπει νά είναι και αί εμφάνειαι, τας όποιας μνημονεύουν οί Μάρκος και Λουκάς¹⁵⁴.

— Ο Παύλος γράφων πρós τούς Κορινθίους διευκρινίζει ότι ό Κύριος έγερθείς εκ νεκρών άώθη Κηφά· είτα τοίς δώδεκα· έπειτα άώθη επάνω πεντακοσίους αδελφοίς έφάπαξ, έξ ών οί πλείους μένουσιν έως άρτι, τινές δε και εκοιμήθησαν· έπειτα άώθη Ίακώβω, είτα τοίς αποστόλοις πᾶσιν· έσχατον δε πάντων ώσπερ ει τῷ εκτρώματι άώθη κάμοι¹⁵⁵.

Πέραν τούτων όλων ό Άπ. Πέτρος διασαφεί, ότι ό Κύριος αναστάς αέδωκεν αυτόν εμφανή γενέσθαι, ου παντί τῷ λαῷ, αλλά μάρτυσι τοίς προεχειροτονημένοις υπό του Θεου ήμιν, οτινες συνεφάγομεν και συνεπίομεν αυτόν μετά τῷ αναστήναι αυτόν εκ νεκρών¹⁵⁶. Ο αυτός Άπόστολος έπισημαίνει εις άλλο σημείον ότι αυτός και οί λοιποί άπόστολοι, αλλά και όσοι παρέστησαν κατά την ανάληψιν είναι μάρτυρες άδολοι και αξιόπιστοι τής αναστάσεως¹⁵⁷.

Ο Παύλος, έπόμενος του Πέτρου, τονίζει ότι ό αναστάς άώθη επί ήμέρας πλείους τοίς συναναβᾶσιν αυτόν από τής Γαλιλαίας εις Ίερουσαλήμ, οτινές εισι μάρτυρες αυτού πρós τον λαόν¹⁵⁸.

Ο Λουκάς δέν αφήνει περιθώρια άμφιβολίας περι τής αναστάσεως του Κυρίου, λέγων ότι Ουτός απρέστηεν εαυτόν ζώντα μετά τό παθεῖν αυτόν έν πολλοίς τεκμηρίοις, δι' ήμερών τεσσαράκοντα όπτανόμενος αυτοίς και λέγων τά περι τής βασιλείας του Θεού¹⁵⁹. Τά πολλά τεκμήρια τής αναστάσεως Του είναι άσφαλώς ή άφή, ή θέα, ή ακρόασις, ή ψηλάφησις κ.τ.δ.

Η ανάστασις του Κυρίου δέν υποκρύπτει τι τό υποπτον. Έσημειώθη πράγματι θάνατος και έλαβε χώραν ανάστασις. Έπρεπε διά τής αναστάσεως νά ολοκληρωθή τό μεγαλειόν του Θεού και νά δοθῇ ή ευκαιρία εις τούς πολλούς νά διαπιστωθῇ, ότι ό Θεός ήμών είναι κύριος και τής ζωής και του θανάτου.

Και είναι κοινή πίστις ότι ή ανάστασις του Ίησοῦ Χριστού υπήρξεν αυτοδύναμος. Είναι προσέτι και όμολογία ότι ό Κύριος ήγέρθη παρά του Θεού Πατρός ως αφήνεται νά νοηθῇ ύφ' ικανοποιητικῶν χωρίων. Κατά ταῦτα ό Πέτρος λέγει πρós τον λαόν· «Ύμείς δε τον άγιον και δίκαιον ήρνήσασθε, και ήτήσασθε άνδρα φονέα χαρισθῆναι ύμιν, τον δ' άρχηγόν τής ζωής άπεκτείνατε, έν ό Θεός ήγειρεν εκ νεκρών¹⁶⁰. Είς άλλο, páλιν σημείον, άπευθυνόμενος πρós τό συνέδριον δηλοῖ: «γνωστόν έστω πᾶσιν ύμιν και παντί τῷ λαῷ Ίσραήλ. «Οτι έν τῷ όνόματι Ίησοῦ Χριστού του Ναζωραίου, έν ύμείς έσταυρώσατε, έν ό Θεός ήγειρεν εκ νεκρών, έν τούτω ουτός παρέστη-

και ένώπιον ύμῶν υγιής¹⁶¹. Και περαιτέρω ό Πέτρος και οί άλλοι Άπόστολοι άπευθύνονται πρós τούς συνόδους λέγοντες: «Ο Θεός των πατέρων ήμῶν ήγειρεν Ίησοῦν, έν ύμείς διεχειρίσασθε κρεμάσαντες επί ξύλου¹⁶².

Άλλά ή υπό του Θεού Πατρός έγερσις του Κυρίου είναι και άλλων συγγραφέων τής Κ.Δ. άποψις. Ο Παύλος λέγει πρós τούς Ρωμαίους¹⁶³: «Άλλά και δι' ήμας οίς μέλλει λογίζεσθαι, τοίς πιστεύουσιν επί τον έγείραντα Ίησοῦν τον Κύριον ήμῶν εκ νεκρών, δε παρεδόθη διά τά παραπτώματα ήμῶν και ήγέρθη διά την δικαιοσιν ήμῶν».

Οί πατέρες τής Έκκλησίας δέν εύρίσκουν τι τό άξιοκατάκριτον νά όμολογείται ή ανάστασις του Κυρίου υπό του Θεού Πατρός. Ο Οικουμενικός, δικαιολογών τούτο λέγει: «Ουδέν άτοπον τό τον Ίησοῦν έγηγέρθαι υπό του Θεού λέγεσθαι· ει γάρ Ίησοῦς ουκ άλλος έστιν ή ό Λόγος ό σαρκωθείς· ουτός δε έστιν ή δύναμις του Πατρός, δι' τής πάντα ενεργεί (κατά τό Χριστός Θεού δύναμις)· αυτός εαυτόν ανεστακέναι νοηθήσεται, καιτοι έγηγέρθαι λεγόμενος υπό του πατρός, έφ' έν ως άρχήν και αίτιαν άχρονον άπαντα άναφέρεται¹⁶⁴.

Τό οικοδόμημα τής χριστιανικής πίστεως και τής Έκκλησίας είναι στηριγμένον επί τό θεμέλιον του Χριστού και δη και επί τον θάνατον και την ανάστασιν Αυτού. Και υπάρχουν πρós τούτο αι βεβαιότεραι μαρτυρίαί τής Άγίας Γραφής. Ο Χριστός ήγέρθη εκ νεκρών. Τούτο είναι άπαρασάλευτον κήρυγμα και άδιαμφισβήτητον μήνυμα όλων των αιώνων. Ο Παύλος κηρύσσει «Χριστόν έσταυρωμένον... Χριστόν Θεού δύναμιν και Θεού σοφίαν¹⁶⁵. Είς άλλην páλιν περίπτωσιν διαμηνύει πρós τούς Κορινθίους, ότι αει δε Χριστός ουκ έγηγερται, κενόν άρα τό κήρυγμα ήμῶν, κενή δε και ή πίστις ήμῶν», τότε δε θα έλεγε κανεις ότι τά πάντα ίσοπεδοῦνται υπό την σκιάν και τό στίγμα του αφάγωμεν και πίνωμεν, αύριον γάρ αποθνήσκομεν¹⁶⁶.

Τό αίμα του Κυρίου και των μαρτύρων, τό κήρυγμα και τά πρότυπα δέν έχουν τότε αξίαν, ή δέν τίθενται εις την πρώτην σειράν. Άλλά «ό Κύριος ήγέρθη όντως¹⁶⁷. Και τούτο δικαίως προτρέπει ό Παύλος τούς Θεσσαλονικείς, αλλά και πάντας τούς ανθρώπους άναμένειν εκ των ουρανών, έν ήγειρεν εκ των νεκρών Ίησοῦν τον ρυόμενον ήμας από τής όργής τής έρχομένης¹⁶⁸.

(Συνεχίζεται)

ΑΝΑΣΤΑΣΙΟΣ Π. ΤΙΓΚΑΣ

Θεολόγος - Αρχαιολόγος - Ιστορικός

153. Ματθ. κη' 16-20.

154. ιστ' 19-20. κδ' 50. Πράξ. α' 6-11.

155. Α' Κορινθ. ιε' 3-8.

156. Πράξ. ι' 40-41. «Ορα και Λουκ. κδ' 42, 43. Ίω. κ' 12, 13.

157. Πράξ. β' 32. όρα και γ' 15. δ' 10. ε' 32.

158. Πράξ. ιγ' 31.

159. Πράξ. α' 3.

160. Πράξ. γ' 14, 15. «Ορα και β' 23, 24.

161. Πράξ. δ' 10.

162. Πράξ. ε' 30.

163. Ρωμ. δ' 24, 25.

164. Π. Ν. Τρεμπέλα, Ύπόμνημα εις τας Πράξεις των Αποστόλων, Αθήναι 1955, σελ. 392. «Ορα και Α' Πέτρ. α' 21. Ρωμ. η' 11. ι' 9. Α' Κορινθ. στ' 14. ιε' 15. Β' Κορινθ. δ' 14. Γαλ. α' 1. Έφ. α' 20. Κολ. β' 12. Έβρ. ια' 19.

165. Α' Κορινθ. α' 23, 24. β' 14.

166. Α' Κορινθ. ιε' 14, 32.

167. Λουκ. κδ' 34.

168. Α' Θεσσ. α' 10. «Ορα και Πρ. α' 11.

ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ ΚΑΙ ΣΧΟΛΙΑ

**Ἡ ἐν Ἑλλάδι παρουσία
τοῦ Σεπτοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου.**

Αἱ γενόμεναι ἐν τῇ Πάμω, ἐν Πειραιεὶ καὶ ἐν Ἀθήναις εορταστικαὶ ἐκδηλώσεις ἐπὶ τῇ 900ετηριδί τῆς Πατριαρχικῆς καὶ Σιαυροπηγιακῆς Ἱ. Μονῆς τοῦ ἁγίου Ἰωάννου τοῦ Θεολόγου καὶ Ἐὐαγγελιστοῦ (23-28 Σεπτεμβρίου ἐ. ἔτους), ὑπῆρξαν λίαν ἐνισχυτικαὶ διὰ τὸ Χριστεπώνυμον ἐν Ἑλλάδι πλῆρωμα.

Οἱ Ἕλληνες διὰ μίαν ἀκόμη φορὰν εἶχον τὸ πρόνομιον νὰ δεχθοῦν ἐκ τοῦ σύγγενος τὰς εὐλογίας, εὐχὰς καὶ παραίνεσις τῆς Α. Θ. Παναγιότητος τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου κ.κ. Δημητρίου, ὅστις κατέκτησε κυριολεκτικῶς τὰς καρδίας πάντων διὰ τῶν ἐξαιρέτων προσωπικῶν χαρισμάτων του, ἥτοι διὰ τῆς ταπεινόφρονος κατὰ Θεὸν σοφίας καὶ συνέσεως, τῆς διδακτικῆς καὶ συναρπαζούσης ἀπλότητος, τῆς μελιχλιότητος, τῆς προσηνείας, τῆς χριστιανικῆς λεπιότητος, εὐαισθησίας καὶ εὐγενείας καὶ διὰ τῆς ἐκφράσεως τῆς σταθερᾶς προθέσεως καὶ ἀγωνίας του πρὸς ἀξιοποίησιν τῆς ἀκριβοῦς ὀρθοδόξου παραδόσεως κατὰ τὴν ἀντιμετώπισιν ἐπικαίρων σημερινῶν προβλημάτων καὶ αἰτημάτων καὶ πρὸς λελογισμένην συνέχισιν τῶν ἐν ἀγάπῃ διορθόδοξων καὶ διεκκλησιαστικῶν διαλόγων τῆς ἀληθείας. Μόνον ἐπὶ τῆς ἀληθείας ταύτης εἶναι δυνατὸν νὰ προάγεται ἡ ἐνότης τῶν Ὀρθόδοξων Ἐκκλησιῶν καὶ νὰ οἰκοδομηθῆται τὸ ἔργον τῆς προσεγγίσεως αὐτῶν πρὸς τὰς ἑτεροδόξους.

Ἐπῆρξε τῷ ὄντι ἀρίστη ἐναρμόνισις ρεαλισμοῦ καὶ συμβολισμοῦ τὸ γεγονός, διὸ ἡ Πρωτόθρονος ἐν τῇ καθ' ὅλον Ὀρθοδοξίᾳ Σεπτὸς Οἰκουμενικὸς Πατριάρχης περιεβάλλετο κατὰ τὰς εορταστικὰς ἐκδηλώσεις οὐ μόνον ὑπὸ διακεκριμένων Ἱεραρχῶν, Κληρικῶν καὶ Θεολόγων τῆς Ἐκκλησίας τῆς Κωνσταντινουπόλεως, ἀλλὰ καὶ ὑπὸ Σεπτῶν Προκαθημένων ἢ ἐκπροσώπων τῶν ἄλλων Ὀρθόδοξων Ἐκκλησιῶν καὶ Θεολογικῶν Σχολῶν, ὡς καὶ ὑπὸ διαπρεπῶν προσωπικοτήτων τῶν ἑτεροδόξων Ἐκκλησιῶν καὶ τῆς καθ' ὅλον Χριστιανικῆς Οἰκουμένης «ἐκ παντὸς ἔθνους καὶ φυλῶν καὶ λαῶν καὶ γλωσσῶν» (Ἀποκ. 5' 9).

**Ἀφύπνισις συνειδητῶν ἢ
ὑποσυνειδητῶν ἀναμνήσεων.**

Ἐν συνεχείᾳ δεόν νὰ ἐπισημανθῆ, διὸ ἡ εἰς Ἑλλάδα νέα ἔλευσις τοῦ Σεπτοῦ Προκαθημένου τῆς Ἐκκλησίας τῆς Κωνσταντινουπόλεως ἔδωκεν ἀφορμὴν, ἵνα ἐνισχυθῆ τὸ ἐν Ἑλλάδι Χριστεπώνυμον ποιμνιον καὶ ἐκ τοῦ γεγονότος, διὸ τοῦτο ἀνεξωπύρησε τὴν ἑλληνορθόδοξον αὐτοσυνειδησίαν του διὰ τῆς ἀφύπνισις καὶ τοῦ πλέον ἐνδομύχου ἀρχετυπικοῦ στοι-

χείου τῶν ὑπαρξιακῶν συνειδητῶν ἢ ὑποσυνειδητῶν ἀναμνήσεών του.

Τὸ γεγονός τοῦτο ἐξήρθη ὅλως ἰδιαίτερος κατὰ τὴν ἐπὶ τῇ 900ετηριδί τῆς Ἱ. Μονῆς Ἁγίου Ἰωάννου τοῦ Θεολόγου ἑκτακτον συνεδρίαν τῆς Ἀκαδημίας Ἀθηνῶν, καθ' ἣν συνεδρίαν ὁ μὲν Ἀκαδημαϊκὸς καὶ Ὀμοτίμος Καθηγητὴς τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν κ. Κωνσταντῖνος Μπόνης ἐμίλησεν ἐμβριθέστατα περὶ τῆς Ἀποκαλύψεως τοῦ Ἰωάννου, ὁ δὲ Σεπτὸς Οἰκουμενικὸς Πατριάρχης ἐκήρυξε τὴν λήξιν τῶν εορταστικῶν ἐκδηλώσεων. Ὡς γλαφυρῶς ἐτονίσθη ἐν τῇ προηγηθείσῃ βαθυστοχάστῳ προσφωνήσει τοῦ Προέδρου τοῦ Ἀνωτάτου αὐτοῦ Πνευματικοῦ Ἰδρύματος τῆς Χώρας Ὀμοτίμου Καθηγητοῦ τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν κ. Γεωργίου Μερτίκα, «τὸ δίδυμο Ἑλληρισμὸς καὶ Ὀρθοδοξία», κατέστη διὰ τοῦ χρόνου γιὰ τοὺς Ἕλληνες ἕνας κληρονομικὸς, πανίσχυρος παραδοσιακὸς παράγοντας. Ἀπετέλεσε τὴν κοσμοθεωρητικὴν τους πεμπιουσίαν.

Ἐν συνεχείᾳ ὁ κ. Μερτίκας ὑπομνήσκει τοὺς σχετικὸς λόγους τοῦ Ζαμπελίου, τοῦ Ἐσσελιγκ καὶ τοῦ Καρόλου Ντήλ. Ὁ πρῶτος εἶπεν διὸ «χωρὶς τὴν Ἑλληνοσώτειραν Ἐκκλησίαν τὸ ὄνομα τῆς Ἑλλάδος δὲν ἦθελεν ἴσως ὑπάρχει ἢ ἐντὸς διβλιοθηκῶν καὶ εἰς σοφῶν τινῶν ἀναμνήσεις». Ὁ δεῦτερος ἐτόνισεν, διὸ «τὴν τοῦ Ἑλληνικοῦ Ἔθνους ἐνότητα, τὴν ὁποίαν οὐδεμία πολιτικὴ δύναμις εἶχε κατορθώσει μέχρι τοῦδε νὰ πραγματοποιήσῃ..., ἐδημιούργησεν ἐπὶ τέλος ἡ Ἐκκλησία». Ὁ τρίτος ἐξῆρε τὸ γεγονός, διὸ ἡ Ἐκκλησία τῆς Κωνσταντινουπόλεως «ἀπέτελεσε τὴν ἀμμοκονίαν, ἢ ὁποία συνέδεε στερεὰ μεταξὺ τους τὰ διάφορα μέρη τῆς κολοσσιαίας οἰκοδομῆς», δηλαδή τῆς Ἑλληνικῆς Βυζαντινῆς Αὐτοκρατορίας.

Ὅθεν δεδικαιολογημένως ὁ Πρόεδρος τῆς Ἀκαδημίας Ἀθηνῶν κ. Μερτίκας προσέθεσεν, διὸ «τὴν γιγαντιαίαν αὐτὴν ἐπικρατείαν φώτισε τὸ ἀπλετο φῶς τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου» καὶ «ἐπομένως, χωρὶς ἀμφιβολίαν, ἡ κεφαλὴ τούτου ἦταν ὁ ἐ γ κ ἐ φ α λ ο ς τ ο ὦ Ἑ λ λ η ν ι κ ο ὦ Ἐ θ ν ο υ ς».

**Τὸ Οἰκουμενικὸν Πατριαρχεῖον
καὶ αἱ διεκκλησιαστικαὶ σχέσεις.**

Μετ' ἰδιαίτερος χαρᾶς οἱ Ὀρθόδοξοι πιστοὶ ἀνέγνωσαν τὴν πρὸς τὴν Ἱ. Κοινότητα τοῦ Ἁγίου Ὁρους Ἀθῶ ἐπιστολὴν τῶν Καθηγουμένων τῶν Ἱ. Μονῶν Κονιλουμουσίου, Σιαυρονηκῆ καὶ Γρηγορίου πανοσ. ἀρχιμ. κ.κ. Χριστοδούλου, Βασιλείου καὶ Γεωργίου, ὅτινες μετέβησαν εἰς τὸ Οἰκουμενικὸν Πατριαρχεῖον, ἵνα ἐκθέσουν τὰς ἀπόψεις των ἐπὶ τοῦ ζητήματος τῶν διεκκλησιαστικῶν σχέσεων.

Ὡς τονίζου ἐν τῇ ἐπιστολῇ ταύτῃ οἱ διακεκριμένοι οὗτοι ἐκπρόσωποι τῆς μοναστικῆς πολιτείας τοῦ

Ἁγίου Ὁρους, οἱ ἐν Φαναρίῳ συνομιληταὶ τῶν ἀπολύτῳ συμφωνίᾳ ἠρνήθησαν τὴν ὑπαρξίν οἰασθή-
ποτε προοπτικῆς δι' ἔνωσιν μετὰ τῶν ἑτεροδόξων
ἄνευ τῆς ἐν τῇ πίστει ἐνότιος. Ἐτόνισαν ὅτι δὲν
ὑπάρχει καμμία διάθεσις ἢ σκέψις διὰ παρέκκλιον
ἐκ τῆς παραδοθείσης πίστεως. Οὐτε τῆς ἐπιδιωκομέ-
νης περὶ τὴν πίστιν ἐνώσεως πρόκειται νὰ προηγηθῇ
μωστηριακὴ κοινωνία καὶ νὰ μειωθῇ τοιοῦτοτρόπως
ἡ μοναδικότης τῆς Ἀληθείας. Εἰς τὸ θέμα τοῦτο
ὑπεγραμμίσθη ἰδιαίτερος ἡ θέσις τοῦ Οἰκουμενικοῦ
Πατριαρχείου, τὸ ὁποῖον διὰ παλαιότερας ἐγκυκλίου
ἀπηγόρευε τὴν συμμετοχὴν Ὀρθοδόξων εἰς τὰ μω-
στήρια τῶν ἑτεροδόξων καὶ ἀντιστοίχως τὴν παρο-
χὴν τῶν ἡμετέρων μωστηρίων εἰς μὴ μέλη τῆς Ὀρθο-
δόξου Ἐκκλησίας. Ἐγινε δὲ λόγος διὰ τὴν ἀνανέω-
σιν τῆς ἐν λόγῳ ἐγκυκλίου, λόγῳ ποιμαντικῶν ἀναγκῶν».

Αἱ διαπιστώσεις αὐταὶ τῶν τριῶν Καθηγουμένων
ἐξηγοῦν διατί ἐν τῇ ἀνωτέρῳ πρώτῃ παρατηρήσει
ἐπεσημάναμεν τὴν σταθερὰν πρόθεσιν τῆς Α.Θ.Π. τοῦ
Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχίου πρὸς λελογισμένην συνέ-
χισιν τῶν ἐν ἀγάπῃ διορθοδόξων καὶ διεκκλησιαστικῶν
διὰ λόγων τῆς ἀληθείας.

Οἱ Ρῶσοι νεομάρτυρες.

Τὸ κύριον ἄρθρον τοῦ παρόντος φύλλου, ἀναφε-
ρόμενον εἰς τὴν ὑπὸ τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ρωσίας
προβολὴν νέων ἁγίων, ὑπομνησκει ὅτι ἔνεκα τῆς
προβαλλομένης σήμερον ἐν Σοβιετικῇ Ἐνώσει «δια-
φανείας» (γκλάζνοσι) πρέπει νὰ ἀνασυνθῶν ἐκ τῆς
ἀφανείας καὶ νὰ προβληθῶν τὰ πλήθη τῶν ῥώσων
νεομαρτύρων, οἵτινες ὁμολόγησαν εὐθαρσῶς τὴν πί-
στιν τῶν κατὰ τοὺς χρόνους, καθ' οὓς —καὶ κατ' αὐ-
τὴν τὴν ὁμολογίαν τοῦ Μιχαὴλ Γκορμπαιτσόφ— ἡ
Ἐκκλησία ὑφίστατο διωγμούς.

Ὡς ἰδιαίτερος ἐπισημαίνεται ἐν τῷ ἄρθρῳ τού-
τω, ἡ Ἐκκλησία τῆς Ρωσίας θὰ ἔπρεπε νὰ ὀργανώ-
σῃ τὸ τεράστιον ἔργον τῆς συγκεντρώσεως —μετὰ τὸν
ἀναγκαῖον ἔλεγχον— πάντων τῶν αὐθεντικῶν στοι-
χείων, ἅτινα ἀναφέρονται εἰς τὸ νέφος τῶν ῥώσων
νεομαρτύρων, ἵνα ἡ Ἱερὰ Σύνοδος τῆς Ρωσικῆς Ἱε-
ραρχίας εἰς μελλοντικὰς συνεδριάσεις αὐτῆς προβάλλῃ
τούτους, ἐπιδιώκουσα, κατὰ τὸν τρόπον συμφωνῶν πρὸς
τὴν ὑπὸ τῆς μακραίωνος κανονικῆς παραδόσεως καὶ
πράξεως τῆς Ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας προβλεπομένην
τάξιν καὶ διαδικασίαν, τὴν ἐπίσημον ἀνακήρυξιν τῶν
ῥώσων νεομαρτύρων ὡς ἁγίων καὶ τὴν καθιέρωσιν
πρὸς τιμὴν αὐτῶν εἴτε ἐπὶ μέρους ἑορτῶν διὰ τοὺς
πλέον γνωστοὺς ἐξ αὐτῶν, εἴτε γενικῆς τιμῆς.
Οὕτως εἰς τὸ διηγετικὸν θὰ ἀνεξωπυρεῖτο ἡ μνήμη
τοῦ γεγονότος ὅτι καὶ ἐν τῇ Σοβιετικῇ Ἐνώσει συνε-
χίσθη ὁ θρίαμβος τῆς Ἐκκλησίας τοῦ Χριστοῦ, ἥτις
πολεμουμένην ἦν. Ἡ προοπτικὴ μιᾶς τοιαύτης ἐνε-
ργείας τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ρωσίας θὰ ἦτο σύμφωνος
τόσον πρὸς τὸ ὑπὸ τῆς πολιτικῆς «περσειρόδικα» προ-
βαλλόμενον γενικὸν σύνθημα περὶ διαφανείας, ὅσον
καὶ πρὸς τὰ πληθυνόμενα ἐν ὁλοκλήρῳ τῇ Σοβιετικῇ

Ἐνώσει εἰδικὰ αἰτήματα περὶ ἀνεγέρσεως μνημείων
τῶν θυμάτων τοῦ Σταλινισμοῦ».

«Περὶ ἠθῶν καὶ ἠθικῆς».

Τὰ ὅσα πρὸ τινῶν μνητῶν ἐσημειώσαμεν περὶ τοῦ
μαστιζομένου ἀκόμη καὶ ἀνώτατα κλιμάκια τῆς ἑλλη-
νικῆς κοινωνίας ἠθικοῦ μηδριδατισμοῦ ἐπικυροῦνται
ὑπὸ τῶν δημοσιευθεισῶν εἰς αὐτὰ (Τὰ Νέα) διαπι-
σιώσεων τοῦ κ. Μαρίου Νικολινάκου, καθηγητοῦ
Πανεπιστημίου (20.9.1988, σ, 4). Ὡς οὗτος ἐπιση-
μαίνει ἐν τῷ ἄρθρῳ του «Περὶ ἠθῶν καὶ ἠθικῆς»,
«ἡ ἑλληνικὴ κοινωνία θρῐσκει τὰ τελευταῖα χρόνια
σὲ μιὰ φάση ἀξαναόμηνης παρακμῆς καὶ ἠθικῆς σή-
ψης, ἐνῶ διαλυτικὰ φαινόμενα... ἐμφανίζονται ἀκό-
μη καὶ σὰν πρόοδος(!) ἢ καὶ σὰν θετικὰ(!). Εἶναι
ἀκόμη βέβαιον, ὅτι τὰ διαλυτικὰ αὐτὰ φαινόμενα ἐμφα-
νίζονται σὲ ὅλα τὰ ἐπίπεδα: στὴν πολιτικὴ σφαῖρα
καὶ στὴν δημόσιον βίον γενικότερα, στὴν κοινωνικὴ ζωὴ,
στὴν οἰκογένεια, στὶς προσωπικὰς σχέσεις... Ἡ ἑλ-
ληνικὴ κοινωνία ἔγινε μιὰ κοινωνία χωρὶς ἄξίες.
Οἱ ἔννοιες τῆς ἐλευθερίας, τῆς εὐθύνης, τῆς δικαιο-
σύνης, τῆς τιμιότητος, τῆς ἀξιοκρατίας, τοῦ ἀνθρώ-
πινου σεβασμοῦ, τῆς ἀξιοπρέπειας, τοῦ χρέους, τῆς
ἐργασίας κυκλοφοροῦν, ὅσο κυκλοφοροῦν, εἴτε χωρὶς
περιεχόμενο, εἴτε μὲ διαστρεβλωμένο, χαλκευμένο
περιεχόμενο».

Οἱ κίνδυνοι ἐκ μιᾶς τοιαύτης ἀπαραδέκτου κα-
ταστάσεως εἶναι προφανεῖς. Δι' αὐτὸ ὁ ἀρθρογράφος
ὀρθῶς καὶ εὐστόχως ἐν τῇ συνεχείᾳ προβάλλει «τὴ
θεμελιώδη καὶ ἱστορικὰ διαπιστωμένη ἀλήθεια, ὅτι
ἡ ἀνυπαρξία μιᾶς ἠθικῆς διαθρῶνει ἕνα ἔθνος δια-
λύει τὸν πνευματικὸν καὶ ἔθνικόν συνεκτικὸν ἰστόν,
πὸν δένει τὰ μέλη ἐνὸς ἔθνους, ὑποσκάπτει τὰ θεμέλια
τῆς ἐθνικῆς συνοχῆς καὶ ὀδηγεῖ σὲ διάλυση τῶν κοι-
νωνικῶν σχέσεων. Πιὸ τραγικὸν ἀκόμη: διαλύει κυ-
ριολεκτικὰ τὴ νεολαία, διαθρῶνει ἐπομένως καὶ τὸ
μέλλον ἐνὸς ἔθνους».

Εἰναι περὶ τὸν νὰ προσθέσωμεν, ὅτι αἱ ρεαλιστι-
καὶ ἐπισημάνσεις αὐταὶ ἐπιβάλλουν τὴν ὑπὸ τὴν ἐνο-
ποιὸν αἰγίδα τῆς Μητροῦς Ἐκκλησίας συντονισμένην
κινητοποίησιν πάντων τῶν ἀρμοδίων μορφωτικῶν πα-
ραγόντων πρὸς ἀντιμετώπισιν τῆς πλημμυρίδος τοῦ
ὑποσκάπτοντος τὰ θεμέλια τοῦ ἔθνους ἠθικοῦ ἐκφυ-
λισμοῦ.

«Τιμήθηκε ἀπὸ τὴν Πολιτεία μὲ διθυράμβους».

Ἐν συνεχείᾳ δεόν νὰ σημειώσωμεν, ὅτι ὁ ἐν τῇ
προηγουμένη παραγράφῳ μνημονευθεὶς ἀρθρογράφος
τῆς ἐφημερίδος «Τὰ Νέα», ἀναφερόμενος εἰς συγκεκρι-
μένα κρούσματα ἠθικῆς παρακμῆς καὶ σήψης,
καταγγέλλει ὅτι «λογοτέχνης, πὸν δὲν ἀπόκρυψε τὴ
σεξουαλικὴν του διαστροφήν» καὶ «ποῦν διατύπωσε δη-
μόσια ὅτι ὁ πατέρας του ἦταν ὁ «πρῶτος ἐραστὴς»
του(!), τιμήθηκε πρόσφατα ἀπὸ τὴν Πολιτεία μὲ δι-
θυράμβους στὸ θάνατό του».

Ὅθεν εἶναι δεδαιολογημένα τὰ ἐξῆς προβαλ-
όμενα ἐν συνεχείᾳ ἐρωτήματα: «Ἐὰν βραβεύεται

ΕΚΚΛΗΣΙΑΣΤΙΚΑ ΧΡΟΝΙΚΑ

ΕΚΚΛΗΣΙΑ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

ΔΕΛΤΙΟ ΤΥΠΟΥ
ΤΗΣ 1ης ΣΕΠΤΕΜΒΡΙΟΥ 1988

Ἐληξε τὴν 31 Αὐγούστου μὲ ἐπιτυχία τὸ «Α' Σεμινάριο Πίστεως» τῆς Πανελληνίου Ἐνώσεως Γονέων γιὰ τὴν προστασία τῆς Οἰκογενείας καὶ τοῦ ἀτόμου, ποῦ ὁργανώθηκε στὴ Μονὴ Σκαφιδιάς τῆς Ἱεράς Μητροπόλεως Ἡλείας (25 - 31.8.1988), μὲ συνεργασία τοῦ Γραφείου τῆς Σ.Ε. ἐπὶ τῶν αἰρέσεων, τῆς Διευθύνσεως Ποιμαντικῆς Διακονίας τῆς Ἀρχιεπισκοπῆς Ἀθηνῶν καὶ τῆς Ἱεράς Μητροπόλεως Ἡλείας. Τὰ μέλη τοῦ Σεμιναρίου ἀπηύθυναν τὸ ἀκόλουθο

ΜΗΝΥΜΑ ΠΡΟΣ ΤΟΥΣ ΓΟΝΕΙΣ

Τὸν τελευταῖο καιρὸ ἀκραΐες αἰρέσεις, παραθρησκευτικὲς ὁργανώσεις καὶ ψυχολατρεῖες παρουσιάζονται στὴ χώρα μας μὲ τὸ προσώπειο «προσφοράς ὑπηρεσιῶν» σὲ γονεῖς καὶ νέα παιδιά· προσφέρουν σεμινάρια γιὰ «ἀνάπτυξη τοῦ ἀνθρωπίνου δυναμικοῦ», γιὰ «διεύρυνση τῆς συνειδήσεως», ὁργανώνουν νηπιαγωγεία καὶ παιδικοὺς σταθμοὺς, ὑπόσχονται «καταπληκτικὰ» ἀποτελέσματα στὶς πανελλήνιες ἐξετάσεις, μὲ «νέες ἐπαναστατικὲς μεθόδους» καὶ πετυχαίνουν συμπαραστάση ἀπὸ ἐπίσημους κρατικοὺς καὶ κοινοτικοὺς φορεῖς, ἢ ἀκόμη καὶ ἀπὸ νεανικὲς ὁργανώσεις μὲ παράδοση καὶ κύρος.

Τὰ μέλη τοῦ «Α' Σεμιναρίου Πίστεως» τῆς «Πανελληνίου Ἐνώσεως Γονέων διὰ τὴν προστασίαν τῆς Οἰκογενείας καὶ τοῦ Ἀτόμου», ποῦ πραγματοποιεῖται στὸ Μοναστήρι τῆς Σκαφιδιάς τῆς Ἱεράς Μητροπόλεως Ἡλείας (25 - 31.8.88) διαπιστώνουν μὲ μεγάλη ἀνησυχία πὼς πρόκειται γιὰ δραστηριότητες ποῦ προγραμματίζονται στὰ διεθνῆ κέντρα αὐτῶν τῶν ὁργανώσεων καὶ ἀποτελοῦν παγίδα καὶ ἀπειλὴ γιὰ νεαρὰ ἄτομα, γιὰ τίς οἰκογένειές τους καὶ γιὰ ὁλόκληρὴ τὴν κοινωνία. Εἰδικὴ Ἐπιτροπὴ τοῦ Σεμιναρίου μελετᾷ μὲ προσοχὴ κείμενα «Συλλόγων Πρωτοβουλίας Γονέων» τοῦ ἐξωτερικοῦ, ποῦ ἀναφέρονται σ' αὐτὸ τὸ θέμα, ἰδιαίτερα τὸ κείμενο «Μέτρο ἐρεύνης γιὰ εἰσερχομένους» τοῦ «Συλλόγου Πρωτοβουλίας τοῦ Βερολίνου», ποῦ συντάχθηκε ἀπὸ εἰδικὴ ὁμάδα ψυχολόγων, κοινωνικῶν λειτουργῶν, γονέων καὶ πρῶην θυμάτων, καὶ καταρτίζειν κατάλογο βασικῶν γνωρισμάτων, τὰ ὁποῖα χαρακτηρίζουν τίς ψυχολατρεῖες, ὁλοκληρωτικὲς αἰρέσεις καὶ παραθρησκευτικὲς ὁργανώσεις. Μετὰ ἀπὸ συζήτηση στὴν ὁλομέλεια τοῦ Σεμιναρίου, διατυπώθηκαν ὡς ἑξῆς τὰ χαρακτηριστικὰ αὐτά:

1) Στὴν ἀρχὴ τῆς ἐπαφῆς μὲ μίαν ἀπὸ τίς ὁμάδες αὐτὲς προγραμματίζεται γιὰ τὸ ὑποψήφιο θῦμα ἡ «ἐμπειρία - κλειδί», ποῦ ἀνοίγει μίαν «νέα ὄψη» στὴ θεώρηση τοῦ κόσμου.

2) Ἡ νέα αὐτὴ θεώρηση φαίνεται καταπληκτικὴ καὶ δίδει τὴν ἐντύπωση ὅτι ἐξηγεῖ κάθε πρόβλημα στὸν κόσμον.

3) Ἡ ὁμάδα δίδει τὴν ἐντύπωση ὅτι προσφέρει ὅλα ἐκεῖνα, «ποῦ μέχρι τώρα ἀναζητούσε, χωρὶς νὰ τὰ θρεῖς».

4) Ἡ ὁμάδα ἔχει ἓνα Δάσκαλο, κάποιον ποῦ τὰ σκέπτεται ὅλα ἀπὸ πρῖν, κάποιον φύρερ, ποῦ «γνωρίζει ὁλόκληρη τὴν ἀλήθεια».

5) Ἡ ὁμάδα ἰσχυρίζεται πὼς ἀποτελεῖ τὴν ἐλίτ· ὁ ἕξω κόσμος εἶναι ἀρρώστος ἢ προορισμένος γιὰ καταστροφή, ἐκτὸς ἐὰν ζητήσει τὴ «σωτήρια συνταγὴ» τῆς ὁμάδος.

6) Ἡ ὁμάδα ἀπορρίπτει τὴν ἀναγνωρισμένη ἐπιστήμη καὶ ἰσχυρίζεται ὅτι ἡ διδασκαλία τῆς εἶναι ἡ μοναδικὴ «γνήσια ἐπιστήμη».

7) Ἡ ὁμάδα ἀπορρίπτει τὴ λογικὴ σκέψη, τὸ «MIND», τὸ μυαλὸ ἢ κάθε τι τὸ διανοητικὸ καὶ ἰσχυρίζεται ὅτι στηρίζει τὴ συνταγὴ τῆς «στὴν πηγὴ», στὴν «προσωπικὴ ἐμπειρία».

8) Κριτικὴ καὶ ἀπόρριψη τῆς ὁμάδος ἀπὸ μέρους ἐκεῖνων ποῦ βρίσκονται ἕξω ἀπὸ αὐτὴν, ἐκλαμβάνεται γιὰ ἀπόδειξη πὼς ἡ ὁμάδα ἔχει δίκαιον, γιὰτί πίσω ἀπὸ τὴν κριτικὴ κρύβεται ἡ «ἀγνοία».

9) Ἡ ὁμάδα ἀπαιτεῖ τὴν ἐγκατάλειψη τῆς οἰκογενείας ἢ τοῦ (τῆς) συντρόφου στὴν περίπτωσι ποῦ δὲν «συνεργάζονται», γιὰτί ὁ «ἱερός σκοπός» τῆς σωτηρίας τοῦ κόσμου βρίσκεται πάνω ἀπὸ κάθε τι ἄλλο.

10) Ἡ ὁμάδα ἀποκόπτεται ἀπὸ τὸ περιβάλλον, μὲ ἰδιαίτερη ἐνδυμασία ἢ μὲ κανόνες διατροφῆς, μὲ ἰδιαίτερη «γλώσσα», μὲ ρύθμιση τῶν διαπροσωπικῶν σχέσεων βάσει τῶν «ἠθικῶν κανόνων τοῦ Δασκάλου».

11) Ἡ ὁμάδα σταδιακὰ ἀπαιτεῖ νὰ τῆς προσφερθεῖ ὁλόκληρος ὁ ἐλεύθερος χρόνος.

12) «Πρέπει νὰ γίνεις μέλος τῆς ὁμάδος, ἂν εἶναι δυνατὸν ἀμέσως, σήμερα!».

Ἄν μερικὰ ἀπὸ τὰ χαρακτηριστικὰ αὐτὰ ὑπάρχουν σὲ κάποια ὁμάδα, μὲ τὴν ὁποία ἦλθε σὲ ἐπαφὴ νεαρὸ ἄτομον ὑπάρχει μεγάλος κίνδυνος νὰ πρόκειται γιὰ παγίδα μίαν ὁλοκληρωτικὴν παραθρησκευτικὴν ὁμάδα ἢ ψυχολατρεῖαν.

Ἡ «Πανελλήνιος Ἐνωσις Γονέων διὰ τὴν Προστασίαν τῆς Οἰκογενείας καὶ τοῦ Ἀτόμου», ποῦ εἶναι ὁ μόνος παγκόσμιος ἀναγνωρισμένος φορέας «αὐτοβοηθείας» γονέων γιὰ τὴν προστασίαν τῆς οἰκογενείας καὶ τοῦ ἀτόμου, ἀπὸ ἐξαρτήσεις ἐκ μέρους ὁλοκληρωτικῶν παραθρησκευτικῶν ὁργανώσεων, κάνει ἐκκλήση στοὺς γονεῖς ποῦ ἔχουν τέτοια προβλήματα, νὰ βοηθήσουν ποικιλότροπα γιὰ καλύτερη ὁργάνωση τοῦ συμβουλευτικοῦ σταθμοῦ τῆς ΠΕΓ, γιὰ τὴν ἐνημέρωση τῶν Ἀρχῶν καὶ τοῦ κοινοῦ καὶ παρακαλεῖ τοὺς ἀρμοδίους κρατικούς, ἐκκλησιαστικούς, κοινοτικούς καὶ ἰδιαιτικούς φορεῖς νὰ τῆς συμπαρισταθοῦν στὸ ἔργο τῆς.

Ἡ διεύθυνση τῆς «Πανελληνίου Ἐνώσεως Γονέων» εἶναι: Μεσογείων 422, 153 42, Ἁγία Παρασκευὴ Ἀττικῆς.

Πύργος Ἡλείας 31.8.1988

Γιὰ τὸ Προεδρεῖο τοῦ Σεμιναρίου
Γιάννης Μηλιώνης.

ἢ ὁποιαδήποτε σεξουαλικὴ διαστροφή ἐπίσημα καὶ στὸ πρόσωπο ὁποιοῦδήποτε ποῦ ἀνάγεται de facto, ὄχι μόνον σὲ ἀνεκτό, ἀλλὰ σὲ ἀποδεκτὸ καὶ τιμῶμενο πρόσωπο, ποῖός λόγος ὑπάρχει νὰ διαφυλάξουμε τὴ νεολαία ἀπὸ τὸ νὰ ἀκολοθηθεῖ αὐτὰ τὰ πρόβηπα; Ποῦ βρίσκεται ἡ γραμμὴ διαχωρισμοῦ τοῦ «καλοῦ» ἀπὸ τὸ «καλὸ» σήμερα;».

Τὰ ἐρωτήματα αὐτὰ ὑποβηθῶν νὰ συνειδητοποιήσωμεν, ὅτι εἶναι ἐπὶ τέλους καιρὸς νὰ ἀναληφθῇ γενικὴ ἐκστρατεία πρὸς ἐξυγιάνωσι τῆς ἀτομικῆς, κοινωνικῆς καὶ πολιτειακῆς ζωῆς καὶ πρὸς καταπολέμησιν τοῦ παντὸς εἶδους ἀξιολογικοῦ δαλιωνισμοῦ καὶ τῆς παντὸς εἶδους ἠθικῆς μωσιῆς, δυσχρωματωσίας ἢ καὶ τυφλώσεως.

Ίερά Μητρόπολις Δημητριάδος

Μιά σειρά έκδηλώσεων πραγματοποιήθηκε τὸν Αὐγουστο στὰ παραθεριστικά κέντρα τῆς Μαγνησίας, μὲ τὴν πρωτοβουλία τῆς 'Ι. Μητροπόλεως, μέσα στὰ πλαίσια τῆς ποιμαντικῆς μέριμνᾶς τῆς γιὰ τοὺς παραθεριστές, Ἕλληνες καὶ ξένους. Παραθαλάσσια καὶ ὄρεινὰ χωριά, πού αὐτὴ τὴν ἐποχὴ φιλοξενούσαν ἑκατοντάδες ξένους, δέχθηκαν ἔτσι τὸ φιλικὸ χέρι τῆς Ἐκκλησίας πού τείνεται μὲ σύγχρονο τρόπο σὲ μιὰ προσπάθεια ἐπαφῆς καὶ κατανόησης.

1. Τὸ καλλιτεχνικὸ φυλλάδιο πού ἐξέδωσε ἡ 'Ι. Μητρόπολις, μὲ τίτλο «Μαγνησία: ἡ πνευματικὴ τῆς φυσιογνωμίας» ἔχει τοποθετηθῆ σὲ ξενῶνες καὶ ξενοδοχεῖα καὶ διανέμεται δωρεάν στοὺς παραθεριστές. Εἶναι μιὰ προσπάθεια προβολῆς τοῦ τόπου καὶ γνωριμίας του. Τὰ κείμενα ἔγραψε ὁ Σεβ. Μητροπολίτης μας, ἐνῶ τὴν ἔκδοση χρηματοδότησε ἡ INTERAMERICAN.

2. Οἱ συναυλίες βυζαντινῆς μουσικῆς πού ἔγιναν στὰ κοσμοβριθῆ θέρετρα τοῦ Ἄη - Γιάννη Πηλίου, τῆς Πορταριάς καὶ τῆς Ν. Ἀγχιάλου ἄφησαν ἄριστες ἐντυπώσεις. Μετὰ ἀπὸ εἰσαγωγικὴ ὁμιλία τοῦ πρωτ. π. Θωμᾶ Συνοδίου, ὑπευθύνου τοῦ Γραφείου Ποιμαντικῆς παραθεριστῶν, ὁ χορὸς τῶν βολιωτῶν ἱεροψαλτῶν προσέφερε δυνατὸτες αἰσθητικῆς ἀπόλαυσης τῶν βυζ. μελῶν. Ὁ ρέκτης πρωτοπρεσβύτερος πού ὁμιλεῖ ἀπταισता τὰ ἀγγλικά ἐνημέρωνε στὴ γλώσσα αὐτὴ καὶ τοὺς ξένους, πού εἶναι πρόθυμοι ἀκροατές. Τοὺς χοροὺς διηύθυναν οἱ καθηγητὲς Μιχ. Μελέτης καὶ Κυρ. Νικολέρης, ἐνῶ στὴν ὀργάνωση συμμετείχαν οἱ τοπικὲς ἐνορίες καὶ οἱ κοινότητες. Ἡ ἀγαστὴ συνεργασία Ἐκκλησίας καὶ Τοπικῆς Αὐτοδιοίκησης φέρνει ἀγλαοὺς καρπούς. Οἱ συναυλίες δόθηκαν στὶς πλατεῖες καὶ συνοδεύονταν ἀπὸ τὸ θρόισμα τῶν δένδρων.

(Ἐκ τῆς 'Ι. Μητροπόλεως)

Ίερά Μητρόπολις Ἡλείας

Τὰ μέλη τοῦ Συνεδρίου Κληρικῶν τῆς Ἱεράς Μητροπόλεως Ἡλείας, πού συνήλθε ὑπὸ τὴν Προεδρία τοῦ Σεβ. Μητροπολίτου Ἡλείας κ. Γερμανοῦ, στὴ Σκαφιδιά, τὴν 29ῃν Αὐγούστου 1988, μὲ ἀνησυχία ἐπιληροφορήθησαν τοὺς βασικοὺς στόχους τοῦ τελευταίου Χιλιαστικοῦ Συνεδρίου «Θεῖα δικαιοσύνη», γιὰ τὸ ὁποῖο προσφέρθηκε ἀρχικὰ τὸ «Στάδιο Ειρήνης καὶ Φιλίας», μὲ τὸ σκεπτικὸ ὅτι: Τέτοιες συναθροίσεις προάγουν τὰ θρησκευτικὰ ἦθη καὶ τὶς διανθρώπινες σχέσεις.

«Κυβερνηθεῖτε ἢ Καταστραφεῖτε». Αὐτὸ ἦταν τὸ βασικὸ σύνθημα τοῦ Χιλιαστικοῦ Συνεδρίου, ὅπως ἐκφράζεται στὸ νέο βιβλίον, πού ἐκδόθηκε γιὰ τὸ συνέδριο. Ἡ «Θεῖα δικαιοσύνη», λέγουν, θὰ ἐπικρατῆσῃ μόνον ὅταν καταστραφοῦν στὸν Ἀρμαγεδώνα ὅσοι δὲν ὑποτάσσονται μὲ τὴν θέλησή τους στὴν θεοκρατία τοῦ Μπρούκλιν. Σ' αὐτὸν τὸν πόλεμο δὲν θὰ εἶναι πλέον οἱ χιλιαστές ἀπλοὶ παρατηρητές, ἀλλὰ θὰ κατασφάζουν μαζί μὲ τὸν Χριστὸ ὅλους τοὺς ἐναντιομένους. Ἰδιαιτέρα ἐκείνους πού τάσσονται ὑπὲρ τῆς Ἐθνικῆς Κυριαρχίας καὶ θέβαια τοὺς κληρικούς πού χαρακτηρίζονται στὸ βιβλίον «σκυλιά».

Αὐτὰ τὰ «θρησκευτικὰ ἦθη» καὶ αὐτὲς τὶς «διανθρώπινες σχέσεις» καλλιέργησε τὸ Συνέδριο τῶν Χιλιαστῶν, πού ἐπρόκειτο νὰ γίνῃ στὸ Στάδιο Ειρήνης καὶ Φιλίας.

Τὰ μέλη τοῦ Συνεδρίου τῶν Κληρικῶν παρακαλοῦν τοὺς ἀρμοδίους Κυβερνητικοὺς φορεῖς, πρὶν ἀπὸ κάθε παρόμοια ἐνέργεια νὰ φροντίζουν νὰ ἐνημερώνονται σωστά, ὥστε νὰ ἀποδίδονται οἱ χαρακτηρισμοί: «μισαλλοδοξία» καὶ «μεσαιῶνας» σ' αὐτοὺς πού τοὺς ἀνῆκουν.

Ίερά Μητρόπολις Πειραιῶς

700 νέοι καὶ νέες, ἡλικίας 12 - 19 ἐτῶν, φιλοξενήθηκαν καὶ φέτος στὶς Κατασκηνώσεις τῆς Ἱεράς Μητροπόλεως Πειραιῶς, ἀπὸ τὶς 20 Ἰουνίου ὡς τὶς 29 Αὐγούστου, σὲ 5 κατασκηνωτικὲς περιόδους.

Τὰ παιδιά, πού συμμετέχουν ἐνεργὰ στὴν κατηχητικὴ κίνηση τῆς Μητροπόλεως Πειραιῶς, εἶχαν τὴν εὐκαιρία, μέσα σ' ἓνα πανέμορφο φυσικὸ περιβάλλον, ν' ἀπολαύσουν τὴ χαρὰ τῆς φιλίας, τοῦ παιχνιδιοῦ, τῆς διασκέδασης, τοῦ ἀθλητισμοῦ, νὰ περάσουν δημιουργικὰ τὸ χρόνο τους, νὰ γνωρίσουν τὴν πληρότητα πού προσφέρει ἡ ζωὴ κοντὰ στὴν Ἐκκλησία καὶ νὰ συζητήσουν σοθάρὰ καὶ ὑπεύθυνα τὰ προβλήματα τῆς νεανικῆς ἡλικίας μὲ τὸν Σεβασμιώτατο Μητροπολίτη Πειραιῶς κ. Καλλίνικο, πού πολλές φορές τὰ ἐπισκέφθηκε, μὲ κληρικούς τῆς Μητροπόλεως Πειραιῶς καὶ μὲ στελέχη τῆς Κατασκηνώσεως.

Ἡ ἐπιτυχὴς πορεία τῆς «ΧΡΙΣΤΙΑΝΟΥΠΟΛΗΣ» —ἔτσι ὀνομάζουν τὰ παιδιά τὴν κατασκηνώσή τους— στὰ 9 χρόνια τῆς λειτουργίας της, ἔκανε τοὺς γονεῖς καὶ τοὺς νέους νὰ τὴν περιβάλλουν μὲ ἐμπιστοσύνη καὶ νὰ πλημμυρίζουν κάθε χρόνο τὰ Γραφεῖα τῆς Ἱεράς Μητροπόλεως μὲ αἰτήσεις συμμετοχῆς τῶν παιδιῶν.

Οἱ αὐξημένες αὐτὲς ἀνάγκες ὀδήγησαν στὴν προσπάθεια δημιουργίας νέων κατασκηνωτικῶν ἐγκαταστάσεων στὴν Παιανία Ἀττικῆς. Ἦδη τὰ ἔργα στὶς νέες κατασκηνώσεις προχωροῦν καὶ ἀναμένεται νὰ λειτουργήσουν τὸ ταχύτερο δυνατὸ.

(Ἐκ τοῦ Γραφείου Τύπου τῆς 'Ι. Μητροπόλεως)

ΠΑΤΡΙΑΡΧΕΙΟΝ ΑΛΕΞΑΝΔΡΕΙΑΣ

1. Ἡ Α. Θ. Μακαριότης ὁ Πάπας καὶ Πατριάρχης Ἀλεξανδρείας κ.κ. Παρθένιος ἐπ' εὐκαιρία τῆς μεγάλης ἑορτῆς τῆς Γεννήσεως τοῦ Σωτῆρος Χριστοῦ ἀπηύθυνεν ἐγκύκλιον πρὸς τοὺς εὐσεβεῖς καὶ Ὀρθόδοξους Χριστιανούς τοῦ Πατριαρχείου Ἀλεξανδρείας, Ἑλλήνας, Ἀραβᾶς, Αἰγυπτίους καὶ Ἀφρικανούς. Εἰς αὐτὴν τὴν ἐγκύκλιον, ἀφ' οὗ πρώτον γράφει περὶ τῆς Γεννήσεως τοῦ Σωτῆρος Χριστοῦ, παροτρύνει τοὺς Ὀρθόδοξους Χριστιανούς τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἀφρικῆς καὶ ὅλου τοῦ Κόσμου, ὅπως ἀπὸ κοινου ἑορτάσουν τὴν Γέννησιν τοῦ Θεανθρώπου.

Ἐπίσης ἀναφέρεται εἰς τὸ Οἰκουμενικὸν Πατριαρχεῖον, ἐκ τοῦ ὁποῦ ἀνεπτύχθη καὶ διεδόθη ἡ ἱεραποστολὴ εἰς τὴν Ὀρθόδοξον Ἐκκλησίαν τῆς Ρωσίας, τῆς ὁποίας κατὰ τὸ ἔτος 1988 ἑορτάζει τὴν χιλιετηρίδα ἀπὸ τῆς συστάσεώς της.

2. Ὁ Μακαριώτατος Πατριάρχης Ἀλεξανδρείας καὶ πάσης Ἀφρικῆς κ.κ. Παρθένιος ἀπηύθυνε κατὰ

τὸν μῆνα Ἰανουάριον 1988 θαρυσήμαντον ἐγκύκλιον δημοσιευθεῖσαν μάλιστα εἰς τὴν Ἑλληνικὴν ἔφημερίδα «ΦΩΣ», ἐκδιδόμενην ἐν Καίρῳ, ἀναφερομένην εἰς τοὺς καταπιεζομένους Παλαιστινίους. Συσιστὰ πρὸς ὅλους νὰ εὐχηθοῦν εἰς τὸν Πανάγαθον Θεὸν νὰ καταπέμψῃ τὴν δικαιοσύνην καὶ τὴν εἰρήνην πρὸς τοὺς γειμαζομένους Παλαιστινίους. Ποιεῖται ἔκκλησιν πρὸς πάντας, Ἕλληνας, Ἀραβας καὶ Αἰγυπτίους, οὕτως, ὥστε νὰ ἀποκατασταθῇ ἡ ἐλευθερία καὶ τὸ δίκαιον εἰς αὐτούς.

3. Ὁ Μακαριώτατος Πατριάρχης κ.κ. Παρθένιος ἐπὶ τῇ ἐνάρξει τῆς Ἁγίας καὶ Μεγάλης Τεσσαρακοστῆς ἐπισκέφθη κατ' ἐπανάληψιν τοὺς Ἱεροὺς Ναοὺς τῆς Πόλεως τῆς Ἀλεξανδρείας καὶ παρηκολούθησε τὰς κατασκευατικὰς ἀκολουθίας καὶ μάλιστα συμμετέσχεν ὁ ἴδιος εἰς τὰς Θείας λειτουργίας τῶν Προηγιασμένων Δώρων, τόσον εἰς τὰς πρωινὰς, ὅσον καὶ εἰς τὰς ἑσπερινὰς. Τὸ γεγονός αὐτὸ ἐνεθουσίασε τοὺς εὐσεβεῖς χριστιανούς, διότι εἶδον τὸν Πατριάρχην λειτουργοῦντα ἐν ταπεινώσει θαθεῖα καὶ ἀγάπη Θεοῦ.

Ἐπίσης ἐξετέλλει τὰ καθήκοντα τῆς διαποιμάνσεως Αὐτοῦ ἐπισκεφθεὶς τοὺς Ἱεροὺς Ναοὺς, εἰς τοὺς ὁποίους ἀνεπτύσσοντο ἀπογευματινὰ ὁμιλία οὕτως, ὥστε νὰ εἶναι ἐνήμερος τῶν πάντων, παρεῖχε δὲ τὰς σχετικὰς πατρικὰς παραινέσεις εἰς τοὺς ὁμιλητάς.

4. Ὁ Μακαριώτατος Πατριάρχης κ.κ. Παρθένιος ἐπέδειξε τὴν πατρικὴν ἀγάπην καὶ στοργὴν πρὸς τοὺς πτωχοὺς ἐν Χριστῷ ἀδελφοὺς ἐμπράκτως ἐργασθεὶς ὑπὲρ αὐτῶν καὶ οἰκονομικῶς ἐνισχύσας αὐτούς.

5. Ἡ Α. Θ. Μακαριότης ἐπεκτείνει πρὸς ὅλας ἐν γένει τὰς ἑορταστικὰς ἐκδηλώσεις τοῦ Πατριαρχείου Ἀλεξανδρείας τὸ ἐνδιαφέρον Αὐτοῦ συμμετέχων ὁ ἴδιος εἰς αὐτάς καὶ ἀπευθύνων πατρικὰς ὑποθήκας καὶ παραινέσεις πρὸς παρισταμένους εἰς αὐτάς. Ταπεινὸς καὶ εὐπροσήγορος πρὸς πάντας, κληρικοὺς καὶ πιστοὺς, προσφέρει τὴν πατριαρχικὴν εὐχὴν καὶ εὐλογίαν οὕτως, ὥστε ἡ Ἐκκλησία τῆς Ἀλεξανδρείας νὰ εἶναι ζῶσα καὶ ἐνεργὸς πρὸς ὅλας τὰς κατευθύνσεις τῆς ἱεραποστολικῆς διακονίας.

† Ὁ Λεοντοπόλεως ΤΙΤΟΣ

Ἱερά Μητρόπολις Λεοντοπόλεως

1. Ὁ Σεβασμιώτατος Μητροπολίτης Λεοντοπόλεως κ. Τίτος ἔλθων εἰς Ἀθήνας δι' ὑποθέσεις τῆς Ἱεράς αὐτοῦ Μητροπόλεως ἦλθεν εἰς ἄμεσον ἐπικοινωνίαν μετὰ τῶν εὐσεβῶν Χριστιανῶν τῶν προρχομένων ἐξ αὐτῆς. Κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον παρεσχέθη εἰς αὐτὸν ἡ πολυτίμος εὐκαιρία, ὅπως ἀναπτύξῃ εἰς αὐτοὺς διάφορα θέματα ἀφορῶντα τὴν Ἱεράν Μητρόπολιν Λεοντοπόλεως καὶ ἐπέστησε τὴν προσοχὴν αὐτῶν νὰ ἐπισκέπτονται τὴν γενετιεράν των τοῦλάχιστον ἅπαξ τοῦ ἔτους. Ἐξ ἄλλου τὸ καθῆκον αὐτὸ ἐπιβάλλει εἰς αὐτοὺς τὴν ἐπίσκεψιν εἰς τὸν τόπον καταγωγῆς των, ὥστε νὰ γνωρίζουν τὴν προσπάθειαν, ἡ ὁποία συντελεῖται, καὶ νὰ συμβάλλουν εἰς τὴν πρόοδόν του.

Ἡ μετ' αὐτῶν ἄμεσος ἐπικοινωνία τοῦ Μητροπολίτου Λεοντοπόλεως συνεκίνησεν αὐτοὺς θαυμάσια, διότι διὰ πρώτην φοράν διαβλέπουν τὴν πατρικὴν ἀγάπην καὶ τὸ ἄμεσον ἐνδιαφέρον τοῦ Σεπτοῦ Ποιμενάρχου αὐτῶν, ὁ ὁποῖος τοὺς ἐπισκέφθη εὐθύς, ὡς ἦλθεν εἰς τὴν Ἑλλάδα. Πράγματι ὅσα ἐλέχθησαν, ἀνεκίνησαν τὰ φλέγοντα θέματα τῆς Ἱεράς Μητροπόλεως Λεοντοπόλεως.

2. Ὁ Σεβασμιώτατος Λεοντοπόλεως παρὰ τὸ γεγονός ὅτι τὸ ἑλληνικὸν στοιχεῖον συρρικνοῦται, περιώδευσε τὴν Ἱεράν Μητρόπολιν, ἐπεκίνησεν μετὰ τῶν εὐσεβῶν Χριστιανῶν, προσέφερε δὲ διὰ τοὺς οἴκους τῶν Ὀρθοδόξων Ἑλλήνων Χριστιανῶν ἀνά ἐν ἀντίτυπον τῆς Καινῆς Διαθήκης, δωρεὰ τῆς Ἀδελφότητος

Θεολόγων «Ὁ ΣΩΤΗΡ», ἄφ' οὗ προηγήθη ἐπίσκεψις αὐτοῦ εἰς τὸν προϊστάμενον τῆς ἀδελφότητος, πανοσ. Ἀρχιμ. π. Γεώργιον Δημόπουλον ἐν Ἀθήναις.

3. Μερὶμνη τοῦ Σεβασμιωτάτου Λεοντοπόλεως ἐφωδιάσθησαν οἱ Ἱεροὶ Ναοὶ τῆς Μητροπόλεως δι' ἱερῶν σκευῶν τῇ εὐγενεῖ δωρεὰ τοῦ θεοσεβοῦς Ἑλληνοεφοπλιστοῦ κ. Κωνσταντίνου Γράτσου.

4. Μεταξὺ ἄλλων ὁ Σεβασμιώτατος ἐμερίμνησε διὰ τοὺς πτωχοὺς τῆς ἐπαρχίας, συστήσας φιλόπτωχον ταμείον.

5. Οὐχ ἦττον παραλλήλως πρὸς ὅσας εὐθύναις καὶ καθήκοντα συνεπάγεται ἡ διαποιμάνσις τῆς Ἱεράς Μητροπόλεως Λεοντοπόλεως, ὁ Σεβασμιώτατος συμπαρίσταται εἰς ὅλας τὰς ἐνεργείας τοῦ Μακαριωτάτου Πατριάρχου Ἀλεξανδρείας κ.κ. Παρθενίου.

6. Ἐκτὸς αὐτῶν διατηρεῖ ἀγαθὰς σχέσεις μετὰ τῶν Αἰγυπτιακῶν Ἀρχῶν, καθὼς καὶ μετὰ τῶν ἑτεροδόξων Ἐκκλησιῶν.

7. Κατὰ τὸ πρῶτον δεκαπενθήμερον τοῦ μηνὸς Αὐγούστου ἐτελέσθησαν αἱ Ἱεροὶ Παρακλήσεις πρὸς τὴν Ὑπεραγίαν Θεοτόκον, τὴν δ' ἑορτὴν τῆς Μεταμορφώσεως τοῦ Σωτήρος Χριστοῦ, ὡς καὶ τὴν ἑορτὴν τῆς Κοιμήσεως τῆς Θεοτόκου ἐλειτούργησεν εἰς τὴν ἔδραν τῆς Ἱεράς Μητροπόλεως, Ἰσραηλίου. Κατὰ δὲ τὴν ἑορτὴν τῆς ἀποδόσεως τῆς Κοιμήσεως τῆς Θεοτόκου ἐλειτούργησεν εἰς τὸν Ἱερόν Ναὸν τῶν Τριῶν Ἱεραρχῶν τῆς πόλεως Ζαχαζίκ.

8. Ὁ Σεβασμιώτατος προέστη τῆς τελέσεως τοῦ Ἱεροῦ Μνημοσύνου ἐπὶ τῇ συμπληρώσει ἔτους ἀπὸ τῆς κοιμήσεως τοῦ ἀοιδίμου προκατόχου αὐτοῦ, Ἰωακείμ.

9. Τὸ ἔργον τοῦ Σεβασμιωτάτου βοηθοῦν μετὰ ἀγάπης οἱ Ἡλίας Τσιβίκης, Πρόεδρος τῆς Ἑλληνικῆς Κοινότητος Ἰσραηλίου καὶ Ἰωάννης Ἀγιάνογλου, Καθηγητῆς τοῦ ἐν Καίρῳ Πανεπιστημίου.

(Ἐκ τῆς Ἱ. Μητροπόλεως)

ΕΚΚΛΗΣΙΑ ΚΥΠΡΟΥ

Ἱερά Μητρόπολις Μόρφου

Στις 30 Αὐγούστου 1988 ἔγινε στὸ Μητροπολιτικὸ Ναὸ τῆς Κωμόπολης Εὐρύχου τὸ ἸΒ' Συνέδριον τῶν Συνεργατῶν τοῦ Πνευματικοῦ Ἔργου τῆς Ἱερῆς Μητροπόλεως Μόρφου. Σ' αὐτὸ παραβρέθησαν ὁ Πανιερώτατος Μητροπολίτης Μόρφου κ. Χρῦσανθος, ὁ Διευθυντῆς τοῦ Γραφείου τῆς Θρησκευτικῆς Διαφώτισης τῆς Μητροπόλεως Μόρφου Πανοσ. Ἀρχιμ. κ. Βασίλειος Παπαφώτης, ὁ Αἰδεσιμολ. Πρωτοπρ. κ. Χαράλαμπος Κούρρης καὶ οἱ Ἱεροκήρυκες τῆς Μητροπόλεως Μόρφου κ. Μακάριος Παπαχριστοφόρου καὶ κ. Ἀντώνης Στυλιανῆς.

Στὸ Συνέδριον πῆραν μέρος 52 κληρικοὶ καὶ λαϊκοὶ συνεργάτες τοῦ Πνευματικοῦ ἔργου τῆς Μητροπόλεως Μόρφου (Στρατιωτικοὶ ἱερεῖς τῆς Θρησκευτικῆς Ὑπηρεσίας τῆς Μητροπόλεως γιὰ τὴν Ἐθνικὴ Φρουρὰ, Πνευματικοὶ Καθοδηγητῆς τῶν Χριστιανικῶν Ἐνώσεων Γυναικῶν (Χ.Ε.Γ.) καὶ τῶν Χριστιανικῶν Ὀμίλων Μαθητῶν καὶ Μαθητριῶν (Χ.Ο.Μ.), Κατηχητῆς τῶν Κατώτερων Κατηχητικῶν, ὑποψήφιοι σπουδαστῆς τῆς Σχολῆς Στελεχῶν τῆς Μητροπόλεως Μόρφου καὶ ἱεροσπουδαστῆς τῆς Μητροπόλεως τῆς Ἱερῆς Σχολῆς).

Τις ἐργασίες τοῦ Συνεδρίου διεύθυνε μετὰ πολλῆς ἐπιτυχίας Προεδρεῖο, ποὺ ἀπαρτιζόταν ἀπὸ τὴν κ. Φάνη Στυλιανοῦ, ἀπὸ τὰ Καννάβια, ὡς Πρόεδρο, καὶ τίς κ. Φρειδερίκη Ἀντωνίου, ἀπὸ τῆ Φλάσσου καὶ κ. Ἰωάννα Πλουτάρχου, ἀπὸ τὸν Καλοπαναγιώτη, ὡς Γραμματεῖς.

Τὸ Πρόγραμμα τοῦ Συνεδρίου ἦταν τὸ ἑξῆς:

- 1) Προσευχὴ ἑναρξης.
- 2) Ἐκλογή Προεδρείου.
- 3) Εἰσαγωγικὴ ὁμιλία ἀπὸ τὸν Πανιερώτατο Μητρο-

ΒΙΒΛΙΟΚΡΙΣΙΑΙ

Άρχιμ. Διονυσίου Δ. Μπέκου, ΧΤΙΣΕ ΤΗΝ ΠΡΟΣΩΠΙΚΟΤΗΤΑ ΤΟΥ ΠΑΙΔΙΟΥ ΣΟΥ, Θεσσαλονίκη 1988, σσ. 330.

Με την ψυχική αυτονομία και την ολοκληρωμένη προσωπικότητα, τις οποίες και θεωρεί «αναφαίρετη προίκα» του παιδιού, ασχολείται με γνώση κι έπιστημοσύνη ο λόγιος αρχιμανδρίτης και ιεροκήρυξ της Ί. Μητροπόλεως Μονεμβασίας και Σπάρτης π. Διονύσιος Μπέκος, στο νέο πολυσέλιδο βιβλίο του, με τίτλο «Χτίσε την προσωπικότητα του παιδιού σου». Ξεκινώντας από τη βασική και κοινά αποδεκτή διαπίστωση, ότι για την προκοπή των νεαρών βλαστών δεν αρκεί ή καλή υγεία και ή εξασφάλιση υλικών αγαθών, επισημαίνει με πειθώ ότι το παιδί «έχει ανάγκη πρό πάντων από θάρρος, από έμπιστοσύνη στον έαυτό του και αυτοπεποίθηση, ... από ψυχική υγεία, από ψυχικό σθένος και ψυχική δύναμη, ... από ψυχική αυτονομία και από δυνατή και ολοκληρωμένη προσωπικότητα» (Εισαγωγή, σ. 14).

Από πλευράς Περιεχομένου, μετά τον Πρόλογο (9-11) και την Εισαγωγή (13-15), το βιβλίο χωρίζεται σε πέντε κεφάλαια: Α' Η ψυχική αυτονομία και ή σημασία της (17-71). Β' Στοιχεία και γνωρίσματα της ψυχικής αυτονομίας (73-123). Γ' Πώς αποκτάται ή ψυχική αυτονομία (125-163). Δ' Τα στάδια της ψυχικής ανάπτυξης του παιδιού και ή στάση των γονιών (165-268). Ε' Ο Χριστός και ή ψυχική αυτονομία (269-308). Επίλογος (309-311). Παραπομπές (313-326), συνολικά 270, που δείχνουν ότι ο σ. χρησιμοποίησε πλούσια βιβλιογραφία, προκειμένου να τεκμηριώσει την ενδιαφέρουσα μελέτη του.

Κεντρικός άξονας του βιβλίου είναι ή ψυχική αυτονομία και οι τρόποι με τους οποίους αποκτάται. Ο π. Διονύσιος Μπέκος εϋστοχα σημειώνει ότι «ψυχική αυτονομία είναι ή ικανότητα ενός ανθρώπου να ζήσει μιá προσωπική και αυθεντική ζωή, άντάξια σε μιá λογική και πνευματική ύπαρξη, με ανάπτυξη όλων των ψυχικών του δυνάμεων και ικανοτήτων, με δραστηριότητα, δημιουργικότητα, πληρότητα ζωής και ψυχική ικανοποίηση, χρησιμοποιώντας τις προσωπικές του ψυχικές δυνάμεις και ικανότητες. Με άλλα λόγια ο ίδιος ο άνθρωπος να σκέπτεται, να κρίνει και να αποφασίζει για τα προβλήματα που τον άφορούν προσωπικά και για την όλη του ζωή. Να κυβερνάει αυτός ο ίδιος τον έαυτό του και τη ζωή του» (σ. 18).

Για να επιτευχθεί τούτο δεν πρέπει ποτέ να ξεχνάμε πως «τό ουσιώδες έργο των γονιών είναι να βοηθήσουν τα παιδιά τους να περάσουν χωρίς εμπόδια και δυσκολίες από την αναγκαία αρχική εξάρτηση στη βαθμιαία ανεξαρτησία, τό να βοηθήσουν τα παιδιά τους να πάρουν τη ζωή τους στα χέρια τους» (σ. 19), καθώς υποστηρίζει και ο Γάλλος ψυχολόγος ΑΙ. Donval.

Συμφωνώ με όσα ή Σπυριδούλα Λέκου, λειτουργός - ψυχολόγος και Καθηγήτρια του Τ.Ε.Ι. Αθήνας σημειώνει στον Πρόλογο (σ. 9-11), χαρακτηρίζοντας τό βιβλίο «ξεχωριστό, απαραίτητη γνώση για κάθε γονιό και παιδαγωγό, γιατί βοηθάει να γνωρίσουμε — με όλα τα ευεργετικά αποτελέσματα — την ψυχική αυτονομία του παιδιού και πώς συντελούμε στη δημιουργία του». Ο κληρικός συγγραφέας έδραιώνει τις άπόψεις του όχι μόνο στα πορίσματα της Έπιστήμης (Ψυχολογίας, Παιδαγωγικής), αλλά και στον ευαγγελικό και πατερικό λόγο. Η συστηματική, εξάλλου, ένασχόλησή του με θέματα ψυχολογίας του παιδιού (έξέδωσε ήδη τα βιβλία «Κάνε έξυπνο τό παιδί σου», «Γλύτωσε τό παιδί σου από τό φόβο», «Σύγχρονοι μέθοδοι άνατροφής των παιδιών», «Αδέλφια και άδελφές», «Στά καθάρια ύψη»), του παρέχει τό «δικαίωμα» να γράφει με βεβαιότητα και προσδίδει στο λόγο του βαρύτητα.

Τό βιβλίο στοιχειοθετήθηκε με πολύ ευάγγιστα γράμματα, είναι καλοτυπωμένο και με έξώφυλλο - φωτογραφία μικρών παιδιών σε τετραχρωμία, ιδιαίτερος εύγλωττη. Την κεντρική διάθεσή του έχει τό βιβλιόπωλειό της Όρθοδόξου Χριστιανικής Αδελφότητας «Λυδία» (Θεσσαλονίκη).

ΕΥΑΓΓΕΛΟΣ Π. ΛΕΚΚΟΣ

Μαν. Μελινοϋ, Μίλησα με τόν άγιο Νεκτάριο (Συνεντεύξεις με 30+1 ανθρώπους που τόν γνώρισαν), Αθήνα, 1987, σελ. 318.

Για τόν μεγάλο «Άγιο του αιώνα μας», τόν άγιο Νεκτάριο έχουν γραφεί πολλές μελέτες, βιβλία και άρθρα όχι όλίγα. Παρ' όλ' αυτά, όμως, τό νέο βιβλίο του κ. Μελινοϋ έχει κάτι τό ξεχωριστό και τό πρωτότυπο: μάς μεταφέρει τόν άγιο Νεκτάριο κοντά μας, με τη βοήθεια 30 ανθρώπων που τόν γνώρισαν, κ' έζησαν κοντά του ή τόν συναναστράφηκαν, καθώς και μιás Μοναχής, που είχε ήχογραφηθεί συνέντευξή της πριν άναπαυθεί έν Κυρίω και άναχωρήσει από τούτο τόν κόσμο. Όλες οι σελίδες του πολύτιμου αυτού βιβλίου αποτελούν μαρτυρίες για τόν «Άγιο, τό βίο

πολίτη Μόρφου κ. Χρϋσανθο. 4) Εισηγητική όμιλία από τόν Αϊδεομολ. Πρωτοπρ. κ. Χαράλαμπο Κούρρη με θέμα «Η άξιοποίηση του έλεύθερου χρόνου των παιδιών μας». 5) Συζήτηση πάνω στην όμιλία του π. Χαράλαμπου Κούρρη. 6) Διάλειμμα (προσφέρθηκε άναψυκτικό). 7) Όδηγίες για τη νέα πνευματική περίοδο 1988 - 89. 8) Διάφορα προβλήματα και ειση-

γήσεις για τις Χ.Ο.Μ., τις Χ.Ε.Γ. και τα Κατώτερα Κατηχητικά Σχολεία. 9) Κλείσιμο του Συνεδρίου από τόν Πανερώτατο Μητροπολίτη Μόρφου κ. Χρϋσανθο. 10) Προσευχή λήξης. 11) Γεύμα στο Έπισκοπείο Εόρχου.

(Άπό την Ί. Μητρόπολη)

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ
Η ΙΕΡΑ ΣΥΝΟΔΟΣ ΤΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

Άριθμ. { Πρωτ. 2589
Διεκπ. 1471 } Αθήνησι τῆ 22-9-1988

Ἡ Διαρκὴς Ἱερά Σύνοδος τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος ἔχουσα ὑπ' ὄψει:

- 1) τὰς διατάξεις τοῦ ἀρθροῦ 42 παραγρ. 2 τοῦ Ν. 590/77,
- 2) τὰς διατάξεις τοῦ ἀρθροῦ 5 παραγρ. 5 τοῦ ὑπ' ἀριθμ. 12/1980 Κανονισμοῦ,
- 3) τὰς διατάξεις τοῦ ἀρθροῦ 20 τοῦ Ν. 1476/1984,
- 4) τὴν ὑπ' ἀριθμ. Δ. 707/27.7.1988 Πρότασιν τοῦ Σεβ. Μητροπολίτου Ἀττικῆς κ. Δωροθέου,
- 5) τὴν ὑπ' ἀριθμ. 1/25.8.1988 Πράξιν τοῦ Α.Υ.Σ.Ε.,
- 6) τὴν ἀπὸ 26.8.1988 Ἀπόφασιν Αὐτῆς,

Ἀποφασίζει:

Εἰς τὸν διὰ τῆς παραγρ. 5 ἀρθροῦ 5 τοῦ ὑπ' ἀριθμ. 12/1980 Κανονισμοῦ (ΦΕΚ 272/τ. Α/1.12.1980) ψηφί-

του καὶ τὰ θαύματά του, ἀπὸ πρῶτο χέρι. Δὲν ἔχουν τὴ σοφία τῶν ὑποσημειώσεων καὶ τῆς πλήρους βιβλιογραφίας, γιὰ τὴν ἀμεσότητα τοῦ αὐτήκου καὶ τοῦ αὐτόπτη, πού μᾶς διηγείται, μὲ τρέμοντα χεῖλη καὶ συγκινημένη φωνή, ὅσα εἶδε ἢ ἄκουσε στὸ μοναστήρι τοῦ Ἁγίου, ἀπ' τὸν ἴδιο ἢ ἀπὸ τὸν ἅγιο κύκλο του. Π.χ., μιὰ γιαιγιά μᾶς ἀφηγεῖται (παίρνω στὴν τύχη μιὰ σελίδα): «Μιὰ φορά, θυμᾶμαι, τοῦ φίλησα τὸ χέρι καὶ μοῦ λέει: «Βλογημένο τέκνο, μοιάζεις τῆς ἁγίας Λουκίας... Σοῦ εὐχομαί νά 'χεις καὶ τὴ χάρη τῆς. Ἔνα καιρὸ εἶχε ἀναβροχιά. Ὁ κόσμος ὑπόφερε. Δίψα καὶ τῶν γονέων, πού λένε. Ὅλη ἡ Αἴγινα, ἀποφασίσαμε νά κάνουμε δέηση στὴν Παναγία τῆ Χρυσολέντισσα. Ὅσοι μπορούσαν, ἀνέβηκαν στὸ Μοναστήρι τῆς — μεγάλη ἢ χάρη τῆς Παναγίας! — γιὰ συντροφιά στὴν εἰκόνα. Οἱ ὑπόλοιποι, μαζί με τὸ Σεβασμιώτατο, περιμέναμε στὸ ἀλωνάκι, πού νὰν κάτω ἀπὸ τὸ μοναστήρι τῆς Ἁγίας Τριάδος. Ἰσαμε νά φέρουμε τὴν εἰκόνα, ὁ Ἅγιος ἔκανε προσευχή. Δὲν πρόλαβε νά τελειώσει κι ἄρχισε καταρακτώδης βροχή! Δὲν μπορούσαμε νά σταθοῦμε! Ἦταν μεσημέρι, θυμᾶμαι. Οὔτε πού προλάβαμε νά καταφύγουμε στὴν ἐκκλησία. Θαυματοεργός! Ἡ εὐχή του μαζί μας. Δὲν θὰ τὸν ξεχάσω ποτέ» (σελ. 136-137).

Τὸ βιβλίον εἶναι κατάσπαρτο ἀπὸ τέτοια θαυμαστά ντοκουμέντα καὶ καταστολισμένο ἀπὸ φωτογραφίες καὶ εἰκόνες τοῦ Ἁγίου, καθὼς καὶ τῶν προσώπων πού μᾶς προσφέρουν — διὰ τοῦ κ. Μελινοῦ — τίς συνεντεύξεις τους, πραγματικὰ τεφαρίνια. Ὁ σ. σέβεται τὴ γλῶσσα καὶ τὸ ὄφρος τους, καὶ κάνει ἄριστα. Ἔτσι ἔχει βαρύντητα ἢ προσωπικὴ κατάθεση καὶ μαρτυρία, γιὰ τὴν ὁποία, κλείνοντας τὸ βιβλίον, αἰσθάνεται τὴν ἀνάγκη ὁ ἀναγνώστης νά εὐχαριστήσῃ καὶ νά συγχαρῆ τὸν ἐλλεικτὸ συγγραφέα, καὶ μὲ τὴν πρώτη εὐκαιρία, νά πάρῃ τὸ καρᾶνι γιὰ τὴν Αἴγινα, προσκυνητῆς στὸ Μοναστήρι τοῦ Ἁγίου.

Π. Β. ΠΑΣΧΟΣ

σθέντα ὑπαλληλικὸν Ὀργανισμὸν τῶν Γραφείων τῆς Ἱερᾶς Μητροπόλεως Ἀττικῆς συνιστάται ἢ ἀκόλουθος ὑπαλληλικὴ θέσις:

ΚΑΤΗΓΟΡΙΑ ΠΕ

Κλάδος ΠΕ 1 Τεχνικός

Μία (1) θέσις ἐπὶ θαθμοῖς Γ - Α.

Η ΔΙΑΡΚΗΣ ΙΕΡΑ ΣΥΝΟΔΟΣ

- † Ὁ Ἀθηνῶν ΣΕΡΑΦΕΙΜ
 - † Ὁ Σερβίων καὶ Κοζάνης κ. ΔΙΟΝΥΣΙΟΣ
 - † Ὁ Κασσανδρείας κ. ΣΥΝΕΣΙΟΣ
 - † Ὁ Δράμας κ. ΔΙΟΝΥΣΙΟΣ
 - † Ὁ Καλαθρῦτων καὶ Αἰγιαλείας κ. ΑΜΒΡΟΣΙΟΣ
 - † Ὁ Τρίκκης καὶ Σταγῶν κ. ΑΛΕΞΙΟΣ
 - † Ὁ Καρπενησίου κ. ΝΙΚΟΛΑΟΣ
 - † Ὁ Κυθήρων κ. ΙΑΚΩΒΟΣ
 - † Ὁ Μονεμβασίας καὶ Σπάρτης κ. ΕΥΣΤΑΘΙΟΣ
- Ὁ Ἀρχιγραμματεὺς
Ἀρχιμ. ΙΑΚΩΒΟΣ ΠΑΠΑΘΑΝΑΣΙΟΥ - ΓΚΙΝΗΣ

Ἱερά Μητρόπολις Χαλκίδος

ΑΠΟΦΑΣΙΣ 581

Ἐχοντες ὑπ' ὄψιν: 1) Τὰς διατάξεις τῆς ὑπ' ἀριθμ. 46 Κανονιστικῆς Διατάξεως τῆς Ἱερᾶς Συνόδου τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος «Περὶ Διοικήσεως, Διαχειρίσεως καὶ Λειτουργίας τοῦ ἐν Προκοπίῳ Εὐθείας Ἱεροῦ Προσκυνηματοῦ «ΕΥΑΓΓΕΣ ΙΔΡΥΜΑ Ὁ ΟΣΙΟΣ ΙΩΑΝΝΗΣ Ὁ ΡΩΣΣΟΣ». 2) Τὸ γεγονός ὅτι τὴν 30.9.1988 λήγει ἡ θητεία τῶν μέχρι τοῦδε μελῶν τοῦ Διοικητικοῦ Συμβουλίου τοῦ Ἰδρυματοῦ τούτου,

ΑΠΟΦΑΣΙΖΟΜΕΝ

Διορίζομεν τακτικὰ μέλη τοῦ ὑπὸ τὴν προεδρίαν μας τελούντος Συμβουλίου τοῦ ὡς ἔνω Ἰδρυματοῦ τούτου κ.κ. 1. Ἀρχιμ. Εἰρηναῖον Σ. Γεωργιάδη, Ἱεροκήρυκα - Κληρικὸν τῆς Ἱ. Μητροπόλεως Χαλκίδος. 2. Ἀναστάσιον Καμπούρη, Δικηγόρον. 3. Χρῆστον Φεφέκον, Λογιστὴν καὶ 4. Λάζαρον Σιαμάνογλου, Γραμματεὰ τῆς Κοινότητος Προκοπίου.

Ἡ θητεία τοῦ παρόντος Διοικητικοῦ Συμβουλίου ἔσεται τριετής. Ἡ ἰσχὺς τῆς παρούσης ἀρχεται ἀπὸ τῆς δημοσιεύσεώς της εἰς τὸ Περιοδικὸν «ΕΚΚΛΗΣΙΑ».

Ἐν Χαλκίδι τῆ 7ῃ Σεπτεμβρίου 1988

† Ὁ Χαλκίδος ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΣ

Ἱερά Μητρόπολις Νικοπόλεως

Προκειμένου νά προβῶμεν εἰς τὴν κατ' ἐξαιρέσιν δι' ἐπιλογῆς κατὰ τὰς διατάξεις: 1. τοῦ ἀρθρ. 20 τοῦ Ν. 1476)84, 2. τοῦ Π.Δ. 225)85, 3. τῆς ὑπ' ἀριθμ. 031)253)Α1)31)18.1.85 ἀποφ. τοῦ Ὑπ. Παιδείας καὶ Ἐθνησκευμάτων, καὶ 4. τοῦ ἀρθρ. τοῦ ὑπ' ἀριθμ. 334)67 Π.Δ. πλήρωσιν μιᾶς θέσεως κλάδου ΔΕ ἢ ΤΕ ἢ ΠΕ τῆς καθ' ἡμᾶς Ἱερᾶς Μητροπόλεως καλοῦμεν τοὺς βουλομένους καὶ ἔχοντας: α) ὕγιως περὶ τὴν πίστιν τῆς Ἀγιοπάτης τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησίας, β) ἀδιάβλητον τὸν θίον καθ' ὃ ὁ Εὐαγγελικὸς νόμος ἐπιτάττει καὶ γ) τὰ ὑπὸ τῶν κεμένων διατάξεων καὶ κανονισμῶν προβλεπόμενα προσόντα ὅπως ἐντὸς εἰκοσαήμερου ἀπὸ τῆς δημοσιεύσεως τῆς παρούσης ὑποβάλλωσιν ἡμῖν σχετικὴν αἴτησιν μετὰ τῶν ἀπαιτουμένων δικαιολογητικῶν.

Ἐν Πρεβέξῃ τῆ 9ῃ Σεπτεμβρίου 1988

† Ὁ Νικοπόλεως ΜΕΛΕΤΙΟΣ

Ἱερά Μητρόπολις Τρίκκης καὶ Σταγῶν

Ἐχοντες ὑπ' ὄψει τὰς διατάξεις τοῦ ἀρθροῦ 38 παραγρ. 2 τοῦ Ν. 590)1977 «περὶ Καταστατικοῦ Χάρτου τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος καὶ τῶν ἀρθρῶν 33 - 37 τοῦ ὑπ' ἀριθ. 2)1969 Κανονισμοῦ τῆς Ἱερᾶς Συνόδου «περὶ Ἱερῶν Ναῶν, Ἑνοριῶν καὶ Ἐφημε-

ρίων», προκειμένου νὰ πληρώσωμεν τὰς κενὰς ὀργανικὰς θέσεις τακτικῶν ἡφμερίων τῶν Ἱερῶν Ναῶν α) Κοιμήσεως Θεοτόκου Ἀχλαδοχωρίου καὶ β) Ἀγίου Νικολάου Παλαιοκαρυῶς, καλοῦμεν τοὺς βουλομένους καὶ ἔχοντας τὰ κανονικὰ καὶ νόμιμα προσόντα, ὅπως ἐντὸς μηνὸς ἀπὸ τῆς δημοσιεύσεως τῆς παρούσης ἐν τῷ Περιοδικῷ «ΕΚΚΛΗΣΙΑ» ὑποβάλωσι τὰ ἀπαιτούμενα δικαιολογητικά διὰ τὴν κατάληψιν τῶν ἀνωτέρω κενῶν θέσεων.

Ἐν Τρικάλοις τῆ 20ῆ Σεπτεμβρίου 1988

† Ὁ Τρίκκης καὶ Σταγῶν ΑΛΕΞΙΟΣ

Ἱερὰ Μητρόπολις Δημητριάδος

Ἐχοντες ὑπ' ὄψει τὰς διατάξεις τοῦ ἀρθροῦ 3^α παράγρ. 2 τοῦ Ν. 590)1977 «περὶ Καταστατικοῦ Χάρτου τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος» καὶ τῶν ἀρθρῶν 33 - 37 τοῦ ὑπ' ἀριθ. 2)1969 Κανονισμοῦ τῆς Ἱερᾶς Συνόδου «περὶ Ἱερῶν Ναῶν, Ἐνοριῶν καὶ Ἐφημερίων», προκειμένου νὰ πληρώσωμεν τὴν κενὴν ὀργανικὴν θέσιν τακτικῶν ἡφμερίων τοῦ Ἱεροῦ Ναοῦ Ἀγίας Τριάδος Τρικερίου,

καλοῦμεν τοὺς βουλομένους καὶ ἔχοντας τὰ κανονικὰ καὶ νόμιμα προσόντα, ὅπως ἐντὸς μηνὸς ἀπὸ τῆς δημοσιεύσεως τῆς παρούσης ἐν τῷ Περιοδικῷ «ΕΚΚΛΗΣΙΑ» ὑποβάλωσι τὰ ἀπαιτούμενα δικαιολογητικά διὰ τὴν κατάληψιν τῆς ἀνωτέρω κενῆς θέσεως.

Ἐν Βόλῳ τῆ 21ῆ Σεπτεμβρίου 1988

† Ὁ Δημητριάδος ΧΡΙΣΤΟΔΟΥΛΟΣ

Ἱερὰ Μητρόπολις Μαντινείας καὶ Κυνουρίας

Ἐχοντες ὑπ' ὄψει τὰς διατάξεις τοῦ ἀρθροῦ 38 παράγρ. 2 τοῦ Ν. 590)1977 «περὶ Καταστατικοῦ Χάρτου τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος» καὶ τῶν ἀρθρῶν 33 - 37 τοῦ ὑπ' ἀριθ. 2)1969 Κανονισμοῦ τῆς Ἱερᾶς Συνόδου «περὶ Ἱερῶν Ναῶν, Ἐνοριῶν καὶ Ἐφημερίων», προκειμένου νὰ πληρώσωμεν τὴν κενὴν ὀργανικὴν θέσιν τακτικῶν ἡφμερίων τοῦ Ἱεροῦ Ναοῦ Κοιμήσεως Θεοτόκου Εὐάνδρου Περπαταρίου, καλοῦμεν τοὺς βουλομένους καὶ ἔχοντας τὰ κανονικὰ καὶ νόμιμα προσόντα, ὅπως ἐντὸς μηνὸς ἀπὸ τῆς δημοσιεύσεως τῆς παρούσης ἐν τῷ Περιοδικῷ «ΕΚΚΛΗΣΙΑ» ὑποβάλωσι τὰ ἀπαιτούμενα δικαιολογητικά διὰ τὴν κατάληψιν τῆς ἀνωτέρω θέσεως.

Ἐν Τριπόλει τῆ 23ῆ Σεπτεμβρίου 1988

† Ὁ Μαντινείας καὶ Κυνουρίας ΘΕΟΚΛΗΤΟΣ

Ἱερὰ Μητρόπολις Μεσσηνίας

Ἐχοντες ὑπ' ὄψει τὰς διατάξεις τοῦ ἀρθροῦ 38 παράγρ. 2 τοῦ Ν. 590)1977 «περὶ Καταστατικοῦ Χάρτου τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος» καὶ τῶν ἀρθρῶν 33 - 37 τοῦ ὑπ' ἀριθ. 2)1969 Κανονισμοῦ τῆς Ἱερᾶς Συνόδου «περὶ Ἱερῶν Ναῶν, Ἐνοριῶν καὶ Ἐφημερίων», προκειμένου νὰ πληρώσωμεν τὴν κενὴν ὀργανικὴν θέσιν τακτικῶν ἡφμερίων τοῦ Ἱεροῦ Ναοῦ Ἀγίου Ἰωάννου Προδρόμου Ἀνθείας,

καλοῦμεν τοὺς βουλομένους καὶ ἔχοντας τὰ κανονικὰ καὶ νόμιμα προσόντα, ὅπως ἐντὸς μηνὸς ἀπὸ τῆς δημοσιεύσεως τῆς παρούσης ἐν τῷ Περιοδικῷ «ΕΚΚΛΗΣΙΑ» ὑποβάλωσι τὰ ἀπαιτούμενα δικαιολογητικά διὰ τὴν κατάληψιν τῆς ἀνωτέρω θέσεως.

Ἐν Καλαμάτῃ τῆ 29ῆ Σεπτεμβρίου 1988

† Ὁ Μεσσηνίας ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΣ

Ἱερὰ Μητρόπολις Κυδωνίας καὶ Ἀποκορώνου

Διὰ τῆς ὑπ' ἀριθμ. 35)1988 Πράξεως Ἡμῶν προηρόσσαμεν τὰς διακονικὰς θέσεις: α) «Ἀγίου Νικολάου» Βάμου Ἀποκορώνου καὶ β) «Γεννήσεως τῆς Θεοτόκου» Κουνουπιδιανῶν Κυδωνίας καὶ προσκαλοῦμε τοὺς βουλομένους καὶ ἔχοντας τὰ νόμιμα προσόντα νὰ καταλάβουν αὐτὰς ὅπως ἐνεργήσουν κατὰ Νόμον διὰ τὰ περαιτέρω.

Χανιά, 25 Αὐγούστου 1988

† Ὁ Κυδωνίας καὶ Ἀποκορώνου ΕΙΡΗΝΑΙΟΣ

«ΕΚΚΛΗΣΙΑ»

ΕΠΙΣΗΜΟΝ ΔΕΛΤΙΟΝ

ΤΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

Ἐκδιδόμενον κατὰ δεκαπενθήμερον

ΕΠΟΠΤΕΥΟΥΣΑ ΕΠΙΤΡΟΠΗ

† Ὁ Ἐλασσῶνος ΣΕΒΑΣΤΙΑΝΟΣ

† Ὁ Θήρας ΠΑΝΤΕΛΕΗΜΩΝ

ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ

ΕΥΑΓΓΕΛΟΣ Δ. ΘΕΟΔΩΡΟΥ

Ὁμότ. Καθηγητῆς Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν

ΣΥΝΔΡΟΜΑΙ

A) Ἐσωτερικοῦ : Δραχμαὶ 300 ἑτησίως.

B) Ἐξωτερικοῦ : Δολλάρια 20 ἑτησίως.

Τιμὴ ἐκάστου τεύχους μετὰ τοῦ «ΕΦΗΜΕΡΙΟΥ»

δρχ. 15.

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Εὐαγγέλιον Δ. Θεοδώρου, Ἡ Ἐκκλησία τῆς Ρωσίας ἐντὸς τῆς Σοβιετικῆς Ἐνώσεως.

Μητροπ. Μεσσηνίας Χρυσόστομον, Αἱ παιδαγωγικαὶ ἰδέαι τοῦ Κωνσταντίνου Οἰκονόμου τοῦ ἐξ Οἰκονόμων.

Μητροπ. Γρεβενῶν Σεργίου, Ἡ Ἱ. Μονὴ τοῦ Ὁσίου Νικάνορος καὶ τὸ κειμηλιοφυλάκιον αὐτῆς.

Μητροπ. Σηλυβρίας Αἰμιλιανοῦ, Ὁφελῶν σχίσματα καὶ αἱρέσεις;

Κ. Β. Σκουτέρη, Σύντομος ἔκθεσις περὶ τῶν ἐργασιῶν τῆς Γ' Θεολογικῆς Συνδιασκέψεως ἐν Λένινγκραντ.

Παν. Ι. Μπούμη, Πνευματικὴ λύση γὰρ μων μετὰξὺ Ὁρθοδόξων (Ἑλλήνων καὶ ἀλλοδαπῶν).

Ἀναστασίου Τίγκα, Αἱ ἀναστάσεις νεκρῶν εἰς τὸν Βιβλικὸν καὶ Ἑλλαδικὸν χῶρον.

Παρατηρήσεις καὶ Σχόλια.

Ἐκκλησιαστικὰ Χρονικά.

Βιβλιοκρισίαι.

Παράρτημα.